

تذکر این کتاب توسط مؤسسه فرهنگی - اسلامی شبکه الامامین الحسنین
علیهما السلام بصورت الکترونیکی برای مخاطبین گرامی منتشر شده است.
لازم به ذکر است تصحیح اشتباهات تایپی احتمالی، روی این کتاب انجام
گردیده است.

بانک احادیث اهل بیت علیهم السلام.

(علم و دانش)

واحد تحقیقات، رایانه ای قائمیه اصفهان.

علم و دانش

حدیث. 1 -

رسول الله ﷺ :

آفة العلم النسيان ؛

آفت دانش ، فراموشی است .

الخصال ، ص 416 .

حدیث - 2

قال الامام الهادي عليه السلام : العُجْبُ صَارِفٌ عَنْ طَلَبِ الْعِلْمِ، دَاعٍ إِلَى الْعَمَلِ.

امام هادی علیه السلام فرمود: خودپسندی، (آدمی را) از طلب علم باز می دارد و به

تحقیر دیگران فرا می خواند.

«بحار الانوار، ج 72، ص 199»

حدیث - 3

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام : طَلَبَةُ الْعِلْمِ ثَلَاثَةٌ فَأَعْرِفُهُمْ بِأَعْيَانِهِمْ وَصِفَاتِهِمْ: صِنْفٌ

يَطْلُبُهُ لِلْجَدَلِ وَالْمِرَاءِ، وَصِنْفٌ يَطْلُبُهُ لِلْإِسْطِطَالَةِ وَخِتَلٍ وَصِنْفٌ يَطْلُبُهُ لِلْفِقْهِ وَالْعَقْلِ

فَصَاحِبُ الْجَدَلِ وَالْمِرَاءِ

امام صادق علیه السلام فرمودند: جویندگان علم بر سه دسته اند پس آنان را با هویت واقعی شان بشناس: دسته ای از آنها دانش را به جهت جدل و مرءاء فرا می گیرند و دسته ای آن را جهت تفاخر و بزرگ نمائی می آموزند و دسته ای نیز آن را جهت فهمیدن و تعقل یاد می گیرند. پس اهل جدل و مرءاء آدم مردم آزار است، او در هنگام مناظره مانع از گفتار دیگران می شود و در میدان سخن مجالی برای دیگران قائل نیست و در عین حال خود را حلیم پارسا می نمایاند و حال آنکه باطن وی از خشوع و ورع تهی است و سرانجام خداوند نیز دماغ وی را به خاک می مالد.

«معالم الاصول و ملاذ المجتهدین، ص 15»

حدیث - 4

قال رسول الله صلی الله علیه و آله: أَقْرَبُ النَّاسِ مِنْ دَرَجَةِ النُّبُوَّةِ أَهْلُ الْجِهَادِ وَ أَهْلُ الْعِلْمِ.
رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: نزدیک ترین مردم به مقام نبوت، اهل جهاد و دانش اند.

«کنز العمال، ح 10647»

حدیث - 5

قال رسول الله صلی الله علیه و آله: مَنْ أَرَادَ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى آدَمَ فِي عِلْمِهِ، وَ إِلَى نُوحٍ فِي حِكْمَتِهِ وَ إِلَى إِبْرَاهِيمَ فِي حِلْمِهِ فَلْيَنْظُرْ إِلَى عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ.

رسول خدا ﷺ فرمودند: کسی که می‌خواهد علم و معرفت آدم ابوالبشر و حکمت نوح و حلم ابراهیم را ببیند، پس باید به سوی علی بن ابی طالب نگاه کند.

«بحار الانوار، ج 39، ص 35»

حدیث - 6

قال امیرالمؤمنین علیه السلام : ... عَلَّمَنِي أَلْفَ بَابٍ يَفْتَحُ مِنْ كُلِّ بَابٍ أَلْفُ بَابٍ .
امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند: پیامبر صلی الله علیه و آله هزار درِ علم و دانش را به من
آموخت که از هر در آن هزار در دیگر گشوده می شود.
بحار الانوار، ج 38، ص 331

حدیث - 7

قال الامامُ الرضا علیه السلام : لَمْ يَزَلِ اللهُ عَالِمًا بِالأَشْيَاءِ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ الأَشْيَاءَ
امام رضا علیه السلام فرمودند: علم خداوند در ازل و پیش از خلقت اشیاء، مثل علم
او به اشیاء بعد از خلقت آنها بوده است.
«توحید صدوق، ص 145»

حدیث - 8

قال الامامُ الصادق علیه السلام : إِنَّ اللهَ عِلْمٌ لَا جَهْلَ فِيهِ، حَيَاةٌ لَا مَوْتَ فِيهِ، نُورٌ لَا
ظُلْمَةَ فِيهِ .
امام صادق علیه السلام فرمودند: خداوند (را) علمی است که هیچ جهلی در او
نیست، حیاتی است که هیچ موتی در او نیست، نوری است که هیچ جنبه ظلمانی
ندارد.
«توحید صدوق، ص 13»

حدیث - 9

قال الامامُ الصادقُ عليه السلام: فَانَّهُ لَيْسَ لِعِلْمِهِ مُنْتَهَى.
امام صادق عليه السلام فرمودند: همانا برای علم خداوند پایانی نیست.
«توحید صدوق، ص 134»

حدیث - 10

قال أمير المؤمنين عليه السلام: خَرَقَ عِلْمُهُ بَاطِنُ غَيْبِ السِّتْرَاتِ وَ أَحَاطَهُ بَغْمُوضِ عَقَائِدِ السَّرِيرَاتِ.
امیر مؤمنان عليه السلام فرمودند: علم خداوند ژرفای پرده های غیب را شکافته است و به افکار و عقاید پنهان احاطه دارد.
«نهج البلاغه، خطبه 108»

حدیث - 11

عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: وَقَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِلْعِلْمِ أَهْلًا وَ فَرَضَ عَلَى الْعِبَادِ طَاعَتَهُمْ بِقَوْلِهِ: «وَأَتُوا الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا» وَ الْبُيُوتُ هِيَ بُيُوتُ الْعِلْمِ الَّذِي اسْتَوْدَعْتَهُ الْأَنْبِيَاءُ وَ أَبْوَابُهَا أَوْصِيَاؤُهُمْ.
امیر المؤمنین عليه السلام فرمودند: خداوند برای «علم» جایگاهی مناسب مقرر داشته است و بر بندگان طاعت از آن را واجب گردانده و فرموده: از درب خانه داخل شوید و منظور از بیوت خانه های علم است که به انبیاء داده شده و أبواب آن اوصیاء آن ها هستند.

«نور الثقلين، ج 1، ص 177»

حدیث - 12

قال رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ أَقْدَمُ أُمَّتِي سِلْمًا وَ أَكْثَرُهُمْ عِلْمًا وَ أَصَحُّهُمْ دِينًا وَ أَفْضَلُهُمْ يَقِينًا وَ أَحْلَمُهُمْ حِلْمًا وَ أَسَمَحُهُمْ كَفًّا وَ هُوَ الْإِمَامُ وَ الْخَلِيفَةُ بَعْدِي .

پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: علی بن ابی طالب پیشگام امت من در گرویدن به اسلام است و علم و دانش او از همه بیشتر و دین او از همه کاملتر و یقین او از همه برتر و حلم او از همه بیشتر و دست او از همه بخشنده تر است و او امام و خلیفه پس از من است.

«أمالی صدوق، ص 8»

حدیث - 13

پیامبر خدا ﷺ :

لَا سَهْرَ إِلَّا فِي ثَلَاثٍ : مُتَهَجِّدٍ بِالْقُرْآنِ ، وَفِي طَلَبِ الْعِلْمِ ، أَوْ عَرُوسٍ تُهْدَى إِلَى زَوْجِهَا .

شب زنده‌داری جز برای سه چیز روا نیست: تلاوت قرآن ، تحصیل دانش و یا فرستادن عروس به خانه شوهرش .

بحار الأنوار : 76 / 178 / 3 منتخب میزان الحکمة : 284

حدیث - 14

امام علی علیه السلام :

مُرُوا أَوْلَادَكُمْ بِطَلَبِ الْعِلْمِ ؛

فرزندان خود را به آموختن دانش وادارید .

کنز العمال : 45953 منتخب میزان الحکمة : 616

حدیث - 15

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله وسلم :

اَكْتُبُوا الْعِلْمَ قَبْلَ ذَهَابِ الْعُلَمَاءِ ، وَإِنَّمَا ذَهَابُ الْعِلْمِ بِمَوْتِ الْعُلَمَاءِ ؛

دانش را ، پیش از درگذشت دانشمندان ، بنویسید ؛ زیرا با مرگ

دانشمندان ، دانش (آنان) نیز می رود .

کنز العمال : 28733 منتخب میزان الحکمة : 482

حدیث - 16

الإمام الباقر علیه السلام

لَسَلَمَةُ بْنُ كَهِيلٍ وَالْحَكَمُ بْنُ عُثَيَّةَ: شَرَقَا وَغَرْبًا لَنْ تَجِدَا عِلْمًا صَحِيحًا إِلَّا شَيْئًا

يَخْرُجُ مِنْ عِنْدِنَا أَهْلَ الْبَيْتِ ؛

امام باقر علیه السلام خطاب به سلمه بن كهيل و حكم بن عتيبه.. فرمودند: اگر به

شرق و غرب بروید ، هرگز دانش درستی را نخواهید یافت ، مگر همان چیزی

که از ما خاندان صادر شود .

حدیث - 17

امام علی عَلَيْهِ السَّلَامُ :

أَعْلَمُ النَّاسِ الْمُسْتَهِتَرُ بِالْعِلْمِ ؛

داناترین مردم ، کسی است که آزمند دانش باشد .

غرر الحكم : 3079 منتخب میزان الحکمة : 406

حدیث - 18

پیامبر خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ :

أَعْلَمُ النَّاسِ مَنْ جَمَعَ عِلْمَ النَّاسِ إِلَى عِلْمِهِ ؛

داناترین مردم ، کسی است که دانش مردم را با دانش خود جمع کند .

أمالی الصدوق : 27 / 4 منتخب میزان الحکمة : 406

حدیث - 19

پیامبر خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ :

لَوْ خِفْتُمْ اللَّهَ حَقَّ خِيفَتِهِ لَعُلِّمْتُمْ الْعِلْمَ الَّذِي لَا جَهْلَ مَعَهُ ؛

اگر از خدا ، چنان که سزد ، می ترسیدید علمی به شما آموخته می شد که

جهل و نادانی با آن همراه نبود .

کنز العمال : 5881 منتخب میزان الحکمة : 406

حدیث - 20

پیامبر خدا ﷺ :

عِلْمُ الْبَاطِنِ سِرٌّ مِنْ أَسْرَارِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ ، وَحُكْمٌ مِنْ حُكْمِ اللَّهِ ، يَقْذِفُهُ فِي قُلُوبٍ مَنْ شَاءَ مِنْ عِبَادِهِ ؛

علم باطنی ، رازی از رازهای خداوند عز و جل و حکمتی از حکمت‌های خداست و آن را در دل هر کس از بندگان که خواهد ، می‌افکند .

کنز العمال : 28820 منتخب میزان الحکمة : 406

حدیث - 21

امام صادق علیه السلام :

لَيْتَ السَّيِّاطَ عَلَى رُؤُوسِ أَصْحَابِي حَتَّى يَتَفَقَّهُوا فِي الْحَلَالِ وَالْحَرَامِ ؛
کاش بالای سر اصحابم تازیانه بود تا در احکام حلال و حرام فقیه شوند .

المحاسن : 1 / 358 / 765 منتخب میزان الحکمة : 404

حدیث - 22

امام باقر علیه السلام :

إِعْلَمُ أَنَّهُ لَا عِلْمَ كَطَلَبِ السَّلَامَةِ ، وَلَا سَلَامَةَ كَسَلَامَةِ الْقَلْبِ ؛
بدان که هیچ دانشی چون طلب سلامتی نیست و هیچ سلامتی مانند سلامت دل نمی‌باشد .

تحف العقول : 286 منتخب میزان الحکمة : 404

حدیث - 23

امام علی عَلَيْهِ السَّلَام :

خَيْرُ الْعُلُومِ مَا أَصْلَحَكَ؛

بهترین دانشها، دانشی است که تو را اصلاح کند.

غرر الحکم : 4962 منتخب میزان الحکمة : 404

حدیث - 24

پیامبر خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ :

خَيْرُ الْعِلْمِ مَا نَفَعَ؛

بهترین دانش آن است که سودمند باشد .

أمالیالصدوق : 394 / 1 منتخب میزان الحکمة : 404

حدیث - 25

امام کاظم عَلَيْهِ السَّلَام :

رسول خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وارد مسجد شد ، دید عده‌ای گرد مردی جمع شده‌اند،

فرمودند: چه خبر است؟ عرض شد : علامه است . فرمودند: علامه یعنی چه؟

عرض کردند: او داناترین مردم است به نسل و نسب‌های اعراب و جنگ‌های

ایشان و به روزگار جاهلیت و اشعار و زبان عربی .پیامبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فرمودند: اینها

دانشی است که اگر کسی نداند، به او زیانی نرساند و اگر کسی بداند ، او را

سودی نبخشد .

أمالی الصدوق : 13/220 منتخب میزان الحکمة : 404

حدیث - 26

امام علی علیه السلام :

وَأَعْلَمَ أَنَّهُ لَا خَيْرَ فِي عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ ، وَلَا يُنْتَفَعُ بِعِلْمٍ لَا يَحْقُقُ تَعْلُمُهُ .
بدان که در دانش ناسودمند خیری نیست و آموختن دانشی که سزاوار
آموختن نیست ، سودی ندهد .

نهج البلاغة : الكتاب 31 منتخب میزان الحکمة : 404

حدیث - 27

امام علی علیه السلام :

الْعُلُومُ أَرْبَعَةٌ : الْفِقْهُ لِلْأَدْيَانِ ، وَالطَّبُّ لِلْأَبْدَانِ ، وَالنَّحْوُ لِللِّسَانِ ، وَالنُّجُومُ لِمَعْرِفَةِ
الْأَزْمَانِ ؛

دانشها چهار گونه‌اند: دانش فقه برای شناخت ادیان ، دانش پزشکی برای
سلامتی بدن‌ها ، دانش نحو برای تصحیح گویش‌ها و دانش ستاره شناسی برای
شناخت اوقات .

بحار الأنوار : 1 / 218 / 42 منتخب میزان الحکمة : 404

حدیث - 28

پیامبر خدا ﷺ :

الْعِلْمُ عِلْمَانِ : عِلْمُ الْأَدْيَانِ ، وَعِلْمُ الْأَبْدَانِ ؛

دانش بر دو قسم است : شناخت ادیان و شناخت کالبدها .

بحار الأنوار : 1 / 220 / 52 منتخب میزان الحکمة : 404

حدیث - 29

پیامبر خدا ﷺ :

إِنَّمَا الْعِلْمُ ثَلَاثَةٌ : آيَةٌ مُحْكَمَةٌ أَوْ فَرِيضَةٌ عَادِلَةٌ ، أَوْ سُنَّةٌ قَائِمَةٌ ، وَمَا خَلَاهُنَّ فَهُوَ فَضْلٌ ؛

علم سه تاست : آیه‌ای روشن و نسخ نشده ، یا فریضه‌ای میانه ، یا سنتی پا
بر جای . و ماسوای اینها فضیلتی غیر ضرور است .

الکافی : 1 / 32 / 1 منتخب میزان الحکمة : 404

حدیث - 30

لَا يَسْتَوِي عِنْدَ اللَّهِ فِي الْعُقُوبَةِ الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ، نَفَعْنَا اللَّهَ
وَإِيَّاكُمْ بِمَا عَلَّمْنَا ، وَجَعَلَهُ لَوَجْهِهِ خَالِصًا ، إِنَّهُ سَمِيعٌ مُجِيبٌ ؛

کیفر کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند، نزد خداوند یکسان نیست .
خداوند ما و شما را از علمی که داریم بهره‌مند سازد و آن را برای خود خالص
گرداند، همانا او شنوا و پذیرنده (دعا) است .

الإرشاد : 1 / 230 منتخب ميزان الحكمة : 404

حديث - 31

امام على عليه السلام :

اعقلوا الخبر إذا سمعتموه عقل رعاية لا عقل رواية؛ فإن رواة العلم كثير ورعاته قليل؛

هر گاه خبری را شنیدید ، در اندیشه به کار بستن آن باشید ، نه به فکر نقل کردنش ؛ زیرا بازگو کنندگان دانش بسیارند و به کار برندگان آن اندک .
نهج البلاغة : الحكمة 98 منتخب ميزان الحكمة : 404

حديث - 32

امام على عليه السلام :

العلم بلا عمل وبال ، العمل بلا علم ضلال؛
علم بدون عمل و زر و وبال است؛ وعمل بدون علم گمراهی است .
غرر الحكم : 1587 ، 1588 منتخب ميزان الحكمة : 402

حديث - 33

امام على عليه السلام :

الدنيا كلها جهل إلا مواضع العلم ، والعلم كله حجة إلا ما عمل به ؛
دنیا همه اش نادانی است ، مگر آن جاها که علم باشد و علم همه اش حجت (بردارنده اش) است ، مگر علمی که به آن عمل شود .

بحار الأنوار : 2 / 29 / 9 منتخب میزان الحکمة : 402

حدیث - 34

إمام علی عليه السلام :

نَمَا زَهَّدَ النَّاسَ فِي طَلَبِ الْعِلْمِ كَثَرُهُمَا يَرَوْنَ مِنْ قِلَّةٍ مَنْ عَمِلَ بِمَا عِلْمٌ ؛
آنچه مردم را به تحصیل دانش بی رغبت کرده ، این است که می بینند کمتر
عالمی است که به علمش عمل کند .

غرر الحکم : 3895 منتخب میزان الحکمة : 402

حدیث - 35

امام صادق عليه السلام :

لَيْسَ الْعِلْمُ بِالتَّعَلُّمِ ، إِنَّمَا هُوَ نُورٌ يَقَعُ فِي قَلْبٍ مَنْ يُرِيدُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَنْ
يَهْدِيَهُ ؛

علم به آموختن نیست، بلکه در حقیقت نوری است که در دل هر کس که
خداوند تبارک و تعالی خواهان هدایتش باشد ، می افتد .

بحار الأنوار : 1 / 225 / 17 منتخب میزان الحکمة : 572

حدیث - 36

امام صادق علیه السلام :

عَلَى الْعَالَمِ إِذَا عُلِّمَ أَنْ لَا يَعْتَفَ ، وَإِذَا عُلِّمَ أَنْ لَا يَأْنَفَ ؛

بر دانشمند است که هرگاه آموزش دهد ، درشتی و خشونت نکند و هرگاه کسی بخواهد به او علم آموزد ، ننگش نیاید .

تنبيه الخواطر : 1 / 85 منتخب میزان الحکمة : 402

حدیث - 37

امام علی علیه السلام :

الْعِلْمُ مَقْرُونٌ بِالْعَمَلِ ، فَمَنْ عِلِمَ عَمِلَ ، وَالْعِلْمُ يَهْتَفُ بِالْعَمَلِ ، فَإِنْ أَجَابَهُ وَإِلَّا ارْتَحَلَ عَنْهُ ؛

علم و عمل به هم پیوسته‌اند . بنابراین ، هر که بداند ، عمل کند و هر که عمل کند ، بداند . علم ، عمل را صدا می‌زند ، اگر پاسخش داد می‌ماند وگرنه می‌رود .

نهج البلاغة : الحکمة 366 منتخب میزان الحکمة : 402

حدیث - 38

امام علی علیه السلام :

ثَمَرَةُ الْعِلْمِ الْعَمَلُ بِهِ ؛

میوه دانش ، به کار بستن آن است .

غرر الحکم : 4624 منتخب میزان الحکمة : 402

حدیث - 39

امام علی علیه السلام :

ثَمَرَةُ الْعِلْمِ الْعِبَادَةُ؛

میوه دانش ، پرستش است .

غرر الحکم : 4600 منتخب میزان الحکمة : 402

حدیث - 40

امام علی علیه السلام :

ثَمَرَةُ الْعِلْمِ إِخْلَاصُ الْعَمَلِ ؛

میوه دانش ، خالص گردانیدن عمل (برای خدا) است .

غرر الحکم : 4642 منتخب میزان الحکمة : 402

حدیث - 41

امام علی علیه السلام :

مَنْ أَكْثَرَ الْفِكْرَ فِيمَا تَعَلَّمَ أَتَقَنَّ عِلْمَهُ ، وَفَهُمَ مَا لَمْ يَكُنْ يَفْهَمُ ؛

هر که در آموخته هایش زیاد بیندیشد ، دانش خود را استوار گرداند و آنچه را

نمی فهمیده است بفهمد .

غرر الحکم : 8917 منتخب میزان الحکمة : 402

حدیث - 42

امام کاظم علیه السلام :

لَا عِلْمَ إِلَّا مِنْ عَالِمٍ رَبَّانِيٍّ ، وَمَعْرِفَةُ الْعَالِمِ بِالْعَقْلِ ؛
علم، جز از عالم ربّانی به دست نیاید (یا آن را جز از عالم ربّانی نباید فرا
گرفت) و شناخت چنین عالمی به خرد است .

مستدرک الوسائل : 11 / 258 / 12926 منتخب میزان الحکمة : 400

حدیث - 43

امام علی علیه السلام :

مَا أَخَذَ اللَّهُ عَلَى أَهْلِ الْجَهْلِ أَنْ يَتَعَلَّمُوا حَتَّى أَخَذَ عَلَى أَهْلِ الْعِلْمِ أَنْ يُعَلِّمُوا ؛
خداوند، از جاهلان برای آموختن تعهّد نگرفت ، مگر این که پیش از آن
، دانایان را به آموزش دادن آن متعهّد و موظّف ساخت .

نهج البلاغة : الحکمة 478 منتخب میزان الحکمة : 398

حدیث - 44

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم :

أَيُّمَا رَجُلٍ آتَاهُ اللَّهُ عِلْمًا فَكَتَمَهُ وَهُوَ يَعْلَمُهُ ، لَقِيَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
مُلْجِمًا بِلِجَامٍ مِنْ نَارٍ ؛

هر مردی که خداوند به او دانشی دهد و او آن را ، با این که می‌داند ، مخفی نگه دارد ، در روز قیامت در حالی که افساری از آتش بر او زده شده است خداوند عز و جل را دیدار کند .

أمالی الطوسی : 377 / 808 منتخب میزان الحکمة : 398

حدیث - 45

امام باقر علیه السلام :

مُعَلِّمُ الْخَيْرِ يَسْتَغْفِرُ لَهُ دَوَابُّ الْأَرْضِ ، وَحَيْتَانُ الْبُحُورِ ، وَكُلُّ صَغِيرَةٍ وَكَبِيرَةٍ فِي أَرْضِ اللَّهِ وَسَمَائِهِ ؛

جنبندگان زمین و ماهیان دریاها و هر موجود ریز و درشتی در زمین و آسمان خدا ، برای آموزگار خوبیها آمرزش می‌طلبند .

ثواب الأعمال : 159 / 1 منتخب میزان الحکمة : 400

حدیث - 46

امام باقر علیه السلام :

مَنْ عَلَّمَ بَابَ هُدًى فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِ مَنْ عَمِلَ بِهِ ، وَلَا يُنْقَصُ أُولَئِكَ مِنْ أَجُورِهِمْ شَيْئًا ؛

هر که یک باب هدایت را آموزش دهد ، برای او همانند پاداش کسی باشد که به آن عمل کند و از پاداش عمل‌کنندگان به آن نیز چیزی کاسته نمی‌شود .

تحف العقول : 297 منتخب میزان الحکمة :

حدیث - 47

امام باقر علیه السلام :

تَذَاكُرُ الْعِلْمِ سَاعَةً خَيْرٌ مِنْ قِيَامِ لَيْلَةٍ ؛

یک ساعت مذاکره علمی ، بهتر از یک شب عبادت است .

الاختصاص : 245 منتخب میزان الحکمة : 398

حدیث - 48

امام باقر علیه السلام :

إِنَّ قُلُوبَنَا لَيْسَ فِيهِ شَيْءٌ مِنَ الْعِلْمِ كَالْبَيْتِ الْخَرَابِ الَّذِي لَا عَامِرَ لَهُ ؛

دلی که در آن چیزی از دانش نباشد، مانند خانه ویرانه‌ای است که آباد

کننده‌ای ندارد .

أمالیالطوسی : 1165/543 منتخب میزان الحکمة : 396

حدیث - 49

الامام علی علیه السلام

لِكُمَيْلٍ لَمَّا أَخَذَ بِيَدِهِ وَأَخْرَجَهُ إِلَى الْجَبَانِ فَلَمَّا أَصْحَرَتْ نَفْسُ الصُّعْدَاءِ وَقَالَ: يَا
كُمَيْلُ ، الْعِلْمُ خَيْرٌ مِنَ الْمَالِ ، الْعِلْمُ يَحْرُسُكَ وَأَنْتَ تَحْرُسُ الْمَالَ ، وَالْمَالُ تَنْقُصُهُ
النَّفَقَةُ ، وَالْعِلْمُ يَزْكُو عَلَى الْإِنْفَاقِ ، وَصَنِيعُ الْمَالِ يَزُولُ بِزَوَالِهِ .

امام علی علیه السلام دست کمیل بن زیاد را گرفت و او را به سوی گورستان برد و

چون به صحرا رسید ، آهی از نهاد برکشید و به او فرمودند : ای کمیل ! دانش

بہتر از دارایی است ؛ زیرا دانش از تو نگهبانی می‌کند اما از دارایی تو باید نگهبانی کنی ، دارایی با خرج کردن کم می‌شود ، اما دانش با انفاق زیاد می‌گردد . و دست پرورده مال و ثروت با از بین رفتن آن از بین می‌رود (احترام و موقعیت اجتماعی خود را از دست می‌دهد) .

نهج البلاغة : الحکمة 147. الجبّان والجبّانة : الصّحراء ، وتُسمّى بهما المقابر (النهاية : 236/1)

حدیث - 50

امام علی علیه السلام :

إِذَا أَرَدَلَ اللَّهُ عَبْدًا حَظَرَ عَلَيْهِ الْعِلْمُ؛

هر گاه خداوند (بخواهد) بنده‌ای را پست گرداند، او را از علم بی‌بهره سازد .

نهج البلاغة : الحکمة 288 منتخب میزان الحکمة : 396

حدیث - 51

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم :

طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ ... بِهِ يُطَاعُ الرَّبُّ وَيُعْبَدُ ، وَبِهِ تُوصَلُ الْأَرْحَامُ ، وَيُعْرَفُ الْحَلَالُ مِنَ الْحَرَامِ ، الْعِلْمُ إِمَامُ الْعَمَلِ وَالْعَمَلُ تَابِعُهُ ، يُلْهَمُ بِهِ السُّعْدَاءُ ، وَيُحَرِّمُهُ الْأَشْقِيَاءُ؛

تحصیل دانش بر هر مسلمانی واجب است ... با دانش است که پروردگار فرمانبری و پرستش می‌شود و با دانش است که پیوندهای خویشاوندی برقرار می‌ماند و حلال از حرام باز شناخته می‌شود . دانش پیشوای عمل است و عمل

پیرو آن می باشد ، به نیکبختان دانش می شود و شوربختان از آن محروم می شوند .

أمالی الطوسی : 488 / 1069 منتخب میزان الحکمة : 396

حدیث - 52

امام علی علیه السلام :

یا مؤمن ، إِنَّ هَذَا الْعِلْمَ وَالْأَدَبَ ثَمَنُ نَفْسِكَ ، فَاجْتَهِدْ فِي تَعْلُمِهِمَا ، فَمَا يَزِيدُ مِنْ عِلْمِكَ وَأَدَبِكَ يَزِيدُ فِي ثَمَنِكَ وَقَدْرِكَ ؛

ای مؤمن ! این دانش و ادب جان بهای توست ، پس در فراگرفتن آن دو کوشا باش که هر چه بر دانش و ادب افزوده شود ، قدر و ارزشت فزونی گیرد .

مشكاة الأنوار : 135 منتخب میزان الحکمة : 14

حدیث - 53

امیر المؤمنین علی علیه السلام :

لِسَائِلٍ سَأَلَهُ عَنْ مُعْضِلَةٍ : سَلْ تَفْقَهَا ، وَلَا تَسْأَلْ تَعَنَّتْ ؛ فَإِنَّ الْجَاهِلَ الْمُتَعَلِّمَ شَبِيهُ بِالْعَالِمِ ، وَإِنَّ الْعَالِمَ الْمُتَعَسِّفَ (الْمُتَعَنِّفَ) شَبِيهُ بِالْجَاهِلِ الْمُتَعَنِّتِ .

امام علی علیه السلام در پاسخ به مردی که از آن حضرت سؤالی مشکل آفرین پرسید فرمودند: به قصد یاد گرفتن پیرس ، نه برای آزدن و خطا گرفتن ؛ زیرا جاهلی که درصدد آموختن باشد همانند عالم است و عالمی که در بیراهه قدم نهد همچون جاهلی است که به قصد خطا گرفتن می پرسد .

نهج البلاغة : الحکمة 320 منتخب میزان الحکمة : 260

حدیث - 54

پیامبر خدا ﷺ :

السُّؤَالُ نِصْفُ الْعِلْمِ .

پرسش نیمی از دانش است .

کنز العمال : 29260

حدیث - 55

پیامبر خدا ﷺ :

الْعِلْمُ خَزَائِنُ وَمَفَاتِيحُهُ السُّؤَالُ ، فَاسْأَلُوا رَحِمَكُمُ اللَّهُ فَإِنَّهُ يُؤْجِرُ أَرْبَعَةً : السَّائِلُ ، وَالْمُنَكَّلِمُ ، وَالْمُسْتَمِعُ ، وَالْمُحِبُّ لَهُمْ ؛

دانش گنجینه‌هایی است و کلیدهای آن پرسش است ؛ پس ، خدایتان رحمت کند ، پرسید ، که با این کار چهار نفر اجر می‌یابند : پرسشگر ، پاسخگو ، شنونده و دوستدار آنان .

تحف العقول : 41 منتخب میزان الحکمة : 260

حدیث - 56

امام علی علیه السلام :

غَايَةُ الْفَضَائِلِ الْعِلْمُ ؛

اوج فضیلتها دانش است .

غرر الحکم : 6379

حدیث - 57

امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْعِلْمَ حَيَاةُ الْقُلُوبِ ، وَنُورُ الْأَبْصَارِ مِنَ الْعَمَى ، وَقُوَّةُ الْأَبْدَانِ مِنَ الضَّعْفِ ؛
همانا دانش، (مایه) زندگی دلهاست و روشن کننده دیدگان کور و نیرو بخش
بدنهای ناتوان .

أمالی الصدوق : 493 / 1 منتخب میزان الحکمة : 396

حدیث - 58

امام علی علیه السلام :

الْعِلْمُ حَيَاةٌ ؛

دانش ، زندگی است .

غرر الحکم : 185 منتخب میزان الحکمة : 396

حدیث - 59

امام علی علیه السلام :

كَفَى بِالْعِلْمِ شَرَفًا أَنْ يَدَّعِيَهُ مَنْ لَا يُحْسِنُهُ ، وَيَفْرَحَ بِهِ إِذَا نُسِبَ إِلَيْهِ ، وَكَفَى
بِالْجَهْلِ ذَمًّا يَبْرَأُ مِنْهُ مَنْ هُوَ فِيهِ ؛

در ارجمندی دانش ، همین بس که کسی هم که آن را نیکو نمی‌داند دم از
داشتن آن می‌زند و هر گاه نسبت علم و دانایی به او داده‌شود ،

خوشحال می‌گردد و در نکوهندگی نادانی ، همین بس که ، حتّی آدم نادان و بی‌بهره از دانش از آن بیزار می‌جوید .

منیه المرید : 110 منتخب میزان الحکمة : 396

حدیث - 60

الْعِلْمُ ضَالَّةُ الْمُؤْمِنِ ؛

دانش ، گمشده مؤمن است .

عیون أخبار الرضا عليه السلام : 2 / 66 / 295 منتخب میزان الحکمة : 396

حدیث - 61

امام علی عليه السلام :

لَا شَرَفَ كَالْعِلْمِ؛

هیچ شرافتی ، چون دانش نیست .

نهج البلاغة : الحکمة 113 منتخب میزان الحکمة : 396

حدیث - 62

امام علی عليه السلام :

الْعِلْمُ أَشْرَفُ الْأَحْسَابِ؛

دانش ، شریفترین شرافت خانوادگی است .

کنز الفوائد للکراجکی : 1 / 319 منتخب میزان الحکمة : 396

حدیث - 63

امام علی علیه السلام :

الْعِلْمُ نِعَمٌ دَلِيلٌ؛

دانش ، چه نیکو راهنمایی است .

غرر الحکم : 837 منتخب میزان الحکمة : 396

حدیث - 64

امام علی علیه السلام :

الْعِلْمُ مِصْبَاحُ الْعَقْلِ ؛

دانش ، چراغ خرد است .

غرر الحکم : 536 منتخب میزان الحکمة : 396

حدیث - 65

امام علی علیه السلام :

رَأْسُ الْفَضَائِلِ الْعِلْمُ ، غَايَةُ الْفَضَائِلِ الْعِلْمُ ؛

سرآمد فضیلتها ، دانش است ؛ نقطه پایان فضیلتها دانش است .

غرر الحکم : 5234 6379 منتخب میزان الحکمة : 396

حدیث - 66

پیامبر خدا ﷺ :

الْعِلْمُ رَأْسُ الْخَيْرِ كُلِّهِ ، وَالْجَهْلُ رَأْسُ الشَّرِّ كُلِّهِ ؛
دانایی ، سرآمد همه خوبیهاست و نادانی سرآمد همه بدیها .
بحار الأنوار : 77 / 175 / 9 منتخب میزان الحکمة : 396

حدیث - 67

پیامبر خدا ﷺ :

أَكْثَرُ النَّاسِ قِيَمَةٌ أَكْثَرُهُمْ عِلْمًا ، وَأَقَلُّ النَّاسِ قِيَمَةً أَقَلُّهُمْ عِلْمًا ؛
با ارزشترین مردم، کسانی هستند که از دانش بیشتری برخوردارند و
کم ارزشترین مردم کسانی هستند که از دانش کمتری بهره‌مندند .
أمالی الصدوق : 27 / 4

حدیث - 68

امام علی علیه السلام :

حَسْبُكَ مِنَ الْجَهْلِ أَنْ تُعْجَبَ بِعِلْمِكَ؛
در نادانی تو همین بس که به دانش خود مغرور شوی .
أمالی الطوسی : 56 / 78 منتخب میزان الحکمة : 118

حدیث - 69

امام علی علیه السلام :

حَسْبُكَ مِنَ الْجَهْلِ أَنْ تُعْجَبَ بِعِلْمِكَ؛

در نادانی تو همین بس که به دانش خود مغرور شوی .

أمالی الطوسی : 56 / 78 منتخب میزان الحکمة : 118

حدیث - 70

امام علی علیه السلام :

الْجَهْلُ أَدْوَأُ الدَّاءِ؛

نادانی بدترین درد است .

غرر الحکم : 820 منتخب میزان الحکمة : 118

حدیث - 71

امام صادق علیه السلام :

لَيْسَ الْعِلْمُ بِالْتَّعَلُّمِ، إِنَّمَا هُوَ نُورٌ يَقَعُ فِي قَلْبٍ مَنْ يُرِيدُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَنْ يَهْدِيَهُ، فَإِنْ أَرَدْتَ الْعِلْمَ فَاطْلُبْ أَوَّلًا فِي نَفْسِكَ حَقِيقَةَ الْعُبُودِيَّةِ، وَاطْلُبِ الْعِلْمَ بِاسْتِعْمَالِهِ، وَاسْتَفْهِمِ اللَّهَ يُفْهِمَكَ؛

دانش به آموختن نیست ، بلکه نوری است که در دل هر کس که خداوند تبارک و تعالی بخواهد هدایتش کند ، می افتد . بنابراین ، اگر خواهان دانش هستی ، نخست حقیقت عبودیت را در جان خودت جویا شو و دانش را از

طریق به کار بستن آن بجوی و از خداوند فهم و دانایی بخواه تا تو را فهم و دانایی دهد .

بحار الأنوار : 1 / 225 / 17 منتخب میزان الحکمة : 404

حدیث - 72

امام صادق علیه السلام :

جاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، مَا الْعِلْمُ ؟ قَالَ :
الْإِنْصَاتُ ، قَالَ : ثُمَّ مَه ؟ قَالَ : الْاسْتِمَاعُ ، قَالَ : ثُمَّ مَه ؟ قَالَ : الْحِفْظُ ، قَالَ : ثُمَّ
مَه ؟ قَالَ : الْعَمَلُ بِهِ ، قَالَ : ثُمَّ مَه يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ قَالَ : نَشْرُهُ ؛

مردی خدمت رسول خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آمد و عرض کرد : ای رسول خدا ! علم چیست ؟ فرمودند: خاموشی . عرض کرد : سپس چه ؟ فرمودند: گوش سپردن . عرض کرد : دیگر چه ؟ فرمودند: حفظ و مراقبت . عرض کرد : آن گاه چه ؟ فرمودند: به کار بستن آن . عرض کرد : سپس چه ای رسول خدا ؟ فرمودند: انتشار دادن آن .

الكافي : 1 / 48 / 4 منتخب میزان الحکمة : 404

حدیث - 73

پیامبر خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :

لَا يَتِمُّ عَقْلُ الْمَرْءِ حَتَّى يَتِمَّ فِيهِ عَشْرُ خِلَالٍ ... لَا يَسْأَمُ مِنْ طَلَبِ الْعِلْمِ طُولَ عُمُرِهِ ؛

خرد آدمی کامل نگردد ، مگر آن گاه که ده خصلت در او فراهم آید ... و تا زنده است از طلب دانش خسته نشود .

تنبيه الخواطر : 2 / 112 منتخب میزان الحکمة : 402

حدیث - 74

امام علی علیه السلام :

لَا يُحَرِّزُ الْعِلْمَ إِلَّا مَنْ يُطِيلُ دَرَسَهُ ؛

دانش را به دست نیاورد ، مگر کسی که مدتها بیاموزد .

غرر الحکم : 10758 منتخب میزان الحکمة : 402

حدیث - 75

عَلَى الْمُتَعَلِّمِ أَنْ يُدَبِّبَ نَفْسَهُ فِي طَلَبِ الْعِلْمِ، وَلَا يَمَلَّ مِنَ تَعَلُّمِهِ، وَلَا يَسْتَكْثِرَ

مَا عَلِمَ؛

بر دانش آموز است ، که خود را در طلب علم کوشا سازد و از آموختن دانش

خسته نشود و دانسته های خود را زیاد نشمارد .

غرر الحکم : 6197 منتخب میزان الحکمة : 402

حدیث - 76

امام علی علیه السلام :

عَلَى الْمُتَعَلِّمِ أَنْ يُدَبِّبَ نَفْسَهُ فِي طَلَبِ الْعِلْمِ، وَلَا يَمَلَّ مِنَ تَعَلُّمِهِ، وَلَا يَسْتَكْثِرَ

مَا عَلِمَ؛

بر دانش‌آموز است ، که خود را در طلب علم کوشا سازد و از آموختن دانش
خسته نشود و دانسته‌های خود را زیاد نشمارد .

غرر الحکم : 6197 منتخب میزان الحکمة : 402

حدیث - 77

امام سجّاد علیه السلام :

حقّ استاد تو این است که به او احترام گذاری ، محضرش را موقّر داری ، با
دقت به سخنانش گوش بسپاری ، رویت به او باشد و به او توجّه نمایی ،
صدایت را بر او بلند نکنی ، هر گاه کسی از او سؤالی کند تو جواب ندهی ،
بلکه بگذاری خودش جواب دهد . در محضر او با کسی سخن نگویی ، در
حضور او از کسی غیبت نکنی ، اگر پیش تو از او بدگویی شود ، از وی دفاع
کنی . عیبهایش را بیوشانی ، خوبیها و صفات نیکش را آشکار سازی ، با دشمن
او همنشینی نکنی و با دوستش دشمنی نورزی . هرگاه این کارها را کردی ،
فرشتگان خدا درباره‌ات گواهی دهند که تو برای رضای خداوند جلّ اسمه ، نه
برای مردم ، نزد آن استاد رفته‌ای و دانش او را فراگرفته‌ای .

الخصال : 567 / 1 منتخب میزان الحکمة : 400

حدیث - 78

امام سجّاد علیه السلام :

حقّ شاگرد تو این است که بدانی خداوند ، به واسطه علم و دانشی که به تو داده و از خزانه‌های (دانش) خود برای تو گشوده ، تو را سرپرست شاگردانت ساخته است . بنابراین ، اگر مردم را خوب آموزش دهی و با آنان درستی و بدرفتاری نکنی و از تعلیمشان به ستوه نیایی ، خداوند از فضل خود بر دانش تو بیفزاید . اما اگر دانش خود را از مردم مضایقه کنی یا وقتی برای آموختن دانش نزد تو آمدند با ایشان درستی و بدرفتاری کنی ، بر خداوند عز و جل سزاوار است که علم و شکوه آن را از تو بگیرد و جایگاه تو را از دل مردم بیندازد .

عوالی اللّالی : 4 / 74 / 54 منتخب میزان الحکمة : 400

حدیث - 79

الإمام الصادق علیه السلام

فی قوله تعالى : (**وَلَا تُصَغِّرْ حَدَّكَ لِلنَّاسِ**) : لِيَكُنِ النَّاسُ عِنْدَكَ فِي الْعِلْمِ سَوَاءً ؛

امام صادق علیه السلام درباره آیه «به تکبر از مردم روی مگردان» فرمودند: باید مردمی که برای آموختن علم نزد تو می‌آیند، در نظرت یکسان باشند .

نيه المرید : 185 منتخب میزان الحکمة : 400

حدیث - 80

الإمام الصادق عليه السلام

فی قوله تعالى : (**وَلَا تُصَغِّرْ حَدَّكَ لِلنَّاسِ**) : لِيَكُنِ النَّاسُ عِنْدَكَ فِي الْعِلْمِ
سَوَاءً؛

امام صادق عليه السلام درباره آیه «به تکبر از مردم روی مگردان» فرمودند: باید
مردمی که برای آموختن علم نزد تو می آیند، در نظرت یکسان باشند .
نیه المرید : 185 منتخب میزان الحکمة : 400

حدیث - 81

امام علی عليه السلام :

خُذُوا مِنَ الْعِلْمِ مَا بَدَأَ لَكُمْ ، وَإِيَّاكُمْ أَنْ تَطْلُبُوهُ لِخِصَالٍ أَرْبَعٍ : لِيُبَاهُوا بِهِ الْعُلَمَاءُ ،
أَوْ تُمَارَوْا بِهِ السُّفَهَاءُ ، أَوْ تُرَاوُوا بِهِ فِي الْمَجَالِسِ ، أَوْ تَصْرِفُوا وُجُوهَ النَّاسِ إِلَيْكُمْ
لِلتَّرَوُّسِ؛

از علم ، هر آنچه که برایتان پیش می آید فرا گیرید و زنهار که آن را برای
چهار کار بیاموزید : برای فخر فروشی بر علما ، یا ستیزه کردن با جاهلان ، یا
خودنمایی در مجالس ، یا جلب کردن توجه مردم به خود و ریاست کردن بر
آنها .

الإرشاد : 1 / 230 منتخب میزان الحکمة : 400

حدیث - 82

پیامبر خدا ﷺ :

مَنْ ابْتَغَى الْعِلْمَ لِيُخَدَعَ بِهِ النَّاسَ لَمْ يَجِدْ رِيحَ الْجَنَّةِ ؛

هر کس دانش را برای فریفتن مردم بجوید ، بوی بهشت را نیابد .

مکارم الأخلاق : 2 / 364 / 2661

حدیث - 83

پیامبر خدا ﷺ :

مَنْ تَعَلَّمَ الْعِلْمَ لِغَيْرِ اللَّهِ تَعَالَى فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنْ نَارٍ ؛

هر که دانش را برای غیر خدا بیاموزد ، جایگاهش دوزخ باشد .

کنز العمال : 29035 منتخب میزان الحکمة : 400

حدیث - 84

پیامبر خدا ﷺ :

هر که دانش را برای خدا بیاموزد ، به هیچ بابی از آن نرسد مگر این که بیش از پیش ، خود را حقیرتر بیند ، با مردم افتاده تر شود ، ترسش از خدا بیشتر گردد و در دین کوشاتر شود . چنین کسی از علم بهره مند می شود . پس ، باید آن را بیاموزد . اما کسی که دانش را برای دنیا و منزلت یافتن نزد مردم و موقعیت یافتن نزد سلطان و حاکم فرا گیرد ، به هیچ بابی از آن نرسد مگر این که خود بزرگ بین تر شود و بر مردم بیشتر بزرگی فروشد و از خدا بیشتر غافل

شود و از دین بیشتر فاصله گیرد . چنین کسی از دانش سود نمی برد ؛ بنابراین ، باید (از تحصیل دانش) خودداری ورزد و علیه خود حجت و پشیمانی و رسوایی در روز قیامت فراهم نیاورد .

روضة الواعظین : 16 منتخب میزان الحکمة : 400

حدیث - 85

پیامبر خدا ﷺ :

مَنْ طَلَبَ الْعِلْمَ فَهُوَ كَالصَّائِمِ نَهَارَهُ ، الْقَائِمِ لَيْلَهُ ، وَإِنَّ أَبَا مِنْ الْعِلْمِ يَتَعَلَّمُهُ الرَّجُلُ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَكُونَ أَبُو قُبَيْسٍ ذَهَبًا فَأَنْفَقَهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ؛

هر که دانش بجوید ، مانند کسی است که روز خود را به روزه گذراند و شبش را به عبادت . اگر کسی یک باب علم بیاموزد ، برایش بهتر است از این که کوه ابو قُبَیس طلا باشد و او آن را در راه خدا انفاق کند .

منیه المرید : 100 منتخب میزان الحکمة : 398

حدیث - 86

پیامبر خدا ﷺ :

طَالِبُ الْعِلْمِ طَالِبُ الرَّحْمَةِ ، طَالِبُ الْعِلْمِ رُكْنُ الْإِسْلَامِ ، وَيُعْطَى أَجْرُهُ مَعَ النَّبِيِّينَ ؛
جوایای دانش ، جوایای رحمت است . جوینده دانش رکن اسلام است و پاداشش با پیامبران داده می شود .

کنز العمال : 28729 منتخب میزان الحکمة : 398

حدیث - 87

پیامبر خدا ﷺ :

إِنَّ طَالِبَ الْعِلْمِ تَبَسُّطُ لَهُ الْمَلَائِكَةُ أَجْنِحَتَهَا وَتَسْتَغْفِرُ لَهُ ؛

فرشتگان ، بالهای خود را برای جوینده دانش می گسترانند و برایش
آمرزش می طلبند .

کنز العمال : 28745 منتخب میزان الحکمة : 398

حدیث - 88

پیامبر خدا ﷺ :

مَنْ كَانَ فِي طَلَبِ الْعِلْمِ كَانَتْ الْجَنَّةُ فِي طَلْبِهِ ؛

هر که در جستجوی دانش باشد ، بهشت در جستجوی او برآید .

کنز العمال : 28842 منتخب میزان الحکمة : 398

حدیث - 89

امام علی علیه السلام :

مَنْ جَاءَتْهُ مَنِيَّتُهُ وَهُوَ يَطْلُبُ الْعِلْمَ فَبَيْنَهُ وَبَيْنَ الْأَنْبِيَاءِ دَرَجَةٌ ؛

هر کس در حال طلب دانش مرگش فرا رسد ، میان او و پیامبران تنها یک
درجه تفاوت باشد .

مجمع البيان : 9 / 380 منتخب میزان الحکمة : 398

حدیث - 90

إِذَا جَاءَ الْمَوْتُ لِطَالِبِ الْعِلْمِ وَهُوَ عَلَى هَذِهِ الْحَالَةِ مَاتَ وَهُوَ شَهِيدٌ ؛
هر گاه جوینده دانش در حال آموختن علم مرگش فرا رسد ، شهید مرده است

الترغيب والترهيب : 1 / 97 / 16 منتخب ميزان الحكمة : 398

حدیث - 91

امام صادق عليه السلام :

لَوْ عَلِمَ النَّاسُ مَا فِي طَلَبِ الْعِلْمِ لَطَلَبُوهُ وَلَوْ بَسَفَكَ الْمُهْجَ وَخَوَضَ اللَّجَجَ ؛
اگر مردم می دانستند که علم چه فوایدی دارد ، هر آینه در جستجوی آن بر
می آمدند ، گرچه در راه آن خون بریزند و در ژرفای دریاها فرو روند .

عوالی اللآلی : 4 / 61 / 9 منتخب ميزان الحكمة : 398

حدیث - 92

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ لَمْ يَصْبِرْ عَلَى ذُلِّ التَّعَلُّمِ سَاعَةً بَقِيَ فِي ذُلِّ الْجَهْلِ أَبَدًا ؛
هر کس بر خواری ساعتی دانش آموختن صبر نکند ، برای همیشه در خواری
نادانی بماند .

عوالی اللآلی : 1 / 285 / 135 منتخب ميزان الحكمة : 398

حدیث - 93

پیامبر خدا ﷺ :

أُطْلَبُوا الْعِلْمَ وَلَوْ بِالصَّيْنِ ؛ فَإِنَّ طَلَبَ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ ؛
دانش را فرا گیرید ، گرچه در چین باشد ؛ زیرا طلب دانش بر هر مسلمانی
واجب است .

کنز العمال : 28697 ، 28698 منتخب میزان الحکمة : 398

حدیث - 94

امام صادق علیه السلام :

لَسْتُ أَحِبُّ أَنْ أَرَى الشَّابَّ مِنْكُمْ إِلَّا غَادِيَا فِي حَالَيْنِ : إِمَّا عَالِمًا أَوْ مُتَعَلِّمًا ،
فَإِنْ لَمْ يَفْعَلْ فَرَطًا ، فَإِنْ فَرَطَ ضَيَّعَ ، وَإِنْ ضَيَّعَ أَثِمَ ، وَإِنْ أَثِمَ سَكَنَ النَّارَ وَالَّذِي
بَعَثَ مُحَمَّدًا بِالْحَقِّ ؛

دوست ندارم جوان شما را جز در دو حال ببینم : دانشمند یا دانش آموز ؛
زیرا اگر چنین نباشد کوتاهی کرده و چون کوتاهی کند ، ضایع گشته و چون
ضایع گردد ، گنهکار باشد و چون گنهکار باشد ، سوگند به آن که محمد را بحق
برانگیخت ، در آتش جای گیرد .

أمالی الطوسی : 303 / 604

حدیث - 95

پیامبر خدا ﷺ :

مَنْ أَزَادَ عِلْمًا وَلَمْ يَزِدْهُ هُدًى ، لَمْ يَزِدْهُ مِنَ اللَّهِ إِلَّا بُعْدًا ؛

هر که علمش فزونی گیرد و هدایتش افزون نشود ، جز بر دوری او از خدا
افزوده نگردد .

تنبيه الخواطر : 2 / 21 منتخب میزان الحکمة : 404

حدیث - 96

امام صادق علیه السلام :

أَشَدُّ النَّاسِ عَذَابًا عَالِمٌ لَا يُنْتَفَعُ مِنْ عِلْمِهِ بِشَيْءٍ ؛

در میان مردمان (گنهکار) سخت‌ترین عذاب را عالمی دارد که از علم خود
کمترین سودی نبرد .

بحار الأنوار : 2 / 37 / 53

حدیث - 97

پیامبر خدا ﷺ :

تَنَاصَحُوا فِي الْعِلْمِ ؛ فَإِنَّ خِيَانَةَ أَحَدِكُمْ فِي عِلْمِهِ أَشَدُّ مِنْ خِيَانَتِهِ فِي مَالِهِ ، وَإِنَّ اللَّهَ سَائِلُكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ؛

در دانش، با یکدیگر یکرنگ باشید؛ زیرا خیانت هر یک از شما در علمش، بدتر از خیانت کردن در مال است و در روز قیامت خداوند از شما بازخواست می‌کند .

أمالی الطوسی : 126 / 198 منتخب میزان الحکمة : 402

حدیث - 98

امام علی علیه السلام :

الْعِلْمُ يُنْجِدُ، الْحِكْمَةُ تُرْشِدُ؛

دانش روشنی می‌بخشد و حکمت ره می‌نماید.

علم و حکمت: ج 1 ص 72 ح 182

حدیث - 99

امام باقر علیه السلام :

إِنَّ الْفَقِيهَ حَقَّ الْفَقِيهِ: الزَاهِدُ فِي الدُّنْيَا، الرَّاعِبُ فِي الْآخِرَةِ؛

فقیه، حقیقتاً کسی است که به دنیا بی‌اعتنا و به آخرت مشتاق باشد.

الكافی: ج 1، ص 70، ح 8

حدیث - 100

امام علی علیه السلام :

اعْلَمُوا أَنَّ كَمَالَ الدِّينِ طَلَبُ الْعِلْمِ وَالْعَمَلُ بِهِ؛

بدانید که کمال دین در طلب دانش و به کار بستن آن است.

الکافی، ج 1، ص 30

حدیث - 101

امام باقر علیه السلام :

إِنَّ مَفَاتِيحَ الْعِلْمِ السُّؤَالُ؛

کلیدهای دانش پرسیدن است.

علم و حکمت: ج 1 ص 346 ح 967

حدیث - 102

امام باقر علیه السلام :

الْعِلْمُ عِمَادُ الرُّوحِ؛

دانش، ستون روح است.

علم و حکمت، ج 1، ص 76، ح 204.

حدیث - 103

امام جواد علیه السلام :

الشَّرِيفُ كُلُّ الشَّرِيفِ مَنْ شَرَفَهُ عِلْمُهُ.

شریف به تمام معنا کسی است که دانشش مایه شرف او گردد.

علم و حکمت: ج 1 ص 54 ح 103

حدیث - 104

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم :

الْعِلْمُ رَأْسُ الْخَيْرِ كُلِّهِ؛

دانش منشأ هرگونه خیری است.

علم و حکمت: ج 1 ص 40 ح 29

حدیث - 105

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند:

خداوند چهارچیز را در چهار چیز قرار داده است :

1. برکت علم را در احترام به استاد

2. بقای ایمان را در تعظیم خدا به وسیله انجام بی چون چرای دستوراتش

3. لذت و برکت زندگی را در نیکی به پدر و مادر

4. و آزادی از جهنم را در آزار ندادن مردم.

نصایح، صفحه 230

حدیث - 106

پیامبر اکرم ﷺ فرمودند:

هرکس یک مساله شرعی از احادیث ما پیرامون حلال و حرام و مسائل دینی اش را پیاموزد خدای تعالی هزار گناه او را بیامرزد و شهری از طلا به وسعت دنیا برایش در بهشت بنا کند و به عدد هر موئی که در بدنش قرار دارد برایش حج مقبول می نویسند.

بحارالانوار جلد 1 صفحه 214

حدیث - 107

پیامبر اکرم ﷺ فرمودند:

هرکس یک مساله شرعی از احادیث ما پیرامون حلال و حرام و مسائل دینی اش را پیاموزد خدای تعالی هزار گناه او را بیامرزد و شهری از طلا به وسعت دنیا برایش در بهشت بنا کند و به عدد هر موئی که در بدنش قرار دارد برایش حج مقبول می نویسند.

بحارالانوار جلد 1 صفحه 214

حدیث - 108

پیامبر اکرم ﷺ فرمودند :

هرکس که خداوند به او علم دین عطا کرده باشد و او آن را به مردم تعلیم ندهد، پس از مرگ خداوند را در حالی ملاقات می کند که بر دهانش لجام آهنین زده باشند.

بحارالانوار جلد 2 صفحه 68

حدیث - 109

پیامبر اکرم ﷺ فرمودند:

طَالِبُ الْعِلْمِ مَحْفُوفٌ بِعِنَايَةِ اللَّهِ؛

عنايت خداوند جویای دانش را فرا گرفته است.

حکمت نامه پیامبر اعظم (ص)، ج 1، ص 313، ح 309

حدیث - 110

پیامبر اکرم ﷺ فرمودند:

أَعْلَمُ النَّاسِ مَنْ جَمَعَ عِلْمَ النَّاسِ إِلَى عِلْمِهِ؛

داناترین مردم کسی است که دانش دیگران را به دانش خود بیفزاید.

کنز العمال، ج 10، ص 143، ح 28731

حدیث - 111

رسول اکرم ﷺ فرمودند:

لَوْ كَانَ الدِّينُ مُعَلَّقًا بِالثَّرِيَّا لَتَنَاولَهُ أَنَاسٌ مِّنْ أَبْنَاءِ فَارِسٍ؛

اگر دین به ستاره ثریا آویزان باشد، مردمانی از ایرانیان آن را به زیر خواهند کشید.

کنز العمال ، ح 34130 .

حدیث - 112

امام علی علیه السلام فرمودند:

يَا مُؤْمِنُ إِنَّ هَذَا الْعِلْمَ وَالْأَدَبَ ثَمَنُ نَفْسِكَ فَاجْتَهِدْ فِي تَعَلُّمِهِمَا ، فَمَا يَزِيدُ مِنْ عِلْمِكَ وَادِّبْكَ يَزِيدُ فِي ثَمَنِكَ وَقَدْرِكَ ، فَإِنَّ بِالْعِلْمِ تَهْتَدِي إِلَى رَبِّكَ وَبِالْأَدَبِ تَحْسِنُ خِدْمَةَ رَبِّكَ وَبِأَدَبِ الْخِدْمَةِ يَسْتَوْجِبُ الْعَبْدُ وَلَايَتَهُ وَقُرْبَهُ ، فَاقْبَلِ النَّصِيحَةَ كَيْ تَنْجُوَ مِنَ الْعَذَابِ؛

ای مؤمن! به تحقیق این دانش و ادب بهای جان توست پس در آموختن آن دو بکوش که هر چه بر دانش و ادب افزوده شود بر قیمت و قدرت افزوده می شود ؛ زیرا با دانش به پروردگارت راه می یابی و با ادب به پروردگارت خوش خدمتی می کنی و با ادب در خدمت گذاری، بنده سزاوار دوستی و نزدیکی به او می شود . پس [این] نصیحت را بپذیر تا از عذاب برهی .

جامع الأخبار، ص 310، ح 852

حدیث - 113

امام علی علیه السلام فرمودند:

الْعِلْمُ وَرَاثَةُ كَرِيمَةٍ ، وَ الْاَدَابُ حُلٌّ مُجَدَّدَةٌ ، وَ الْفِكْرُ مِرَآةٌ صَافِيَةٌ؛

علم میراث گرانبھائی است و ادب لباس فاخر و زینتی است و فکر آئینه ای است صاف.

نهیج البلاغه

حدیث - 114

امام علی علیه السلام فرمودند:

لَا يُدْرِكُ الْعِلْمُ بِرَاحَةِ الْجِسْمِ ؛

دانش با تن آسایی به دست نمی آید .

غرر الحکم و درر الکلم، حدیث - 10684

حدیث - 115

امام علی علیه السلام فرمودند:

مَنْ لَمْ يَتَعَلَّمْ فِي الصِّغَرِ لَمْ يَتَقَدَّمْ فِي الْكِبَرِ ؛

هر که در کودکی نیاموزد ، در بزرگی پیشرفت نمی کند .

غرر الحکم و درر الکلم، حدیث - 8937

حدیث - 116

امام علی علیه السلام فرمودند:

مَنْ اتَّجَرَ بِغَيْرِ عِلْمٍ فَقَدْ ارْتَضَمَ فِي الرِّبَا ؛

هر کس بدون آگاهی از دانش [فقه] به تجارت بپردازد ، در ربا فرو می‌رود .

غرر الحکم و درر الکلم، حدیث - 8401

حدیث - 117

امام علی علیه السلام فرمودند:

مَنْ سَأَلَ فِي صِغَرِهِ أَجَابَ فِي كِبَرِهِ ؛

هر که در خردسالی بپرسد ، در بزرگسالی پاسخ می‌دهد .

غرر الحکم و درر الکلم، حدیث - 8273

حدیث - 118

امام علی علیه السلام فرمودند:

مَنْ خَلَا بِالْعِلْمِ لَمْ تُوحِشْهُ خَلْوَةٌ ؛

هر کس با دانش خلوت کند ، هیچ خلوتی او را به وحشت نمی‌اندازد .

غرر الحکم و درر الکلم، حدیث - 8125

حدیث - 119

امام علی علیه السلام فرمودند:

لِطَالِبِ الْعِلْمِ عِزُّ الدُّنْيَا وَفَوْزُ الْآخِرَةِ ؛

جوینده دانش را عزّت دنیا و رستگاری آخرت است .

غرر الحکم و درر الکلم، حدیث - 7349

حدیث - 120

امام علی علیه السلام فرمودند:

كُلُّ شَيْءٍ يَنْقُصُ عَلَى الْإِنْفَاقِ إِلَّا الْعِلْمَ ؛

هر چیزی با بخشیدن کم می شود ، مگر دانش .

غرر الحکم و درر الکلم، حدیث - 6888

حدیث - 121

امام علی علیه السلام فرمودند:

قَوْلُ لَا أَعْلَمُ نِصْفُ الْعِلْمِ ؛

گفتن نمی دانم، نیمی از دانش است .

غرر الحکم و درر الکلم، حدیث - 6758

حدیث - 122

امام علی علیه السلام فرمودند:

عِلْمٌ بِلا عَمَلٍ كَشَجَرٍ بِلا ثَمَرٍ ؛

علم بی عمل ، درخت بی ثمر را می ماند .

غرر الحکم و درر الکلم، حدیث - 6290

حدیث - 123

امام علی علیه السلام فرمودند:

جَمَالُ الْعِلْمِ نَشْرُهُ وَ ثَمَرَتُهُ الْعَمَلُ بِهِ ، وَ صَيَانَتُهُ وَضْعُهُ فِي أَهْلِهِ ؛

زیبایی علم به نشر آن است ، و میوه اش عمل کردن به آن ، و نگاهداشت آن

قراردادنش میان اهل آن .

غرر الحکم و درر الکلم، حدیث - 4754

حدیث - 124

امام علی علیه السلام فرمودند:

تَمَامُ الْعِلْمِ الْعَمَلُ بِمُوجِبِهِ ؛

کمال علم ، عمل کردن به مقتضای آن است .

غرر الحکم و درر الکلم، حدیث - 4482

حدیث - 125

امام علی علیه السلام فرمودند:

بِحُسْنِ الْعَمَلِ تُجْنَى ثَمَرَةُ الْعِلْمِ لَا بِحُسْنِ الْقَوْلِ ؛
با کردار نیک ، میوه علم چیده می شود ، نه با گفتار نیک .

غرر الحکم و درر الکلم، حدیث - 4296

حدیث - 126

امام علی علیه السلام فرمودند:

إِنَّمَا زُهِدَ النَّاسُ فِي طَلَبِ الْعِلْمِ كَثْرَةً مَا يَرَوْنَ مِنْ قِلَّةِ مَنْ عَمِلَ بِمَا عِلِمَ ؛
آنچه مردم را به تحصیل دانش بی رغبت کرده ، این است که بسیار می بینند
آنان که به آنچه آموخته اند عمل می کنند ، اندک اند .

غرر الحکم و درر الکلم، حدیث - 3895

حدیث - 127

امام علی علیه السلام فرمودند:

أَلَا لَا يَسْتَحْيِيَنَّ مَنْ لَا يَعْلَمُ أَنْ يَتَعَلَّمَ فَإِنَّ قِيَمَةَ كُلِّ امْرِئٍ مَا يَعْلَمُ ؛
آگاه باشید که آن که نمی داند، نباید از آموختن شرم کند ؛ زیرا ارزش هر کس
به چیزی است که می داند .

غرر الحکم و درر الکلم، حدیث - 2787

حدیث - 128

امام علی علیه السلام فرمودند:

أَطْلُبُوا الْعِلْمَ تَعْرِفُوا بِهِ وَاعْمَلُوا بِهِ تَكُونُوا مِنْ أَهْلِهِ ؛

دانش را بجوئید تا به آن شناخته شوید و به آن عمل کنید تا از اهلش باشید

غرر الحکم و درر الکلم، حدیث - 2531

حدیث - 129

امام علی علیه السلام فرمودند:

اِكْتَسِبُوا الْعِلْمَ يَكْسِبُكُمُ الْحَيَاةَ ؛

دانش کسب کنید تا به شما زندگی و بالندگی بخشد .

غرر الحکم و درر الکلم، حدیث - 2486

حدیث - 130

امام علی علیه السلام فرمودند:

الْعِلْمُ خَيْرٌ مِنَ الْمَالِ ، الْعِلْمُ يَحْرُسُكَ وَأَنْتَ تَحْرُسُ الْمَالَ ؛

دانش، برتر از ثروت است ؛ [زیرا] دانش تو را پاس می‌دارد ، اما ثروت را تو

می‌پایی .

غرر الحکم و درر الکلم، حدیث - 1923

حدیث - 131

امام علی علیه السلام فرمودند:

الْعِلْمُ يُنْجِيكَ ، الْجَهْلُ يُرْدِيكَ ؛

دانش، نجات می دهد و نادانی تباخت می کند .

غرر الحکم و درر الکلم، حدیث - 150

حدیث - 132

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم می فرمایند:

مَنْ كَتَبَ عَنِّي عِلْمًا أَوْ حَدِيثًا - الْمَ يَزَلُ يُكْتَبُ لَهُ الْأَجْرُ مَا بَقِيَ ذَلِكَ الْعِلْمُ

والحدیث - ؛

هر کس دانشی یا حدیثی از من بنویسد تا آن دانش و حدیث باقی است ،

برایش اجر نوشته شود .

کنز العمال : 28951

حدیث - 133

پیامبر خدا ﷺ فرمودند:

المؤمن إذا مات وترك ورقة واحدة عليها علم تكون تلك الورقة يوم القيامة سيرا فيما بينه وبين النار ، وأعطاه الله تبارك وتعالى بكل حرف مكتوب عليها مدينة أوسع من الدنيا سبع مرات ؛

هر گاه مؤمن بمیرد و یک برگه که روی آن علمی نوشته شده باشد از خود برجای گذارد ، روز قیامت آن برگه پرده میان او و آتش می شود و خداوند تبارک و تعالی به ازای هر حرفی که روی آن نوشته شده ، شهری هفت برابر پهناتر از دنیا به او می دهد .

أمالی الصدوق : 40 / 3

حدیث - 134

پیامبر خدا (ﷺ) فرمودند:

اكتبوا العلم قبل ذهاب العلماء ، وإنما ذهاب العلم بموت العلماء ؛
دانش را ، پیش از درگذشت دانشمندان ، بنویسید ؛ زیرا با مرگ دانشمندان ، دانش (آنان) نیز می رود .

كنز العمال : 28733

حدیث - 135

پیامبر خدا ﷺ :

قَيِّدُوا الْعِلْمَ بِالْكِتَابِ؛

علم را ، با نوشتن در بند کشید .

کنز العمال : 29332

حدیث - 136

امام علی عیضه :

كِتَابُ الرَّجُلِ عُنْوَانُ عَقْلِهِ وَبُرْهَانُ فَضْلِهِ ؛

نوشته (و نامه) انسان ، نشان خرد او و دلیل فضل اوست .

غرر الحکم : 7260 منتخب میزان الحکمة : 482

حدیث - 137

قال رسول الله ﷺ :

كل جلوس في المسجد لغو الا ثلاثة : قراءة مصل ، او ذكر الله او سائل عن علم

؛

هر نشستگی در مسجد لغو است مگر در سه حالت : خواندن قرآن ، گفتن ذکر

خدا، سؤال (جستوی) علم .

(میزان الحکمه ، ج 4، ص 393، بحار الانوار، ج 77، ص 88).

حدیث - 138

قال علی عليه السلام :

نوم علی یقین خیر من صلاة فی شک ؛
خواهیدن با علم و یقین بهتر از نماز و نیایش خدا با شک و تردید است .
(نهج البلاغه ، فیض الاسلام ، ص 1130)

حدیث - 139

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم :

نوم علی علم خیر من صلاة علی جهل ؛
خواب با علم بهتر از نماز با جهل است .
(نهج الفصاحه ، م 3140، ص 633)

حدیث - 140

قال الصادق عليه السلام :

قال لقمان لابنه : لكل شیء علامة يعرف بها و يشهد عليها و ان للدين ثلاث
علامات : العلم و الايمان و العمل به ، (الی ان قال) و للعامل ثلاث علامات
الصلوة و الصيام و الزکوة ؛
حضرت لقمان به فرزندانش فرمود: برای هر چیزی علامتی است که به وسیله
آن علامت شناخته می شود و به او شهادت داده می شود، به درستی که برای

دین سه علامت است : 1 - علم 2 - ایمان ، 3 - عمل به ایمان ، تا آن جا که
فرمود: برای عامل به دین سه علامت است : 1 - نماز 2 - روزه ، 3 - زکات .
(مستدرک الوسائل ، ج 1، ص 183)

حدیث - 141

امام صادق علیه السلام فرمودند:
کن عالما او متعلما او احب اهل العلم و لا تکن راعبا فتهلك ببعضهم؛
یا دانشمند باش یا دانشجوی یا دوست دار دانشمندان و دشمن علم و اهل آن
مباش که به سبب آن هلاک می شوی.
اصول کافی، ج 1، ص 34.

حدیث - 142

امام علی علیه السلام فرمودند:
الحكمة ضالة المؤمن فخذ الحكمة و لو من اهل النفاق؛
دانش، گم شده ی مسلمانان است، پس دانش بیاموز، اگر چه از غیر مسلمان
باشد.
نهج البلاغه، حکمت 205.

حدیث - 143

امام علی علیه السلام فرمودند:
ایها الناس اعلموا ان کمال الدین طلب العلم و العمل به، الا وان طلب العلم
اوجب علیکم من طلب المال؛
ای مردم! بدانید که کمال دین در آموختن علم و عمل کردن به آن است. آگاه
باشید که دانش آموزی بر شما واجب تر است از کسب مال.
اصول کافی، ج 1، ص 30.

حدیث - 144

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند:
طالب العلم، مخوف بعناية الله؛
جوینده ی دانش، در پناه عنایت خداوند است.
عوالی اللالی، ج 1، ص 292.

حدیث - 145

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند:
طلب العلم فريضة على كل مسلم الا ان الله يجب بغاة العلم؛
طلب علم بر هر انسانی واجب است. همانا خداوند علم آموزان را دوست
دارد.
اصول کافی، ج 1، ص 30.

حدیث - 146

پیامبر خدا ﷺ :

مَنْ أَرَادَ عِلْمَ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ فَلْيُتَوِّرِ الْقُرْآنَ ؛

هر که خواهان علم پیشینیان و آیندگان ، از اوّل تا به آخر دنیا است ، در قرآن کاوش و تأمل کند .

فَلْيُتَوِّرِ الْقُرْآنَ : أَيْ لِيَنْقَرَّ عَنْهُ وَيَفْكَرَ فِي مَعَانِيهِ وَتَفْسِيرِهِ وَقِرَاءَتِهِ (النهايه : 1 /

229). كنز العمال : 2454

حدیث - 147

امام محمد باقر علیّه السلام فرمودند:

خدا رحمت کند بنده‌ای را که علم را زنده کند .

کافی ، ج 1 ، ص 41

حدیث - 148

امام محمد باقر علیّه السلام فرمودند:

هر که علم و دانش را جوید برای آنکه به علما فخر فروشی کند ، یا با سفاها

بستیزد ، و یا مردم را متوجه خود نماید ، باید آتش را جای نشستن خود گیرد .

بحار الانوار ، دار احیاء التراث العربی ، 2 ، ص 38

حدیث - 149

امام محمد باقر علیه السلام فرمودند:

آن که از شما به دیگری علم بیاموزد ، پاداش او (نزد خدای تعالی) به مقدار پاداش دانشجوست ، و از او هم بیشتر می باشد.

کافی ، ج 1 ، ص 35

حدیث - 150

واضع العلم عند غیر أهله كمقلد الخنازیر الجوهر و اللؤلؤ و الذهب؛
آن که علم به نااهل سپارد چنان است که گوهر و مروارید و طلا به خوکان
آویزد.

نهج الفصاحه

حدیث - 151

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم می فرمایند:

نوم علی علم خیر من صلاه علی جهل؛
خواب با علم بهتر از نماز با جهل است.

نهج الفصاحه

حدیث - 152

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:
المتعبد بغير فقه كالحمار في الطّاحون؛
کسی که بی دانش عبادت کند چون الاغ آسیاست.
نهج الفصاحه

حدیث - 153

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:
من الصدّقه أن يعلم الرجل العلم فيعمل به و يعلمه؛
از جمله صدقه این است که مرد علم آموزد و بدان عمل کند و تعلیم دهد.
نهج الفصاحه

حدیث - 154

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:
من عمل على غير علم كان ما يفسد أكثر ممّا يصلح؛
هر که بی علم عمل کند بیش از آنچه اصلاح می کند، افساد خواهد کرد.
نهج الفصاحه

حدیث - 155

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

من سلک طریقاً یلتمس فیہ علماً سهّل الله له طریقاً إلى الجنّة؛
هر که به جستجوی علم راهی سپرد خدا برای وی راهی سوی بهشت
بگشاید.

نهج الفصاحه

حدیث - 156

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

من زهد فی الدنیا علّمه الله بلا تعلّم و جعله بصیراً؛
هر که از دنیا بگذرد خدایش بدون تعلم علم آموزد و بصیرت دهد.
نهج الفصاحه

حدیث - 157

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

من أفتی بغير علم کان إثمہ على من أفتاه و من أشار على أخیه بأمر یعلم أنّ
الرّشد فی غیره فقد خانہ؛
هر که بدون علم فتوی دهد گناه حاصل از آن را به گردن دارد و هر که به
برادر خویش کاری سفارش کند و داند که مصلحت در غیر آن است به وی
خیانت کرده است.

نهج الفصاحه

حدیث - 158

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

من طلب العلم لیجاری به العلماء أو لیماری به السفهاء أو یصرف به وجوه
الناس إلیه أدخله الله النار؛

هر که علم جوید که به وسیله آن با دانشوران هم چشمی کند یا با سفیهان
مجادله کند یا توجه عامه را به سوی خود جلب کند، خدایش به جهنم برد.

نهج الفصاحه

حدیث - 159

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

من طلب العلم کان کفّاره لما مضی؛

هر که علم جوید کفاره گناهان گذشته وی باشد.

نهج الفصاحه

حدیث - 160

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

من جادل فی خصومه بغیر علم لم یزل فی سخط الله حتی ینزع؛
هر که در مناقشه ای بدون علم مجادله کند در خشم خدا باشد تا دست
بردارد.

نهج الفصاحه

حدیث - 161

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

من طلب العلم تکفل الله برزقه؛
هر که علم جوید خدا عهده دار روزی او شود.
نهج الفصاحه

حدیث - 162

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

منهومان لا یشبعان: طالب العلم و طالب المال؛
دو گرسنه اند که سیری نپذیرند طالب علم و طالب مال.
نهج الفصاحه

حدیث - 163

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

مَثَلُ الَّذِي يَتَعَلَّمُ الْعِلْمَ فِي صَغَرِهِ كَالنَّقْشِ عَلَى الْحَجَرِ وَ مَثَلُ الَّذِي يَتَعَلَّمُ الْعِلْمَ فِي كِبَرِهِ كَالَّذِي يَكْتُبُ عَلَى الْمَاءِ؛
حکایت کسی که در کوچکی علم آموزد چون نقش بر سنگ است حکایت
کسی که در بزرگی علم آموزد چون کسی است که بر آب نویسد.
نهج الفصاحه

حدیث - 164

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

مَثَلُ الَّذِي يَتَعَلَّمُ الْعِلْمَ ثُمَّ لَا يَحْدُثُ بِهِ كَمَثَلِ الَّذِي يَكْنُزُ الْكَنْزَ فَلَا يَنْفِقُ مِنْهُ؛
حکایت کسی که علم آموزد و از آن سخن نکند چون کسی است که گنجی
نهد و از آن خرج نکند.
نهج الفصاحه

حدیث - 165

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

ما من خارج خرج من بيته في طلب العلم إلا وضعت له الملائكة أجنتها
رضا بما يصنع حتى يرجع؛
هر که از خانه خویش به طلب دانش بیرون شود فرشتگان به سبب رضایتی
که از رفتار او دارند بالهای خویش برای وی بگسترند تا باز گردد.
نهج الفصاحه

حدیث - 166

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

ما خرج رجل من بيته يطلب علما إلا سهل الله له طريقا إلى الجنة؛
هر کس از خانه خویش به جستجوی علمی برون شود خدا برای وی راهی
بسوی بهشت بگشاید.
نهج الفصاحه

حدیث - 167

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

ما تصدق الناس بصدقه أفضل من علم ينشر؛
هیچ صدقه ای که مردم دهند از علمی که منتشر شود بهتر نیست.
نهج الفصاحه

حدیث - 168

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

ما أتى الله عالما علما إلا أخذ عليه الميثاق أن لا يكتمه؛

خدا به عالمی علم نداده مگر آنکه از او پیمان گرفته که علم خویش را نهان

ندارد.

نهج الفصاحه

حدیث - 169

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

ما استرذل الله عبداً إلا حطّ عنه العلم و الأدب؛

خدا بنده ای را پست نشمارد مگر آنکه علم و ادب را از او فرو گذارد.

نهج الفصاحه

حدیث - 170

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

لا يشبع عالم من علمه حتى يكون منتهاه الجنّة؛

عالم از علم خویش سیر نگیرد تا سرانجام به بهشت رسد.

نهج الفصاحه

حدیث - 171

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

لیس منی إلا عالم أو متعلم؛

هیچ کس از من نیست به جز دانشمند یا دانش آموز.

نهج الفصاحه

حدیث - 172

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

لیس من أخلاق المؤمن التملق و لا الحسد إلا فی طلب العلم؛

تملق و حسد بر مؤمن روا نیست مگر در طلب علم.

نهج الفصاحه

حدیث - 173

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

لو كان العلم معلقاً بالثريا لتناوله قوم من أبناء فارس؛

اگر علم به ثریا آویخته بود، گروهی از فرزندان فارس بدان می رسیدند.

نهج الفصاحه

حدیث - 174

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

لو خفتُم اللهَ تعالیٰ حقَّ خیفته لعلمتُم العلم الذی لا جَهل معه، و لو عرفتم اللهَ تعالیٰ حقَّ معرفته لزالَت لدعائکم الجبال؛

اگر از خدا چنانچه شایسته ترسیدن از اوست، ترس داشتید علمی که به جهل آمیخته نیست نصیبتان می شد و اگر خدا را چنان که شایسته شناختن اوست، می شناختید به دعای شما کوهها جابجا می شد.

نهج الفصاحه

حدیث - 175

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

لکلّ شیءٍ طریق و طریق الجنّه العلم؛
هر چیزی راهی دارد و راه بهشت دانش است.

نهج الفصاحه

حدیث - 176

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

کلّ علم وبال یوم القیامه إلّا من عمل به؛
همه علم ها روز قیامت وبال است مگر علمی که بدان عمل کنند.

نهج الفصاحه

حدیث - 177

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:
كلّ صاحب علم غرثان إلى علم؛
هر دانشمندی گرسنه علم دیگر است.
نهج الفصاحه

حدیث - 178

پیامبر اکرم (ﷺ) می فرمایند:
كفى بالمرء علما أن يخشى الله و كفى بالمرء جهلا أن يعجب بنفسه؛
در علم مرد همین بس که از خدا ترسد و در جهل مرد همین بس که مفتون
خویش باشد.
نهج الفصاحه

حدیث - 179

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:
كأتم العلم يلغنه كلّ شيء حتّى الحوت فى البحر و الطّير فى السّماء؛
همه چیز حتی ماهی دریا و مرغ هوا نهان کننده علم را لعنت کنند.
نهج الفصاحه

حدیث - 180

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

قلیل العمل ینفع مع العلم و کثیر العمل لا ینفع مع الجهل؛
عمل اندک با علم سودمند افتد و عمل بسیار با جهل سود ندهد.
نهج الفصاحه

حدیث - 181

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

فضل العلم أفضل من فضل العباده؛
فضیلت علم بیشتر از فضیلت عبادت است.
نهج الفصاحه

حدیث - 182

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

الغدّ و الرواح فی تعلیم العلم أفضل عند الله من الجهاد؛
صبح و شب در کار تعلیم علم به سر بردن نزد خدا از جهاد بهتر است.
نهج الفصاحه

حدیث - 183

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

العلم لا يحلّ منعه؛

منع علم روا نیست.

نهج الفصاحه

حدیث - 184

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

العلم و المال يستران كلّ عيب و الجهل و الفقر يكشفان كلّ عيب؛

علم و مال هر عیبی را بپوشاند و جهل و فقر هر عیبی را نمایان کند.

نهج الفصاحه

حدیث - 185

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

العلم میراثی و میراث الأنبياء من قبلى؛

علم میراث من و میراث پیامبران پیش از من است.

نهج الفصاحه

حدیث - 186

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

العلم علّمان: فعلم فی القلب فذلک العلم النّافع، و علم علی اللّسان فذلک حجّه الله علی ابن آدم؛
علم دو علم است علمی که در قلب است و علم نافع همین است و علمی است که بر زبان است و او حجت خدا بر فرزند آدم است.
نهج الفصاحه

حدیث - 187

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

العلم خزائن و مفتاحها السّؤال فسلوا یرحمکم الله فإنّه یوجر فیہ أربعه:
السّائل و المعلّم و المستمع و المحبّ لهم؛
علم گنجینه هاست و کلید آن پرسش است بپرسید تا خدا بر شما رحمت آرد
که خدا در کار علم چهار کس را پاداش می دهد پرسنده و آموزگار و شنونده و
کسی که دوستدار ایشان است.
نهج الفصاحه

حدیث - 188

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

العلم حياه الإسلام و عماد الإيمان و من علم علما أتم الله له أجره و من تعلّم
فعمل علمه الله ما لم يعلم؛
علم حیات اسلام و ستون ایمان است و هر که علمی بیاموزد خدا پاداش او
را کامل کند و هر که تعلیم گیرد و عمل کند خدا آنچه نمی داند به او تعلیم دهد.
نهج الفصاحه

حدیث - 189

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

العلم أفضل من العمل و خير الأعمال أوسطها؛
علم از عبادت افضل است و بهترین عملها عملی است که معتدل تر است.
نهج الفصاحه

حدیث - 190

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

العلم أفضل من العباده و ملاك الدين الورع؛
علم از عبادت بهتر است و اساس دین ترس خداست.
نهج الفصاحه

حدیث - 191

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:
العالم إذا أراد بعلمه وجه الله تعالى هابه كل شيء و إذا أراد أن يكثر به
الكنوز هاب من كل شيء؛
عالم اگر از علم خویش رضای خدا خواهد همه چیز از او بترسد و اگر
خواهد به وسیله آن گنجها بیندوزد از همه چیز بترسد.
نهج الفصاحه

حدیث - 192

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:
علم لا ينفع كنز لا ينفق منه؛
علمی که سود ندهد گنجی است که از آن انفاق نکنند.
نهج الفصاحه

حدیث - 193

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:
عليك بالعلم فإن العلم خليل المؤمن و الحلم و زيره و العقل دليله و العمل
قيمه و الرفق أبوه و اللين أخوه و الصبر أمير جنوده؛

علم جوئید کہ علم یار مؤمن است و بردباری وزیر اوست و عقل دلیل اوست
و عمل سرپرست اوست و ملایمت پدر اوست و مدارا برادر اوست و صبر امیر
سپاهیان اوست.
نهج الفصاحه

حدیث - 194

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:
عَلِّمُوا و لَا تَعْنِفُوا فَإِنَّ الْمَعْلَمَ خَيْرٌ مِنَ الْمَعْنَفِ؛
تعلیم دهید و خشونت مکنید که آموزگار بهتر از خشونت گر است.
نهج الفصاحه

حدیث - 195

عَلِّمُوا و يَسِّرُوا، و لَا تَعْسِّرُوا و بَشِّرُوا و لَا تَنْفِّرُوا و إِذَا غَضِبَ أَحَدُكُمْ
فَلْيَسْكُتْ؛
تعلیم دهید و سهل گیرید و سخت مگیرید گشاده رویی کنید و خشونت
مکنید و چون یکی از شما خشمگین شود، خاموش ماند.
نهج الفصاحه

حدیث - 196

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

علم لا ینفع ککنز لا ینفق منه و علی کل شیء زکاه و زکاه الجسد الصّیام؛
علمی که سود ندهد چون گنجی است که از آن خرج نکنند و هر چیزی
زکاتی دارد و زکات تن روزه داشتن است.
نهج الفصاحه

حدیث - 197

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

عالم ینتفع بعلمه خیر من ألف عابد؛
دانشمندی که از علم او سود برند، از هزار عابد بهتر است.
نهج الفصاحه

حدیث - 198

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

طلب العلم فریضه علی کلّ مسلم و مسلمه؛
جستن علم بر هر مرد مسلمان و هر زن مسلمان واجب است.
نهج الفصاحه

حدیث - 199

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

طلب العلم فريضة على كل مسلم و واضح العلم عند غير أهله كمقلد الخنازير
الجوهر و اللؤلؤ و الذهب؛
جستن علم بر هر مسلمانی واجب است و آن که علم را پیش نا اهلان نهد
چنان است که گوهر و مروارید و طلا به گرازان آویزد.
نهج الفصاحه

حدیث - 200

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

طلب العلم ساعه خير من قيام ليلة و طلب العلم يوما خير من صيام ثلاثة
أشهر؛
ساعتی علم جستن بهتر از نمازگزاری یک شب است و روزی علم جستن
بهتر از سه ماه روزه داری است.
نهج الفصاحه

حدیث - 201

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

طلب العلم أفضل عند الله من الصَّلاه و الصَّیام و الحجّ و الجهاد فی سبیل الله عزّ و جلّ؛

جستن علم نزد خدا از نماز و روزه و حج و جهاد در راه خدا عز و جل بهتر است.

نهج الفصاحه

حدیث - 202

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

طلب العلم فريضه على كلّ مسلم و أنّ طالب العلم یستغفر له كلّ شیء حتّی الحیتان فی البحر؛

جستن علم بر هر مسلمانی واجب است و همه چیز، حتی ماهیان دریا برای جویای علم آمرزش می طلبند.

نهج الفصاحه

حدیث - 203

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

طالب العلم طالب الرحمة طالب العلم ركن الإسلام و يعطى أجره مع النبیین؛
جویای علم جویای رحمت است، جویای علم رکن اسلام است و پاداش او
را با پیامبران دهند.

نهج الفصاحه

حدیث - 204

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

طالب العلم لله أفضل عند الله من المجاهد في سبيل الله؛
هر که علم برای رضای خدا جوید نزد خدا از مجاهد فی سبیل الله بهتر
است.

نهج الفصاحه

حدیث - 205

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

طالب العلم بين الجاهل كالحی بين الأموات؛
جویای علم میان جاهلان چون زنده میان مردگانست.

نهج الفصاحه

حدیث - 206

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

طالب العلم تبسط له الملائكة أجنحتها رضا بما يطلب؛
فرشتگان بالهای خویش برای طالب علم بگسترانند که از آنچه وی می
جوید، رضایت دارند.

نهج الفصاحه

حدیث - 207

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

سلوا أهل الشرف عن العلم فإن كان عندهم علم فاكذبوه فإنهم لا يكذبون؛
شریفان را از علم بپرسید اگر علمی نزد ایشان بود بنویسید که آنها دروغ نمی
گویند.

نهج الفصاحه

حدیث - 208

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

سلوا الله علما نافعا و تعوذوا بالله من علم لا ينفع؛
از خدا عملی سودمند بخواهید و از علمی که سود ندهد به خدا پناه برید.

نهج الفصاحه

حدیث - 209

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

ستکون فتن یصبح الرجل فیها مؤمنا و یمسی کافرا إلّا من أحياء الله بالعلم؛
فتنه ها خواهد بود که در اثنای آن مرد به صبح مؤمن باشد و به شب کافر
شود مگر آن که خدایش به علم زنده دارد.
نهج الفصاحه

حدیث - 210

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

سبع یجرى للعبد أجرهنّ و هو فی قبره بعد موته: من علّم علما، أو أجرى
نهرًا، أو حفر بئرا، أو غرس نخلا، أو بنى مسجدا، أو ورّث مصحفا، أو ترک ولدا
یستغفر له بعد موته؛
هفت چیز است که پاداش آن برای بنده در قبر او و پس از مرگش دوام دارد
کسی که علمی تعلیم دهد، یا نهری به جریان آورد یا چاهی حفر کند یا نخلی
بکارد یا مسجدی بسازد یا مصحفی به ارث گذارد یا فرزندی به جا نهد که پس
از مرگش برای او آمرزش خواهد.
نهج الفصاحه

حدیث - 211

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

خَيْرُ سُلَيْمَانَ بَيْنَ الْمَالِ وَالْمَلِكِ وَالْعِلْمِ فَاخْتَارَ الْعِلْمَ فَاعْطَى الْمَلِكُ وَالْمَالُ
لَاخْتِيَارَهُ الْعِلْمُ؛

سلیمان پیغمبر را میان ملک و دانش مخیر کردند دانش را برگزید ملک را
نیز بدو دادند برای آنکه دانش را برگزیده بود.
نهج الفصاحه

حدیث - 212

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

خَيْرُ مَا يَخْلَفُ الْإِنْسَانُ بَعْدَهُ ثَلَاثٌ وَلَدٌ صَالِحٌ يَدْعُو لَهُ وَصَدَقَةٌ تَجْرِي يَبْلُغُهُ
أَجْرُهَا وَعِلْمٌ يَنْتَفِعُ بِهِ مَنْ بَعْدَهُ؛

بهترین چیزی که انسان پس از خود و می گذارد سه چیز است فرزند پارسا
که برای او دعا کند و صدقه جاری که پاداش آن بدو رسد و دانشی که پس از
وی از آن بهره مند شوند.

نهج الفصاحه

حدیث - 213

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

خیر الدنیا و الآخرة مع العلم و شرّ الدنیا و الآخرة مع الجهل؛
نیکی دنیا و آخرت با دانش همراه است و بدی دنیا و آخرت با نادانی قرین
است.

نهج الفصاحه

حدیث - 214

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

خمسه من مصائب الدنیا فوت الحبيب و ذهاب المال و شماته الأعداء و ترك
العلم و امرأه سوء؛
پنج چیز از مصائب دنیا است: مرگ دوست و تلف شدن مال و سرزنش
دشمنان و ترک دانش و زن بد.
نهج الفصاحه

حدیث - 215

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

حفظ الغلام الصّغير كالنّقش فی الحجر و حفظ الرّجل بعد ما یکبر كالکتاب
علی الماء؛

محفوظات طفل نورس مانند نقشی است که بر سنگ رقم زنند و محفوظات
مرد بزرگ مانند نوشته بر آب است.
نهج الفصاحه

حدیث - 216

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

حسن السّؤال نصف العلم؛
نیک پرسیدن یک نیمه دانستن است.
نهج الفصاحه

حدیث - 217

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

ثلاث من حقائک الإیمان: الإنفاق من الإقتار و إنصافک الناس من نفسک و
بذل العلم للمتعلّم؛

سه چیز از حقایق ایمان است: بخشش با تنگدستی و رعایت انصاف در باره
مردم بر ضرر خویش و بذل علم برای دانش آموز.

نهج الفصاحه

حدیث - 218

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

تناصحو فی العلم و لا یکتّم بعضکم بعضا فإنّ الخیانه فی العلم أشدّ من الخیانه فی المال؛

در کار دانش یار همدیگر باشید و دانش خود را از یکدیگر پوشیده مدارید که خیانت در علم بدتر از خیانت در مال است.

نهج الفصاحه

حدیث - 219

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

تعلّموا ما شئتم أن تعلّموا فلن ینفعکم الله بالعلم حتّی تعملوا بما تعلّمون؛
هر چه خواهید بیاموزید زیرا خداوند شما را از علم منتفع نکند مگر آن که هر چه را می دانید بکار بندید.

نهج الفصاحه

حدیث - 220

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

تَعَلَّمُوا الْعِلْمَ وَ تَعَلَّمُوا لِلْعِلْمِ السَّكِينَةَ وَ الْوَقَارَ وَ تَوَاضَعُوا لِمَنْ تَعَلَّمُونَ مِنْهُ؛
دانش بیاموزید و با دانش وقار و آرامش آموزید و نسبت به آموزگار خویش
فروتن باشید.

نهج الفصاحه

حدیث - 221

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

الْاِقْتِصَادُ فِي النِّفْقَةِ نِصْفُ الْمَعِيشَةِ وَ التَّوَدُّدُ إِلَى النَّاسِ نِصْفُ الْعَقْلِ وَ حَسَنُ
السَّؤَالِ نِصْفُ الْعِلْمِ؛
میانه روی در خرج یک نیمه معیشت است و دوستی با مردم یک نیمه عقل
است و خوب پرسیدن یک نیمه دانش است.
نهج الفصاحه

حدیث - 222

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

أَيُّمَا نَاشِئٍ نَشَأَ فِي طَلَبِ الْعِلْمِ وَ الْعِبَادَةِ حَتَّى يَكْبُرَ أَعْطَاهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثَوَابَ
اِثْنَيْنِ وَ سَبْعِينَ صَدِيقًا؛

هر طفلی که در طلب علم و عبادت بزرگ شود خداوند ثواب هفتاد و دو
صدیق به او عطا کند.

نهج الفصاحه

حدیث - 223

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

إِنَّمَا شِفَاءُ الْعِيِّ السُّؤَالُ؛

علاج نادانی سؤال است.

نهج الفصاحه

حدیث - 224

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

إِنَّمَا الْعِلْمُ بِالتَّعَلُّمِ وَ إِنَّمَا الْحِلْمُ بِالتَّحَلُّمِ وَ مَنْ يَتَحَرَّ الْخَيْرَ يُعْطَهُ وَ مَنْ يَتَّقِ الشَّرَّ

يُوقَهُ؛

علم از تعلم و حلم از تظاهر به حلم حاصل می شود هر که جویای خیر
باشد همانش دهند و هر که از شر بگریزد از آن بر کنار ماند.

نهج الفصاحه

حدیث - 225

إِنَّ مِنْ مَعَادِنِ التَّقْوَى تَعَلُّمَكَ إِلَى مَا قَدْ عَلِمْتَ عِلْمَ مَا لَمْ تَعْلَمْ وَ النِّقْصَ فِيمَا قَدْ عَلِمْتَ قَلَّهَ الزِّيَادَةُ فِيهِ وَ إِنَّمَا يَزْهَدُ الرَّجُلُ فِي عِلْمٍ مَا لَمْ يَعْلَمْ قَلَّهَ الْإِنْتِفَاعُ بِمَا قَدْ عِلْمٌ؛

از جمله منابع پرهیزکاری این است که ندانسته ها را بیاموزی و به دانسته ها ضمیمه کنی، اگر افزایش دانش کم شود مایه نقصان آن می شود و کسی که از دانسته های خود کمتر سود برد، در آموختن ندانسته ها سستی می کند.
نهج الفصاحه

حدیث - 226

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

إِنَّ مِمَّا يَلْحَقُ الْمُؤْمِنَ مِنْ عَمَلِهِ وَ حَسَنَاتِهِ بَعْدَ مَوْتِهِ عِلْمَانِ نَشْرُهُ وَ وَلَدَا صَالِحَا تَرْكُهُ وَ مَصْحَفَا وَرَثَتِهِ أَوْ مَسْجِدَا بَنَاهُ أَوْ بَيْتَا لَابْنِ السَّبِيلِ بَنَاهُ أَوْ نَهْرًا أَجْرَاهُ أَوْ صَدَقَهُ أَخْرَجَهَا مِنْ مَالِهِ فِي صِحَّتِهِ وَ حَيَاتِهِ تَلَحُّقُهُ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهِ؛

از جمله اعمال و نیکی های مؤمن که بعد از مرگ بدو می رسد دانشی است که منتشر کرده باشد و فرزند پارسائی است که به جا گذاشته باشد و قرآنی است که به ارث گذاشته باشد یا مسجدی که بنا کرده باشد یا خانه ای که برای کاروانیان پیا کرده باشد یا نهری که به کمک او جریان یافته باشد یا مالی که در دوران صحت و حیات از مال خویش جدا کرده باشد همه اینها پس از مرگ بدو می رسد.

نهج الفصاحه

حدیث - 227

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

إِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ دَعَامَةً وَدَعَامَةَ هَذَا الدِّينِ الْفَقْهُ وَلِفَقِيهِ وَاحِدٌ أَشَدُّ عَلَى الشَّيْطَانِ مِنْ أَلْفِ عَابِدٍ؛

هر چیزی اساسی دارد و اساس این دین دانش است و یک دانشمند برای شیطان از هزار عابد بدتر است.

نهج الفصاحه

حدیث - 228

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم می فرمایند:

إِنَّ عُلَمَاءَ لَا يَنْتَفِعُ مِنْهُ لَكَنْزٌ لَا يَنْفَقُ مِنْهُ؛
دانشی که از آن سود نبرند مثل گنجی است که از آن خرج نکنند.

نهج الفصاحه

حدیث - 229

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

إِنَّ الْمَلَائِكَةَ لَتَضَعُ أَعْنَاجُهَا لَطَالِبِ الْعِلْمِ رِضًا بِمَا يَطْلُبُ؛
فرشتگان بالهای خود را برای طالب علم پهن می کنند زیرا از آنچه می جوید، رضایت دارند.

نهج الفصاحه

حدیث - 230

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَسْأَلُ الْعَبْدَ عَنْ فَضْلِ عِلْمِهِ كَمَا يَسْأَلُهُ عَنْ فَضْلِ مَالِهِ؛
خداوند از بنده می پرسد که فزونی دانش خود را کجا صرف کرده همچنان
که از فزونی مال می پرسد.

نهج الفصاحه

حدیث - 231

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

إِنَّ الْفِتْنَةَ تَجِيءُ فِتْنَسَ الْعِبَادِ نَسْفًا وَيَنْجُو الْعَالَمُ مِنْهَا بِعِلْمِهِ؛
فتنه بیاید و بندگان را مغلوب کند و دانشمند به کمک دانش خود از آن
رهائی یابد.

نهج الفصاحه

حدیث - 232

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

إِنَّ الْعُلَمَاءَ هُمْ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ وَرَثُوا الْعِلْمَ فَمَنْ أَخَذَهُ أَخَذَ بِحِظٍّ وَافِرٍ؛
دانشمندان وارث پیامبرانند و دانش را از آن ها میراث برده اند هر کس دانش
فرا گیرد سهم فراوان از میراث پیامبران گرفته است.

نهج الفصاحه

حدیث - 233

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ وَ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ وَ دَعَاءٍ لَا يَسْمَعُ وَ نَفْسٍ لَا تَشْبَعُ أَعُوذُ بِكَ اللَّهُمَّ مِنْ شَرِّ هَؤُلَاءِ الْأَرْبَعِ؛
خدایا از دانشی که سود ندهد و دلی که سوز ندارد و دعائی که شنیده نشود و
نفسی که سیری نپذیرد به تو پناه می برم خدایا از این چهار چیز به تو پناه می
برم.

نهج الفصاحه

حدیث - 234

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ وَ عَمَلٍ لَا يَرْفَعُ، وَ دَعَاءٍ لَا يَسْمَعُ؛
خدایا از دانشی که سود ندهد و عملی که مقبول نیفتد و دعائی که شنیده
نشود به تو پناه می برم.

نهج الفصاحه

حدیث - 235

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

اللّهُمَّ انْفَعْنِي بِمَا عَلَّمْتَنِي وَ عَلَّمْنِي مَا يَنْفَعُنِي وَ زِدْنِي عِلْمًا؛
خدایا مرا به آنچه تعلیم داده ای منتفع کن و آنچه را برای من نافع است به
من بیاموز و دانش مرا فزون کن.
نهج الفصاحه

حدیث - 236

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

اللّهُمَّ أَغْنِنِي بِالْعِلْمِ وَ زَيِّنِي بِالْحِلْمِ وَ أَكْرَمْنِي بِالتَّقْوَى وَ جَمِّلْنِي بِالْعَافِيَةِ؛
خدایا مرا به علم توانگر ساز و به حلم زینت بخش و به تقوی عزیز کن و به
عافیت زیبائی ده.
نهج الفصاحه

حدیث - 237

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

أَلَا أَعْلَمُكُمْ خِصَالَاتٍ يَنْفَعُكَ اللَّهُ تَعَالَى بِهِنَّ؟ عَلَيْكَ بِالْعِلْمِ فَإِنَّ الْعِلْمَ خَلِيلُ
الْمُؤْمِنِ وَ الْحِلْمِ وَ زَيْرِهِ وَ الْعَقْلُ دَلِيلُهُ وَ الْعَمَلُ قِيَمُهُ وَ الرَّفْقُ أَبَوُهُ وَ اللَّيْنُ أَخُوهُ وَ
الصَّبْرُ أَمِيرُ جُنُودِهِ؛

می خواهی صفاتی به تو بیاموزم که خداوند تو را به آنها منتفع سازد؟ دانش آموز که دانش دوست مؤمن است و بردباری پشیمان او و عقل رهبر و عمل قیم و مدارا پدر و ملایمت برادر اوست و صبر امیر سپاه وی به شمار می رود.

نهج الفصاحه

حدیث - 238

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

أَكْثَرُ النَّاسِ قِيَمَهُ أَكْثَرُهُمْ عِلْمًا؛

هر که به دانش از دیگران پیش تر است، قیمتش از دیگران بیشتر است.

نهج الفصاحه

حدیث - 239

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

أَفْضَلُ الصَّدَقَةِ أَنْ يَتَعَلَّمَ الْمَرْءُ الْمُسْلِمُ عِلْمًا ثُمَّ يَعْلَمَهُ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ؛

بهترین صدقه ها آن است که مرد مسلمان دانشی بیاموزد و به برادر مسلمان خود تعلیم دهد.

نهج الفصاحه

حدیث - 240

أفضل الأعمال العلم بالله إنَّ العلم ينفعك معه قليل العمل و كثيره و إنَّ الجهل لا ينفعك معه قليل العمل و لا كثيره؛
بهترین کارها خدشناسی است کاری که با دانش قرین است اندک و بسیار
آن سودمند است و کاری که با نادانی قرین است نه اندک آن سود می دهد و نه
بسیار.

نهج الفصاحه

حدیث - 241

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:
أغد عالما أو متعلما أو مستمعا أو محبا و لا تكن الخامسة فتهلك؛
دانشمند باش یا دانش آموز یا مستمع یا دوستدار علم و پنجمی مباش که
هلاک خواهی شد.

نهج الفصاحه

حدیث - 242

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:
أعلم الناس من جمع علم الناس إلى علمه؛
دانشمندتر از همه مردم کسی است که دانش دیگران را به دانش خود بیفزاید.

نهج الفصاحه

حدیث - 243

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:
اطلبوا العلم من المهد إلى اللحد؛
از گهواره تا گور دانش بجوئید.
نهج الفصاحه

حدیث - 244

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:
اطلبوا العلم و لو بالصَّيْن فَإِنَّ طلب العلم فريضة على كل مسلم إِنَّ الملائكة
تضع أجنتها لطالب العلم رضا بما يطلب؛
دانش را بجوئید اگر چه در چین باشد زیرا طلب دانش بر هر مسلمانی
واجب است و فرشتگان بال خویش را برای طالب علم پهن می کنند زیرا از
آنچه وی در طلب آن است خشنود هستند.
نهج الفصاحه

حدیث - 245

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:
أشدّ الناس حسره يوم القيامة رجل أمكنه طلب العلم في الدّنيا فلم يطلبه و
رجل علّم علما فانتفع به من سمعه منه دونه؛

دو کس روز رستاخیز از همه مردم بیشتر حسرت می خورند یکی مردی که در دنیا برای طلب دانش فرصت داشته ولی به جستجوی آن برنخاسته است یکی دیگر مردی که دانشی به دیگری آموخته و شاگرد وی از آن بهره مند شده ولی او بی بهره مانده است.

نهج الفصاحه

حدیث - 246

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

إِذَا مَاتَ الْإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَمَلُهُ إِلَّا مِنْ ثَلَاثٍ صَدَقَةٌ جَارِيَةٌ أَوْ عِلْمٌ يَنْتَفِعُ بِهِ أَوْ وَلَدٌ صَالِحٌ يَدْعُو لَهُ؛

وقتی انسان بمیرد دنباله کارهای نیک او بریده شود جز سه چیز صدقه جاری و دانشی که کسان از آن بهره ور شوند و فرزند درست کاری که برای او دعا کند.

نهج الفصاحه

حدیث - 247

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

إِذَا أَتَى عَلَى يَوْمٍ لَا أَزْدَادَ فِيهِ عِلْمًا يَقْرَبُنِي إِلَى اللَّهِ تَعَالَى فَلَا بُورِكَ لِي فِي طُلُوعِ الشَّمْسِ ذَلِكَ الْيَوْمِ؛

اگر روزی بر من بگذرد و در آن روز دانشی نیاموزم که مرا به خداوند نزدیک کند، طلوع آفتاب آن روز بر من مبارک مباد.

حدیث - 248

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

آفَهُ الْعِلْمُ النَّسِيَانُ وَإِضَاعَتُهُ أَنْ تُحَدِّثَ بِهِ غَيْرَ أَهْلِهِ؛

آفت دانش فراموشی است و دانشی که به نا اهل سپاری، تلف می شود.

نهج الفصاحه

حدیث - 249

امام هادی علیه السلام می فرمایند:

همانا استاد و شاگرد هر دو در رشد و ترقی شریک‌اند.

(بحار الانوار/366/75)

حدیث - 250

امام هادی علیه السلام می فرمایند:

خير من الخير فاعله ، و أجمل من الجميل قائله ، و أرجح من العلم حامله ، و

شر من الشر جالبه ، و أهول من الهول راکبه؛

بهتر از نیکی نیکوکار است ، و زیباتر از زیبایی ، گوینده آن است ، و برتر از

علم حامل آن است ، و بدتر از بدی ، عامل به آن است ، و وحشتناکتر از

وحشت ، آورنده آن است .

مسند الامام الهادی ، ص 304

حدیث - 251

امام محمد باقر علیه السلام می فرمایند:
خدا رحمت کند بنده ای را که علم را زنده کند .
کافی ، ج 1 ، ص 41

حدیث - 252

قالَ الإمامُ الحَسَنُ المُجَتَّبِيُّ علیه السلام :
حُسْنُ السُّؤَالِ نِصْفُ الْعِلْمِ؛
امام حسن مجتبی علیه السلام فرمودند:
کسی که عادت سؤال و حالت پرس و جو دارد مثل آن است که نصف علم
ها را فرا گرفته باشد.
کلمة الإمام الحسن علیه السلام ، ص 129

حدیث - 253

قالَ الإمامُ الحَسَنُ المُجَتَّبِيُّ علیه السلام :
تَعَلَّمُوا الْعِلْمَ، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِيعُوا حِفْظَهُ فَاکْتُبُوهُ وَ ضَعُوهُ فِي بُيُوتِكُمْ؛
امام حسن مجتبی علیه السلام فرمودند:
علم و دانش را از هر طریقی فرا گیرید، و چنانچه نتوانستید آن را در حافظه
خود نگه دارید، ثبت کنید و بنویسید و در منازل خود در جای مطمئن قرار
دهید.

احقاق الحق، ج 11، ص 235

حدیث - 254

قالت فاطمة الزهراء عليها السلام :

وَحَرَّمَ اللَّهُ (الشِّرْكَ إِخْلَاصاً لَهُ بِالرُّبُوبِيَّةِ، فَاتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ، وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ، وَأَطِيعُوا اللَّهَ فِيمَا أَمَرَكُمْ بِهِ، وَنَهَاكُمْ عَنْهُ، فَإِنَّهُ، إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ ؛

حضرت فاطمه زهرا عليها السلام فرمودند:

خداوند سبحان شرک را (در امور مختلف) حرام گرداند تا آن که همگان تن به ربوبیت او در دهند و به سعادت نائل آیند؛ پس آن طوری که شایسته است باید تقوای الهی داشته باشید و کاری کنید تا با اعتقاد به دین اسلام از دنیا بروید. بنابر این باید اطاعت و پیروی کنید از خداوند متعال در آنچه شما را به آن دستور داده یا از آن نهی کرده است، زیرا که تنها علماء و دانشمندان (اهل معرفت) از خدای سبحان خوف و وحشت خواهند داشت.

ریاحین الشریعة، ج 1، ص 312

حدیث - 255

قال الإمامُ علي عليه السلام :

أَعَزُّ الْعِزِّ الْعِلْمُ، لِإِنَّ بِهِ مَعْرِفَةَ الْمَعَادِ وَالْمَعَاشِ، وَ أَذَلُّ الذُّلِّ الْجَهْلُ، لِإِنَّ صَاحِبَهُ أَصَمُّ، أَبْكَمُّ، أَعْمَى، حَيْرَانٌ ؛
امام علی عليه السلام فرمودند:

عزیزترین عزّت ها علم و کمال است، برای این که شناخت معاد و تأمین معاشِ انسان، به وسیله آن انجام می پذیرد. و پست ترین ذلّت ها جهل و نادانی است، زیرا که صاحبش همیشه در کُری و لالی و کُوری می باشد و در تمام امور سرگردان خواهد بود.

نزهة الناظر و تنبيه الخاطر، ص 70، ح 65

حدیث - 256

قال الإمام علي عليه السلام :

الْمُلُوكُ حُكَّامٌ عَلَى النَّاسِ، وَالْعِلْمُ حَاكِمٌ عَلَيْهِمْ، وَحَسْبُكَ مِنَ الْعِلْمِ أَنْ تَخْشَى اللَّهَ، وَحَسْبُكَ مِنَ الْجَهْلِ أَنْ تَعْجِبَ بِعِلْمِكَ ؛

امام علی علیه السلام فرمودند:

ملوک بر مردم حاکم هستند و علم بر تمامی ایشان حاکم خواهد بود، تو را در علم کافی است که از خداوند ترسناک باشی؛ و به دانش و علم خود بالیدن، بهترین نشانه نادانی است.

أُمَالِي طُوسِي، ج 1، ص 55

حدیث - 257

قال الإمام علي عليه السلام :

الْعِلْمُ وَرِاثَةٌ كَرِيمَةٌ، وَالْأَدَبُ حُلٌّ حَسَنٌ، وَالْفِكْرَةُ مِرَآةٌ صَافِيَةٌ، وَالْأَعْتِذَارُ مُنْذِرٌ نَاصِحٌ، وَكَفَى بِكَ أَدَبًا تَرَكُّكَ مَا كَرِهْتَهُ مِنْ غَيْرِكَ ؛

امام علی علیه السلام فرمودند:

علم؛ ارثیه ای با ارزش، و ادب؛ زیوری نیکو، و اندیشه؛ آئینه ای صاف، و پوزش خواستن؛ هشدار دهنده ای دلسوز خواهد بود، و برای با ادب بودنت همین بس که آنچه برای خود دوست نداری، در حق دیگران روا نداشته باشی.

بحارالأنوار، ج 1، ص 169، ح 20

حدیث - 258

قال رَسُولُ اللَّهِ ﷺ :

مَنْ زَارَ عَالِمًا فَكَأَنَّمَا زَارَنِي، وَمَنْ صَافَحَ عَالِمًا فَكَأَنَّمَا صَافَحَنِي، وَمَنْ جَالَسَ عَالِمًا فَكَأَنَّمَا جَالَسَنِي، وَمَنْ جَالَسَنِي فِي الدُّنْيَا أَجْلَسْتُهُ مَعِيَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؛

رسول خدا ﷺ فرمودند:

هر کس به دیدار و زیارت عالم و دانشمندی برود مثل آن است که مرا زیارت کرده، هر که با دانشمندی دست دهد و مصافحه کند مثل آن که با من مصافحه نموده، هر شخصی همنشین دانشمندی گردد مثل آن است که با من مجالست کرده، و هر که در دنیا با من همنشین شود، در آخرت همنشین من خواهد گشت.

مستدرک الوسائل، ج 17، ص 300، ح 21406

حدیث - 259

قال رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وسلم :

الْعَالَمُ بَيْنَ الْجُهَالِ كَالْحَيِّ بَيْنَ الْأَمْوَاتِ، وَإِنَّ طَالِبَ الْعِلْمِ يَسْتَغْفِرُ لَهُ كُلُّ شَيْءٍ
حَتَّى حَيْتَانِ الْبَحْرِ، وَهَوَامُّهُ، وَسُبَاعُ الْبَرِّ وَأَنْعَامُهُ، فَاطْلُبُوا الْعِلْمَ، فَإِنَّهُ السَّبَبُ
بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ، وَإِنَّ طَلَبَ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ؛

رسول خدا ﷺ فرمودند:

دانشمندی که بین گروهی نادان قرار گیرد همانند انسان زنده ای است بین
مردگان، و کسی که در حال تحصیل علم باشد تمام موجودات برایش طلب
مغفرت و آمرزش می کنند، پس علم را فرا گیرید چون علم وسیله قرب و
نزدیکی شما به خداوند است، و فراگیری علم، بر هر فرد مسلمانی فریضه است.

بحار الأنوار، ج 1، ص 172، ح 25

حدیث - 260

پیامبر خدا ﷺ می فرمایند :

أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ الْفَقْهَ؛

برترین عبادت، فقه (فهم دین) است.

الخصال: 30 / 104.

حدیث - 261

امام صادق علیه السلام می فرمایند:

قال لقمان لابنه : لكل شيء علامة يعرف بها ويشهد عليها و ان للدين ثلاث علامات : العلم و الايمان و العمل به ، (الى ان قال) وللعامل ثلاث علامات الصلوة و الصيام و الزكاة؛

حضرت لقمان به فرزندانش فرمود: برای هر چیزی علامتی است که به وسیله آن علامت شناخته می شود و به او شهادت داده می شود، به درستی که برای دین سه علامت است: 1- علم، 2- ایمان، 3- عمل به ایمان تا آنجا که فرمودند: برای عامل به دین سه علامت است: 1- نماز، 2- روزه، 3- زکات .
(مستدرک الوسائل ، ج 1، ص 183)

حدیث - 262

امام جعفر صادق علیه السلام :

طلب العلم فريضة؛

کسب دانش واجب است .

اصول کافی ، ج 1 ، ص 35

حدیث - 263

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

تَمَامُ التَّقْوَى أَنْ تَتَعَلَّمَ مَا جَهِلْتَ وَ تَعْمَلَ بِمَا عَلِمْتَ؛

تمام تقوا این است که آنچه را نمی‌دانی بیاموزی و بدانچه می‌دانی عمل کنی.
تنبيه الخواطر، ج 2، ص 120.

حدیث - 264

امام علی علیه السلام می فرمایند:
مردم سه گروه‌ند: دانشمند خداشناس، دانش‌جوی در راه رستگاری و
فرومایگانی بی اراده و سرگردان که هر دعوتی را اجابت می‌کنند و به هر طرف
که باد بپاید به همان طرف می‌روند، از نور دانش روشنایی نمی‌گیرند و به پایگاه
محکمی پناه نمی‌برند.
نهج البلاغه، قصار 147.

حدیث - 265

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می فرمایند:
يَا عَلِيُّ وَ لِلصَّالِحِ ثَلَاثُ عِلَامَاتٍ: يُصْلِحُ مَا بَيْنَهُ وَ بَيْنَ اللَّهِ تَعَالَى بِالْعَمَلِ الصَّالِحِ
وَ يُصْلِحُ دِينَهُ بِالْعِلْمِ وَ يَرْضَى لِلنَّاسِ مَا يَرْضَى لِنَفْسِهِ؛
ای علی! انسان صالح سه نشانه دارد: با عمل صالح، میان خود و خداوند را
اصلاح می‌کند، با علم، دینش را اصلاح می‌نماید و برای مردم، همانی را
می‌پسندد که برای خود می‌پسندد.
میراث حدیث - شیعه، ج 2، ص 35، ح 122.

حدیث - 266

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند :

چهار چیز بر هر عاقل و خردمندی از امت من واجب است. گفته شد: ای پیامبر خدا! آن چهار چیز کدام اند؟ فرمودند: گوش فرادادن به دانش، نگهداری، نشر و عمل به آن.

تحف العقول، ص 57.

حدیث - 267

امام علی علیه السلام :

عِلْمُ الْمُنَافِقِ فِي لِسَانِهِ وَعِلْمُ الْمُؤْمِنِ فِي عَمَلِهِ؛

دانش منافق در زبان او و دانش مؤمن در کردار اوست.

غررالحکم، ح 6288.

حدیث - 268

امام علی علیه السلام می فرمایند:

مِنْ عِلْمِ أَحَدِهِمُ (الْمُتَّقِينَ) أَنْكَ تَرَى لَهُ قُوَّةً فِي دِينٍ... وَحِرْصًا فِي عِلْمٍ وَعِلْمًا

فِي حِلْمٍ؛

از نشانه های پرهیزکاران این است که می بینی در دین نیرومند... در کسب دانش حریص و دارای علم همراه با بردباری اند.

نهج البلاغه، خطبه 193.

حدیث - 269

امام علی علیه السلام می فرمایند:

تجربه ها پایان نپذیرد و شخص عاقل از آنها بر دانش خود بیفزاید.
(غررالحکم ، باب تجربه)

حدیث - 270

سبک نشمارد علم و اهل علم را مگر احمق و نادان.
غررالحکم ، باب حماقت

حدیث - 271

امام علی علیه السلام می فرمایند:

الْعِلْمُ وَرِاثَةٌ كَرِيمَةٌ وَالْأَدَابُ حُلٌّ مُجَدَّدَةٌ وَالْفِكْرُ مِرَّةٌ صَافِيَةٌ؛

دانش، میراثی گرانبها ، و آداب ، زیورهای همیشه تازه ، و اندیشه ، آئینه ای
شفاف است.

نهج البلاغه، حکمت 5

حدیث - 272

امام علی علیه السلام می فرمایند:

به راستی که علم خدای سبحان باطن ها و نهان ها را فرا گرفته و برون ها را شماره کرده است.

غررالحکم ، باب معرفت خدا

حدیث - 273

امام علی علیه السلام می فرمایند:

نادانی شخص ثروتمند ، او را پست گرداند ، و علم و دانش فقیر و نیازمند ، او را برافرازد.

غررالحکم ، باب جهل

حدیث - 274

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم می فرمایند :

اَلْعِلْمُ اِمَامُ الْعَمَلِ وَالْعَمَلُ تَابِعُهُ يُلْهَمُ بِهِ السُّعْدَاءُ وَيُحْرَمُهُ الْأَشْقِيَاءُ؛

دانش پیشوای عمل و عمل پیرو آن است. به خوشبختان دانش الهام می شود و بدبختان از آن محرومند.

الأمالی، طوسی، ص 488، ح 38.

حدیث - 275

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند :

خَيْرُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ مَعَ الْعِلْمِ وَ شَرُّ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ مَعَ الْجَهْلِ ؛
خیر دنیا و آخرت با دانش و شرّ دنیا و آخرت با نادانی است.
بحارالأنوار، ج1، ص 204، ح 23 .

حدیث - 276

امام علی علیه السلام :

نَكَدُ الْعِلْمِ الْكَذِبُ وَ نَكَدُ الْجِدِّ اللَّعِبُ؛
آفت علم دروغ و آفت جدیت، بازی است.
غرر الحکم ، ح 10000.

حدیث - 277

امام علی علیه السلام :

مَا أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقًا مِنْ أَهْلِ الْجَهْلِ بِطَلَبِ تَبْيَانِ الْعِلْمِ حَتَّى أَخَذَ مِيثَاقًا مِنْ أَهْلِ
الْعِلْمِ بِبَيَانِ الْعِلْمِ لِلْجُهَالِ؛ لِأَنَّ الْعِلْمَ كَانَ قَبْلَ الْجَهْلِ؛
خداوند، از مردم نادان پیمانی برای جستجوی دانش نگرفت، مگر این که
پیمان بیان کردن دانش برای نادانان را از اهل دانش گرفت، چرا که دانش، پیش
از نادانی بود.

امالی، مفید، ص 66، ح 12.

حدیث - 278

پیامبر اکرم ﷺ:

إِنَّ الْعَبْدَ لِيُذْنِبُ الذَّنْبَ فَيَنْسِيَ بِهِ الْعِلْمَ الَّذِي كَانَ قَدْ عَلِمَهُ؛

انسان گناه می‌کند، پس با آن، علمی را که پیشتر می‌دانسته، از یاد می‌برد.

عدة الداعي، ص 197.

حدیث - 279

پیامبر اکرم ﷺ:

لَوْ خِفْتُمْ اللَّهَ حَقَّ خِيفَتِهِ لَعَلِمْتُمْ الْعِلْمَ الَّذِي لَا جَهْلَ مَعَهُ، وَلَوْ عَرَفْتُمْ اللَّهَ حَقَّ

مَعْرِفَتِهِ لَزَالَتْ بُدْعَائِكُمُ الْجِبَالُ؛

اگر از خدا چنانکه باید می‌ترسیدید، به دانشی ناب دست می‌یافتند و اگر خدا

را چنانکه باید می‌شناختید، با دعایتان کوه‌ها از میان می‌رفتند.

کنز العمال، ح 5881.

حدیث - 280

پیامبر اکرم ﷺ:

مَا مِنْ عَالِمٍ أَوْ مُتَعَلِّمٍ يَمُرُّ بِقَرْيَةٍ مِنْ قُرَى الْمُسْلِمِينَ أَوْ بِلَدَةٍ مِنْ بِلَادِ الْمُسْلِمِينَ وَ

لَمْ يَأْكُلْ مِنْ طَعَامِهِمْ وَ لَمْ يَشْرَبْ مِنْ شَرَابِهِمْ وَ دَخَلَ مِنْ جَانِبٍ وَ خَرَجَ مِنْ جَانِبٍ

إِلَّا رَفَعَ اللَّهُ تَعَالَى عَذَابَ قُبُورِهِمْ أَرْبَعِينَ يَوْمًا؛

هیچ دانشمند و یا دانش‌اندوزی از روستایی از روستاها و یا شهری از شهرهای مسلمانان نمی‌گذرد و از خوراک آنان نمی‌خورد و از نوشیدنی آنان نمی‌نوشد و از یک طرف وارد نمی‌شود و از طرف دیگر خارج نمی‌گردد، جز آنکه خدای متعال عذاب قبرهایشان را تا چهل روز بر می‌دارد.
جامع الأخبار، ص 507، ح 1405.

حدیث - 281

پیامبر اکرم ﷺ :

تَنَاصَحُوا فِي الْعِلْمِ ، فَإِنَّ خِيَانَةَ أَحَدِكُمْ فِي عِلْمِهِ أَشَدُّ مِنْ خِيَانَتِهِ فِي مَالِهِ وَإِنَّ اللَّهَ سَائِلُكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؛

در دانش، خیرخواه یکدیگر باشید که خیانت هر یک از شما در دانشش، سخت‌تر از خیانت او در مالش می‌باشد و خداوند روز قیامت از شما بازخواست می‌کند.

امالی طوسی، ص 126، ح 198.

حدیث - 282

امام علی علیه السلام :

أَلَا لَا تَتَالُ الْعِلْمَ إِلَّا بِسِتَّةٍ ؛ سَأْنِيكَ عَنْ مَجْمُوعِهَا بَيَانٌ : ذِكَاؤُهُ وَ حِرْصُهُ
وَاضْطِبَارُهُ وَبُلْغَةُ ؛ وَ إِرْشَادُ أَسْتَاذٍ وَ طَوْلُ زَمَانٍ ؛

هرگز به دانش دست نمی‌یابی مگر با شش چیز؛ که من در این سخن، تو را
از همه آنها آگاه می‌کنم: هوش، حرص، شکیبایی، شایستگی؛ راهنمایی استاد و
درازای زمان.

آداب المتعلّمين، ص 82.

حدیث - 283

امام علی علیه السلام :

خُذُوا مِنْ كُلِّ عِلْمٍ أَحْسَنَهُ فَإِنَّ النَّحْلَ يَأْكُلُ مِنْ كُلِّ زَهْرٍ أَزْيَنَهُ فَيَتَوَلَّدُ مِنْهُ
جَوْهَرَانِ نَفِيسَانِ : أَحَدُهُمَا فِيهِ شِفَاءٌ لِلنَّاسِ وَالْآخَرُ يُسْتَضَاءُ بِهِ ؛

از هر دانشی بهترینش را انتخاب کنید، زنبورِ عسل از هر گلی زیباترینش را
می‌خورد. در نتیجه دو جواهر گران بها از آن تولید می‌شود: یکی (عسل) برای
مردم شفاست و دیگری (موم) که از آن روشنایی می‌گیرند.

غرر الحکم ، ح 5082.

حدیث - 284

امام رضا علیه السلام :

رَحِمَ اللَّهُ عَبْدًا أَحْيَا أَمْرَنَا ... يَتَعَلَّمُ عُلُومَنَا وَيُعَلِّمُهَا النَّاسَ ، فَإِنَّ النَّاسَ لَوْ عَلِمُوا
مَحَاسِنَ كَلَامِنَا لَا تَتَّبِعُونَا؛

رحمت خدا بر بنده‌ای را که امر ما را زنده کند... دانش‌های ما را فرا گیرد و
به مردم بیاموزد. اگر مردم زیبایی‌های سخنان ما را می‌دانستند، از ما پیروی
می‌کردند.

معانی الأخبار ، ص 180، ح 1.

حدیث - 285

وَالْمُتَعَلِّمُ يَحْتَاجُ إِلَى رَغْبَةٍ وَإِرَادَةٍ وَفَرَاغٍ وَنُسْكِ وَخَشْيَةٍ وَحِفْظٍ وَحَزْمٍ؛
دانش‌اندوز به شوق، اراده، فراغت، عبادت، ترس از خدا، مراقبت و
آینده‌نگری نیاز دارد.
مصباح الشریعه، ص 15.

حدیث - 286

رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ جَاءَهُ الْمَوْتُ وَهُوَ يَطْلُبُ الْعِلْمَ لِيُحْيِيَ بِهِ الْإِسْلَامَ كَانَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْأَنْبِيَاءِ
دَرَجَةٌ وَاحِدَةٌ فِي الْجَنَّةِ؛

هر کس در جستجوی دانش باشد تا با آن اسلام را زنده کند و مرگ او فرا
رسد، در بهشت میان او و پیامبران تنها یک درجه فاصله است.
منیة المرید ، ص 100.

حدیث - 287

امام سجاد علیه السلام :

لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي طَلَبِ الْعِلْمِ لَطَلَبُوهُ وَ لَوْ يَسْفِكُ الْمُهْجَ وَ خَوْضِ اللَّجَجِ
إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى أَوْحَى إِلَى دَانِيَالَ : إِنَّ أَمَقَّتَ عَبِيدِي إِلَى الْجَاهِلِ الْمُسْتَخَفِّ
بِحَقِّ أَهْلِ الْعِلْمِ ، التَّارِكِ لِلْإِقْتِدَاءِ بِهِمْ وَ إِنَّ أَحَبَّ عَبِيدِي إِلَى التَّقَى الطَّالِبِ لِلثَّوَابِ
الْجَزِيلِ الْإِلَازِمِ لِلْعُلَمَاءِ التَّابِعِ لِلْحُلَمَاءِ الْقَابِلِ عَنِ الْحُكَمَاءِ؛

اگر مردم می دانستند که در جستجوی دانش چه چیزی [نهفته] است، بی گمان
در پی آن می رفتند، حتی اگر با ریخته شدن خون و فرو رفتن در اعماق دریا
باشد. خدای تبارک و تعالی به دانیال وحی کرد: منفورترین بندگانم نزد من،
نادانی است که حق اهل علم را سبک بشمارد و پیروی از ایشان را رها کند و
محبوب ترین بندگانم نزد من، تقوا پیشه ای است که جویای پاداش فراوان، همراه
دانشمندان، پیرو بردباران و پذیرای حکیمان باشد.

کافی ، ج 1، ص 35، ح 5.

حدیث - 288

امام علی علیه السلام :

كُلَّ وَعَاءٍ يَضِيقُ بِمَا جُعِلَ فِيهِ إِلَّا وَعَاءُ الْعِلْمِ فَإِنَّهُ يَتَّسِعُ بِهِ؛

هر ظرفی که در آن چیزی ریخته شود پر می‌شود، مگر ظرف دانش که هر چه در آن ریخته شود جا باز می‌کند.

نهج البلاغه ، حکمت 205.

حدیث - 289

امام علی علیه السلام :

الْعِلْمُ عِلْمَانِ : مَطْبُوعٌ وَمَسْمُوعٌ ، وَلَا يَنْفَعُ الْمَسْمُوعُ إِذَا لَمْ يَكُنِ الْمَطْبُوعُ؛

علم دو گونه است: فطری و شنیدنی، علم شنیدنی مفید واقع نمی‌شود اگر علم فطری نباشد.

نهج البلاغه ، حکمت 338.

حدیث - 290

امام علی علیه السلام :

كُلَّمَا أَزْدَادَ عِلْمُ الرَّجُلِ زَادَتْ عِنَايَتُهُ بِنَفْسِهِ وَبَذَلَ فِي رِيَاضَتِهَا وَصَلَاحِهَا جُهْدَهُ؛

هر اندازه دانش انسان بیشتر شود، توجه او به خودش بیشتر می‌گردد و در ریاضت و رشد و اصلاح نفس، کوشش بیشتری می‌نماید.

غرر الحکم ، ح 7204.

حدیث - 291

امام صادق علیه السلام :

الْعِلْمُ مَقْرُونٌ إِلَى الْعَمَلِ ، فَمَنْ عَمِلَ عَمِلَ ، وَمَنْ عَمِلَ عَمِلَ ، وَالْعِلْمُ يَهْتَفُ بِالْعَمَلِ
فَإِنْ أَجَابَهُ إِلَّا ارْتَحَلَ عَنْهُ؛

دانش، با عمل همراه است، پس هر که دانست، عمل کرد و هر که عمل کرد، دانست و دانش، به عمل فرا می خواند. پس اگر او را اجابت کرد، چه بهتر و گرنه از او جدا می گردد.

کافی ، ج 1، ص 44، ح 2.

حدیث - 292

رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ ، فَاطْلُبُوا الْعِلْمَ مِنْ مَظَانِّهِ ، وَاقْتَبِسُوهُ مِنْ
أَهْلِهِ؛

در پی دانش بودن، بر هر مسلمانی واجب است، پس دانش را از جایی که احتمال بودنش هست، بجویید و آن را از اهلش فراگیرید.

امالی طوسی، ص 569، ح 1176.

حدیث - 293

رسول اکرم ﷺ :

قَلْبٌ لَيْسَ فِيهِ شَيْءٌ مِنَ الْحِكْمَةِ كَبِيتَ خَرِبٍ ، فَتَعَلَّمُوا وَعَلَّمُوا ، وَتَفَقَّهُوا وَلَا تَمُوتُوا جُهَالًا ؛ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَعْذِرُ عَلَى الْجَهْلِ؛

دلی که در آن حکمت نیست، همچون خانه‌ای ویران است. پس بیاموزید و آموزش دهید، بفهمید و نادان نمیرید که خدای عز و جل، بهانه‌ای را برای نادانی نمی‌پذیرد.

الفردوس ، ح 4590.

حدیث - 294

امام علی ؑ :

يَا مُؤْمِنُ إِنَّ هَذَا الْعِلْمَ وَالْأَدَبَ تَمَنُّ نَفْسِكَ فَاجْتَهِدْ فِي تَعَلُّمِهَا فَمَا يَزِيدُ مِنْ عِلْمِكَ وَأَدَبِكَ يَزِيدُ فِي ثَمَنِكَ وَقَدْرِكَ، فَإِنَّ بِالْعِلْمِ تَهْتَدِي إِلَى رَبِّكَ؛

ای انسان با ایمان، در حقیقت این دانش و ادب، بهای توست، پس در آموختن آن بکوش، زیرا هرچه بر دانش و ادب افزوده شود، بر ارج و بهای تو افزوده می‌شود، چرا که با دانش به سوی پروردگارت هدایت می‌شوی.

روضة الواعظین، ص 11.

حدیث - 295

امام صادق علیه السلام می فرمایند :

لَسْتُ أَحِبُّ أَنْ أَرَى الشَّابَّ مِنْكُمْ إِلَّا غَادِيًا فِي حَالَيْنِ : إِمَّا عَالِمًا أَوْ مُتَعَلِّمًا ،
فَإِنْ لَمْ يَفْعَلْ فَرَطًا ، فَإِنْ فَرَطَ ضَيَّعَ ، وَإِنْ ضَيَّعَ أَثِمَ ، وَإِنْ أَثِمَ سَكَنَ النَّارَ وَ الَّذِي
بَعَثَ مُحَمَّدًا بِالْحَقِّ ؛

دوست ندارم جوانان شما را جز در دو حالت ببینم : دانشمند یا دانش‌اندوز
اگر جوانی چنین نکند ، کوتاهی کرده و اگر کوتاهی کرد ، تباه ساخته و اگر تباه
ساخت ، گناه کرده است و اگر گناه کند ، سوگند به آن کس که محمد صلی الله علیه و آله را
به حق برانگیخت ، دوزخ‌نشین خواهد شد .
امالی طوسی ، ص 303، ح 604 .

حدیث - 296

امام باقر علیه السلام می فرمایند :

كَانَ أَبِي زَيْنُ الْعَابِدِينَ علیه السلام إِذَا نَظَرَ إِلَى الشَّبَابِ الَّذِينَ يَطْلُبُونَ الْعِلْمَ أَذْنَاهُمْ
إِلَيْهِ وَقَالَ : مَرَحَبًا بِكُمْ أَنتُمْ وَدَائِعُ الْعِلْمِ وَ يَوْشِكُ إِذَا أَنتُمْ صِغَارُ قَوْمٍ أَنْ تَكُونُوا
كِبَارَ آخِرِينَ ؛

پدرم [امام] زین‌العابدین علیه السلام هر گاه به جوانانی که دانش می‌اندوختند ،
می‌نگریست ، آنان را به خود نزدیک می‌کرد و می‌فرمود : آفرین بر شما که
امانت‌های [مردم برای آموختن] دانشید و به‌زودی شما کم‌سالان جامعه ، بزرگان
جامعه‌ای دیگر می‌شوید .

الدر النظیم فی مناقب الائمة اللہامیم ، ص 587 .

حدیث - 297

پیامبر ﷺ می فرمایند :

مَنْ تَعَلَّمَ فِي شَبَابِهِ كَانَ بِمَنْزِلَةِ الْوَشْمِ فِي الْحَجَرِ وَمَنْ تَعَلَّمَ وَهُوَ كَبِيرٌ كَانَ بِمَنْزِلَةِ الْكِتَابِ عَلَى وَجْهِ الْمَاءِ ؛

هر کس در جوانی اش بیاموزد ، آموخته اش مانند نقش بر سنگ است و هر کس در بزرگ سالی بیاموزد، مانند نوشتن بر روی آب است .
نوادرات راوندی ، ص 132، ح 169 .

حدیث - 298

امام رضا علیہ السلام می فرمایند:

از نشانه های دین فهمی ، حلم و علم است ، و خاموشی دری از درهای حکمت است . خاموشی و سکوت ، دوستی آور و راهنمای هر کار خیری است .
(تحف العقول ، ص 469)

حدیث - 299

امام علی علیہ السلام می فرمایند:

إِنَّ الْعِلْمَ حَيَاةُ الْقُلُوبِ وَنُورُ الْأَبْصَارِ مِنَ الْعَمَى وَقُوَّةُ الْأَبْدَانِ مِنَ الضَّعْفِ؛
به راستی که دانش، مایه حیات دلها، روشن کننده دیدگان کور و نیروبخش بدنهای ناتوان است.

امالی صدوق، ص 493، ح 1.

حدیث - 300

رَحِمَ اللَّهُ عَبْدًا أَحْيَا أَمْرَنَا ... يَتَعَلَّمُ عُلُومَنَا وَيُعَلِّمُهَا النَّاسَ ، فَإِنَّ النَّاسَ لَوْ عَلِمُوا
مَحَاسِنَ كَلَامِنَا لَا تَتَّبِعُونَا؛

رحمت خدا بر بنده‌ای را که امر ما را زنده کند، دانش‌های ما را فرا گیرد و
به مردم بیاموزد. اگر مردم زیبایی‌های سخنان ما را می‌دانستند، از ما پیروی
می‌کردند.

معانی الأخبار ، ص 180، ح 1.

حدیث - 301

امام صادق علیه السلام :

وَالْمُتَعَلِّمُ يَحْتَاجُ إِلَى رَغْبَةٍ وَإِرَادَةٍ وَفَرَاحٍ وَنُسْكِ وَخَشْيَةٍ وَحِفْظٍ وَحَزْمٍ؛
دانش اندوز به شوق، اراده، فراغت، عبادت، ترس از خدا، مراقبت و
آینده‌نگری نیاز دارد.

مصباح الشریعه، ص 15.

حدیث - 302

پیامبر اکرم ﷺ :

إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَدْ تَكَفَّلَ لِطَالِبِ الْعِلْمِ بِرِزْقِهِ خَاصَّةً عَمَّا ضَمِنَهُ لِغَيْرِهِ؛
بی گمان خداوند متعال روزی جویای دانش را به طور ویژه، افزون بر آنچه
برای دیگران تضمین کرده، به عهده گرفته است.
منية المريد ، ص 160.

حدیث - 303

رسول اکرم ﷺ :

مَنْ جَاءَهُ الْمَوْتُ وَهُوَ يَطْلُبُ الْعِلْمَ لِيُحْيِيَ بِهِ الْإِسْلَامَ كَانَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْأَنْبِيَاءِ
دَرَجَةٌ وَاحِدَةٌ فِي الْجَنَّةِ؛
هر کس در جستجوی دانش باشد تا با آن اسلام را زنده کند و مرگ او فرا
رسد، در بهشت میان او و پیامبران تنها یک درجه فاصله است.
منية المريد ، ص 100.

حدیث - 304

امام سجاد علیه السلام :

لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي طَلَبِ الْعِلْمِ لَطَلَبُوهُ وَ لَوْ بَسَفَكَ الْمُهْجَ وَ خَوْضِ اللَّجَجِ
إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى أَوْحَى إِلَى دَانِيَالٍ : إِنَّ أَمَقَّتْ عِبْدِي إِلَى الْجَاهِلِ الْمُسْتَخَفِّ
بِحَقِّ أَهْلِ الْعِلْمِ ، التَّارِكُ لِلْإِقْتِدَاءِ بِهِمْ وَ إِنَّ أَحَبَّ عِبْدِي إِلَى التَّقَى الطَّالِبُ لِلثَّوَابِ
الْجَزِيلِ الْإِلَازِمِ لِلْعُلَمَاءِ التَّابِعُ لِلْحُلَمَاءِ الْقَابِلُ عَنِ الْحُكَمَاءِ؛

اگر مردم می دانستند که در جستجوی دانش چه چیزی [نهفته] است، بی گمان
در پی آن می رفتند، حتی اگر با ریخته شدن خون و فرو رفتن در اعماق دریا
باشد. خدای تبارک و تعالی به دانیال وحی کرد: منفورترین بندگانم نزد من،
نادانی است که حق اهل علم را سبک بشمارد و پیروی از ایشان را رها کند و
محبوب ترین بندگانم نزد من، تقوا پیشه ای است که جویای پاداش فراوان، همراه
دانشمندان، پیرو بردباران و پذیرای حکیمان باشد.

کافی ، ج 1، ص 35، ح 5.

حدیث - 305

امام علی علیه السلام :

كُلُّ وَعَاءٍ يَضِيقُ بِمَا جُعِلَ فِيهِ إِلَّا وَعَاءُ الْعِلْمِ فَإِنَّهُ يَتَّسِعُ بِهِ؛
هر ظرفی که در آن چیزی ریخته شود پر می شود، مگر ظرف دانش که هر
چه در آن ریخته شود جا باز می کند.
نهج البلاغه ، حکمت 205.

حدیث - 306

امام علی علیه السلام می فرمایند:

ای جویای دانش! دانش فضیلت‌های بسیاری دارد: سرش تواضع، چشمش دوری از حسد، گوشش فهم، زبانش راستگویی، حافظه‌اش جستجو، دلش خوش‌نیتی، عقلش شناخت اشیاء و امور، دستش رحمت، پایش دیدار دانشمندان، همتش سلامت، حکمتش تقوا، قرارگاهش نجات، جلودارش عافیت، مرکبش وفا، سلاحش نرمی سخن، شمشیرش خشنودی، کمانش سازگاری، سپاهش گفتگو با دانشمندان، دارایش ادب، اندوخته‌اش پرهیز از گناهان، توشه‌اش نیکی، جایگاهش، گفت‌وگو و مذاکره، رهنمایش هدایت و دوستش، عشق به نیکان است.

کافی، ج 1، ص 48، ح 2.

حدیث - 307

امام علی علیه السلام :

كُلَّمَا ازْدَادَ عِلْمُ الرَّجُلِ زَادَتْ عِنَايَتُهُ بِنَفْسِهِ وَ بَذَلَ فِي رِيَاضَتِهَا وَ صَلَاحِهَا جُهْدَهُ؛

هر اندازه دانش انسان بیشتر شود، توجه او به خودش بیشتر می‌گردد و در ریاضت و رشد و اصلاح نفس، کوشش بیشتری می‌نماید.

غرر الحکم، ح 7204.

حدیث - 308

امام صادق علیه السلام :

الْعِلْمُ مَقْرُونٌ إِلَى الْعَمَلِ ، فَمَنْ عِلِمَ عَمِلَ ، وَمَنْ عَمِلَ عِلِمَ ، وَالْعِلْمُ يَهْتَفُ بِالْعَمَلِ
فَإِنْ أَجَابَهُ إِلَّا ارْتَحَلَ عَنْهُ؛

دانش، با عمل همراه است، پس هر که دانست، عمل کرد و هر که عمل کرد،
دانست و دانش، به عمل فرا می خواند. پس اگر او را اجابت کرد، چه بهتر و گرنه
از او جدا می گردد.

کافی ، ج 1، ص 44، ح 2.

حدیث - 309

امام علی علیه السلام :

أَعَزُّ الْعِزِّ الْعِلْمُ ؛ لِأَنَّ بِهِ مَعْرِفَةَ الْمَعَادِ وَالْمَعَاشِ ، وَأَذَلُّ الذُّلِّ الْجَهْلُ ؛ لِأَنَّ
صَاحِبَهُ أَصَمُّ ، أَبْكَمُّ ، أَعْمَى ، حَيْرَانٌ؛

عزیزترین عزت، دانش است، چرا که با آن معاد شناخته می شود و راه کسب
معاش به دست می آید و خوارترین خواری، نادانی است، چرا که نادان کر و لال
و کور و سرگردان است.

نزهة الناظر، ص 70، ح 65.

حدیث - 310

رسول اکرم ﷺ :

طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ ، فَاطْلُبُوا الْعِلْمَ مِنْ مَظَانِّهِ ، وَاقْتَبِسُوهُ مِنْ أَهْلِهِ؛

در پی دانش بودن، بر هر مسلمانی واجب است، پس دانش را از جایی که احتمال بودنش هست، بجوئید و آن را از اهلش فراگیرید.
امالی طوسی، ص 569، ح 1176.

حدیث - 311

رسول اکرم ﷺ :

إِذَا أَتَى عَلَى يَوْمٍ لَا أَزْدَادُ فِيهِ عِلْمًا ، فَلَا بَوْرِكَ فِي طُلُوعِ شَمْسٍ ذَلِكَ الْيَوْمُ؛
هرگاه روزی بیاید که در آن بر دانشم نیفزاییم، پس طلوع خورشید آن روز بر من مبارک مباد.

المعجم الأوسط ، ج 6 ص 367 ح 6636.

حدیث - 312

رسول اکرم ﷺ :

قَلْبٌ لَيْسَ فِيهِ شَيْءٌ مِنَ الْحِكْمَةِ كَبِيتَ خَرِبٍ ، فَتَعَلَّمُوا وَعَلِّمُوا ، وَتَفَقَّهُوا وَلَا تَمُوتُوا جُهَالًا ؛ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَعْذِرُ عَلَى الْجَهْلِ؛

دلی که در آن حکمت نیست، همچون خانه‌ای ویران است. پس بیاموزید و آموزش دهید، بفهمید و نادان نمیرید که خدای عزّ و جلّ، بهانه‌ای را برای نادانی نمی‌پذیرد.

الفردوس ، ح 4590.

حدیث - 313

امام علی علیه السلام :

يَا مُؤْمِنُ إِنَّ هَذَا الْعِلْمَ وَالْأَدَبَ تَمَنُّ نَفْسِكَ فَاجْتَهِدْ فِي تَعْلُمِهَا فَمَا يَزِيدُ مِنْ عِلْمِكَ وَادِّبْكَ يَزِيدُ فِي ثَمَنِكَ وَقَدْرِكَ، فَإِنَّ بِالْعِلْمِ تَهْتَدِي إِلَى رَبِّكَ؛

ای انسان با ایمان، در حقیقت این دانش و ادب، بهای توست، پس در آموختن آن بکوش، زیرا هرچه بر دانش و ادب افزوده شود، بر ارج و بهای تو افزوده می‌شود، چرا که با دانش به سوی پروردگارت هدایت می‌شوی.
روضة الواعظین، ص 11.

حدیث - 314

رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

أَلْعِلْمُ حَيَاةُ الْإِسْلَامِ وَ عِمَادُ الْإِيمَانِ وَ مَنْ عِلِمَ عِلْمًا أَتَمَّ اللَّهُ لَهُ أَجْرَهُ وَ مَنْ تَعَلَّمَ فَعَمِلَ عِلْمَهُ اللَّهُ مَا لَمْ يَعْلَمْ؛

علم، حیات اسلام و تکیه‌گاه ایمان است و هر کس علمی بیاموزد، خداوند پاداش او را تمام گرداند و هر کس بیاموزد و عمل کند، خداوند، تعلیم دهد به او آنچه را که نمی‌داند.

حدیث - 315

إِذَا ظَهَرَتِ الْبِدْعُ فِي أُمَّتِي فَلْيُظْهِرِ الْعَالِمُ عِلْمَهُ ، فَمَنْ لَمْ يَفْعَلْ فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ؛
هرگاه بدعت‌ها در میان امت من آشکار شد، بر عالم است که علمش را
آشکار کند و هر کس نکند، لعنت خدا بر او.
الکافی : ج 1 ، ص 54 ، ح 2

حدیث - 316

حضرت علی عليه السلام می فرمایند:
أَعَزُّ الْعِزِّ الْعِلْمُ ؛ لِأَنَّ بِهِ مَعْرِفَةَ الْمَعَادِ وَالْمَعَاشِ ، وَ أَذْلُ الذُّلِّ الْجَهْلُ ؛ لِأَنَّ
صَاحِبَهُ أَصَمُّ ، أَبْكَمُّ ، أَعْمَى ، حَيْرَانٌ؛
عزیزترین عزت، دانش است، چرا که با آن معاد شناخته می‌شود و راه کسب
معاش به دست می‌آید و خوارترین خواری، نادانی است، چرا که نادان کر و لال
و کور و سرگردان است.
نزهة الناظر، ص 70، ح 65

حدیث - 317

حضرت علی علیه السلام می فرمایند:

إِنَّ الْعِلْمَ حَيَاةُ الْقُلُوبِ وَنُورُ الْأَبْصَارِ مِنَ الْعَمَى وَقُوَّةُ الْأَبْدَانِ مِنَ الضَّعْفِ؛
به راستی که دانش، مایه حیات دل‌ها، روشن کننده دیدگان کور و نیروبخش
بدن‌های ناتوان است.

امالی صدوق، ص 493، ح 1

حدیث - 318

امام علی علیه السلام می فرمایند:

اِكْتَسِبُوا الْعِلْمَ يَكْسِبُكُمُ الْحَيَاةُ؛
دانش کسب کنید تا به شما زندگی (و بالندگی) بخشد.

غررالحکم و دررالکلم، ح 2486

حدیث - 319

امام علی علیه السلام می فرمایند:

قَدَرُ الرَّجُلِ عَلَى قَدَرِ هِمَّتِهِ ، وَ عَمَلُهُ عَلَى قَدَرِ نِيَّتِهِ؛
ارزش آدمی به اندازه همت او ، و عملش به اندازه نیت اوست.

غررالحکم و دررالکلم ، ح 6743

حدیث - 320

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

تَمَامُ التَّقْوَى أَنْ تَعْلَمَ مَا جَهِلْتَ وَتَعْمَلَ بِمَا عَلِمْتَ؛

تمام تقوا این است که آنچه را نمی دانی بیاموزی و بدانچه می دانی عمل کنی.

تنبيه الخواطر، ج 2، ص 120

حدیث - 321

امام علی علیه السلام می فرمایند:

يَا مَعْشَرَ الْفِتْيَانِ، حَصِّنُوا أَعْرَاضَكُمْ بِالْأَدَبِ وَ دِينَكُمْ بِالْعِلْمِ

ای جوانان! آبرویتان را با ادب و دینتان را با دانش حفظ کنید.

تاریخ یعقوبی، ج 2، ص 210

حدیث - 322

رسول اکرم ﷺ می فرمایند:

الْعِلْمُ حَيَاةُ الْإِسْلَامِ وَ عِمَادُ الْإِيمَانِ وَ مَنْ عَلِمَ عِلْمًا آتَمَ اللَّهُ لَهُ أَجْرَهُ وَ مَنْ تَعَلَّمَ فَعَمِلَ عَلَّمَهُ اللَّهُ مَا لَمْ يَعْلَمْ؛

علم، حیات اسلام و تکیه گاه ایمان است و هر کس علمی بیاموزد، خداوند پاداش او را تمام گرداند و هر کس بیاموزد و عمل کند، خداوند، تعلیم دهد به او آنچه را که نمی داند.

حدیث - 323

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَدْ تَكَفَّلَ لِطَالِبِ الْعِلْمِ بِرِزْقِهِ خَاصَّةً عَمَّا ضَمِنَهُ لِغَيْرِهِ
بی گمان خداوند متعال روزی جویای دانش را به طور ویژه، افزون بر آنچه
برای دیگران تضمین کرده، به عهده گرفته است.

منية المرید ، ص 160

حدیث - 324

رسول اکرم ﷺ می فرمایند:

خَيْرُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ مَعَ الْعِلْمِ وَشَرُّ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ مَعَ الْجَهْلِ
خیر دنیا و آخرت با دانش است و شرّ دنیا و آخرت با نادانی.
الحیة، ج 1، ص 35

حدیث - 325

امام باقر علیّه السلام فرمودند:

تَعَلَّمُوا الْعِلْمَ فَإِنَّ تَعَلُّمَهُ حَسَنَةٌ، وَطَلَبَهُ عِبَادَةٌ؛
دانش بیاموزید که آموختن آن، پاداش دارد و جستجوی آن عبادت است.
بحار الأنوار، ج 78، ص 189

حدیث - 326

امام علی علیه السلام فرمودند:

اِكْتَسِبُوا الْعِلْمَ يَكْسِبُكُمْ الْحَيَاةَ ؛

دانش کسب کنید تا به شما زندگی (و بالندگی) بخشد.

غررالحکم و دررالکلم، ح 2486

حدیث - 327

امام علی علیه السلام فرمودند:

جَالِسِ الْعُلَمَاءَ يَزِدُّدَ عِلْمُكَ وَ يَحْسُنُ اَدَبُكَ وَ تَزَكُ نَفْسُكَ؛

با علما معاشرت کن تا علمت زیاد، ادب نیکو و جانت پاک شود.

مطالب السؤل، ص 49

حدیث - 328

امام صادق علیه السلام فرمودند:

بَادِرُوا اَحَادِثَكُمْ بِالْحَدِيثِ - قَبْلَ اَنْ تَسْبِقَكُمْ اِلَيْهِمُ الْمُرَجَّةُ؛

به آموختن حدیث (معارف دینی) به جوانانتان ، پیش از آن که منحرفین آنان

را گمراه سازند، اقدام نمایید.

تهذیب الأحکام ، ج 8 ، ص 111، ح 381

حدیث - 329

پیامبر اکرم ﷺ فرمودند:

النَّاسُ رَجُلَانِ: عَالِمٌ وَ مُتَعَلِّمٌ وَلَا خَيْرَ فِيمَا سِوَاهُمَا

مردم، دو گروه‌اند: دانشمند و دانش‌اندوز و در غیر این دو، خیری نیست.

(نهج الفصاحه، ح 3145)

حدیث - 330

دانش با ایمان آباد گردد.

نهج البلاغه ، خ 155

حدیث - 331

رسول خدا ﷺ می فرمایند :

خدا بنده ای را پست نمی شمارد مگر آن که علم و ادب را از او فرو گذارد.

(نهج الفصاحه ، ح 2568)

حدیث - 332

رسول خدا ﷺ می فرمایند:

کسی را که علم از او می آموزید محترم دارید و کسی را که علم بدو می

آموزید محترم دارید.

(نهج الفصاحه ، حدیث - 3184)

حدیث - 333

رسول خدا ﷺ وسلم می فرمایند :
آفت دانش فراموشی است و دانشی که به نااهل سپاری تلف می شود.
(نهج الفصاحه ، ح 5)

حدیث - 334

رسول خدا ﷺ فرمودند :
نیکی دنیا و آخرت با دانش همراه است و بدی دنیا و آخرت با نادانی قرین
است.
نهج الفصاحه ، ح 1482

حدیث - 335

امیر المؤمنین علیؑ فرمودند :
ای مردم بدانید کمال دین طلب علم و عمل بدانست ، بدانید که طلب علم بر
شما از طلب مال لازم تر است زیرا مال برای شما قسمت و تضمین شده. عادل
(که خداست) آن را بین شما قسمت کرده و تضمین نموده و به شما می رساند
ولی علم نزد اهلش نگهداشته شده و شما مأمورید که آن را از اهلش طلب
کنید ، پس آنرا بخواهید.
کتاب کافی جلد 1 ص 35

حدیث - 336

رسول خدا ﷺ فرمودند :
دانش جوئی بر هر مسلمانی واجب است ، همانا خدا دانش جویان را دوست
دارد.

اصول کافی ج 1 ص 35 روایة

حدیث - 337

امام علی علیه السلام می فرمایند:
کسی که حلم ندارد علم ندارد.
غررالحکم ، باب حلم

حدیث - 338

امام علی علیه السلام می فرمایند:
حلم و بردباری برای علم و دانش وزیر خوبی است.
غررالحکم ، باب حلم

حدیث - 339

امام علی علیه السلام می فرمایند:
از شریف ترین علم ها و دانش ها آراسته شدن آن به حلم و بردباری است.

غررالْحکم ، باب حلم

حدیث - 340

امام علی علیه السلام می فرمایند:

کسی که از سر چشمه و آشامیدنگاه علم و دانش سیراب شده باشد ، جامه حلم و بردباری به تن کند.

غررالْحکم ، باب حلم

حدیث - 341

امام علی علیه السلام می فرمایند:

درخت علم و دانش به بار ننشیند ، تا آن گاه که حلم با او مقرون گردد.

غررالْحکم ، باب حلم

حدیث - 342

امام علی علیه السلام می فرمایند:

کمال علم و دانش به بردباری است و کمال بردباری به بسیاری تحمّل و فرو بردن خشم است.

غررالْحکم ، باب حلم

حدیث - 343

امام علی علیه السلام می فرمایند:
اساس علم و دانش حلم و بردباری است.
غررالحکم ، باب حلم

حدیث - 344

امام علی علیه السلام می فرمایند:
بردباری نیکو ، دلیل و نشانه علم بسیار است.
غررالحکم ، باب حلم

حدیث - 345

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند:
إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ بُغَاةَ الْعِلْمِ
خداوند جویندگان دانش را دوست دارد.
(کافی، ج 1، ص 30، ح 1)

حدیث - 346

امام علی علیه السلام فرمودند:

مِنْ عَلَامَةِ أَحَدِهِمُ (الْمُتَّقِينَ) أَنَّكَ تَرَى لَهُ قُوَّةً فِي دِينٍ... وَحِرْصاً فِي عِلْمٍ وَعِلْماً
فِي حِلْمٍ

از نشانه های پرهیزکاران این است که می بینی در دین نیرومند ... در کسب
دانش حریص و دارای علم همراه با بردباری اند.
(نهج البلاغه، خطبه 193)

حدیث - 347

امام محمد باقر علیه السلام فرمودند:

رَحِمَ اللَّهُ عَبْدًا أَحْيَاءَ الْعِلْمِ

خدا رحمت کند بنده ای را که علم را زنده می کند.

(کافی، ج 1، ص 41)

حدیث - 348

امام محمد باقر علیه السلام فرمودند:

مَا شَيْبُ شَيْءٍ بِشَيْءٍ أَحْسَنَ مِنْ حِلْمٍ بِعِلْمٍ

چیزی با چیزی نیامیخته است که بهتر از حلم با علم باشد.

(بحار الانوار، دار احیاء التراث العربی، ج 75، ص 172)

حدیث - 349

رسول اکرم ﷺ فرمودند:

أَجْوَدُكُمْ مِنْ بَعْدِي رَجُلٌ عَلِمَ عِلْمًا فَنَشَرَ عِلْمَهُ؛

بخشنده ترین شما پس از من کسی است که دانشی بیاموزد آنگاه دانش خود را بپراکند.

(میزان الحکمه، ح 13825)

حدیث - 350

امام علی علیه السلام فرمودند:

العلم وراثه کریمه ، و الاداب حلال مجده ، و الفکر مرآه صافیه؛

علم میراث گرانبهائی است و ادب لباس فاخر و زینتی است و فکر آئینه ای است صاف.

(نهج البلاغه)

حدیث - 351

امام علی علیه السلام فرمودند:

الْعِلْمُ كَنْزٌ عَظِيمٌ لَا يَفْنَى؛

علم گنج بزرگی است که با خرج کردن تمام نمی شود.

(غرور الحکم و در الکلم)

حدیث - 352

رسول خدا ﷺ فرمودند:

طلب العلم فريضة على كل مسلم، الا ان الله يحب بغاة العلم
طلب علم بر هر مسلمانی واجب است، همانا خدا جویندگان علم را دوست
دارد.

(اصول کافی ج 1 / باب دوم / ص 35)

حدیث - 353

امام باقر علیہ السلام می فرمایند:

زکات دانش، آموختن به بندگان خداست.
اصول کافی، ج 1، ص 41.

حدیث - 354

امام صادق علیہ السلام می فرمایند:

در پیشگاه کسی که از او دانش می آموزید، فروتن باشید.
اصول کافی، ج 1، ص 36.

حدیث - 355

امام صادق علیه السلام می فرمایند:
تواضعوا لمن طلبتم منه العلم ؛
در پیشگاه کسی که از او دانش می آموزید، فروتن باشید.
اصول کافی، ج 1، ص 36.

حدیث - 356

امام باقر علیه السلام می فرمایند:
زكاة العلم أن تعلمه عباد الله؛
زکات دانش، آموختن به بندگان خداست.
اصول کافی، ج 1، ص 41.

حدیث - 357

پیامبر اکرم صلی الله علیه و سلم :
تَنَاصَحُوا فِي الْعِلْمِ ، فَإِنَّ خِيَانَةَ أَحَدِكُمْ فِي عِلْمِهِ أَشَدُّ مِنْ خِيَانَتِهِ فِي مَالِهِ وَإِنَّ
اللَّهَ سَائِلُكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؛
در دانش، خیرخواه یکدیگر باشید که خیانت هر یک از شما در دانشش،
سخت تر از خیانت او در مالش می باشد و خداوند روز قیامت از شما بازخواست
می کند.
امالی طوسی، ص 126، ح 198.

حدیث - 358

امام علی علیه السلام :

أَلَا لَا تَتَالُ الْعِلْمَ إِلَّا بِسِتَّةٍ ؛ سَأْنِيكَ عَنْ مَجْمُوعِهَا بَيَانٌ : ذِكَاؤُهُ وَ حِرْصُهُ
وَاضْطِبَارُهُ وَبُلْغَةُ ؛ وَ إِرْشَادُ أَسْتَاذٍ وَ طَوْلُ زَمَانٍ ؛

هرگز به دانش دست نمی‌یابی مگر با شش چیز؛ که من در این سخن، تو را
از همه آنها آگاه می‌کنم: هوش، حرص، شکیبایی، شایستگی؛ راهنمایی استاد و
درازای زمان.

آداب المتعلمین، ص 82.

حدیث - 359

امام علی علیه السلام :

خُذُوا مِنْ كُلِّ عِلْمٍ أَحْسَنَهُ فَإِنَّ النَّحْلَ يَأْكُلُ مِنْ كُلِّ زَهْرٍ أَزْيَنَهُ فَيَتَوَلَّدُ مِنْهُ
جَوْهَرَانِ نَفِيسَانِ : أَحَدُهُمَا فِيهِ شِفَاءٌ لِلنَّاسِ وَالْآخَرُ يُسْتَضَاءُ بِهِ ؛

از هر دانشی بهترینش را انتخاب کنید، زنبورِ عسل از هر گلی زیباترینش را
می‌خورد. در نتیجه دو جواهر گران‌بها از آن تولیدی می‌شود: یکی (عسل) برای
مردم شفاست و دیگری (موم) که از آن روشنایی می‌گیرند.

غرر الحکم ، ح 5082.

حدیث - 360

رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم . می‌فرمایند:

هر کس برای آموختن علم سر از خواب بردارد، فرشتگان سایه ی رحمت بر او می گسترانند، در زندگی او برکت به وجود می آید، و چیزی از روزی او کاسته نمی شود.

بحارالانوار/ج 1/ص 177.

حدیث - 361

قال رسول الله ﷺ : عَلَيْكَ بِالْعِلْمِ فَإِنَّ الْعِلْمَ خَلِيلُ الْمُؤْمِنِ وَالْحِلْمَ وَزِيرُهُ وَالْعَقْلَ دَلِيلُهُ و ... وَالصَّبْرَ أَمِيرُ جُنُودِهِ.

رسول خدا ﷺ فرمودند: بر تو باد به فراگیری علم، همانا که علم دوست مؤمن است و بردباری وزیر او و عقل راهنمایش و عمل سرپرست او و رفیق و مدارا پدر او و ملایمت با دیگران برادر او و صبر، امیر سپاهیان او است.

«نهج الفصاحه، ح 1961»

علما و دانشمندان

حدیث - 1

رسول الله ﷺ :

إِنَّ الْفِتْنَةَ تَجِيءُ فَتَنْسِفُ الْعِبَادَ نَسْفًا يَنْجُو الْعَالَمُ مِنْهَا بِعِلْمِهِ ؛
فتنه می آید و بندگان را تارومار می کند ، مگر عالم که به علم خویش از آن
می رهد .

مسند ابراهیم بن ادهم ، ص 28 .

حدیث - 2

عَنْ الْإِمَامِ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: مَا مِنْ أَحَدٍ يَمُوتُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَحَبَّ إِلَى إِبْلِيسَ
مِنْ مُوتِ فَقِيهٍِ .

امام صادق علیه السلام فرمودند: مرگ هیچ مؤمنی در نظر شیطان، محبوبتر از موت
یک عالم فقیه نیست.

«الكافي، ج 1، ص 38»

حدیث - 3

قال الامام علی علیه السلام : اَلْفَقِيْهُ كُلُّ الْفَقِيْهِ مَنْ لَمْ يَقْنَطِ النَّاسَ مِنْ رَحْمَةِ اللهِ ، وَلَمْ يُؤَيِّسْهُمْ مِنْ رَوْحِ اللهِ ، وَلَمْ يُؤْمِنْهُمْ مِنْ مَكْرِ اللهِ .

امام علی علیه السلام فرمودند: فقیه به تمام معنا، کسی است که مردم را از رحمت خدا نومید نگرداند و از فضل و بخشایش خدا مأیوسشان نسازد و از مکر و عذاب خدا هم، آسوده خاطرشان نکند.

«نهج البلاغه، حکمت 90»

حدیث - 4

قال الامام علی علیه السلام : وَ مَنْ خَالَطَ الْعُلَمَاءَ وَقَّرَ وَ مَنْ خَالَطَ الْاِنْدَالَ حُقِّرَ .

امام علی علیه السلام فرمودند: هر کس با علما معاشرت کند، مورد احترام قرار گیرد و هر کس با فرومایگان معاشرت نماید تحقیر شود.

«نهج السعادة، ج 1، ص 52»

حدیث - 5

الإمام علی علیه السلام :

يَجِبُ عَلَى الْإِمَامِ أَنْ يَحْبِسَ الْفُسَّاقَ مِنَ الْعُلَمَاءِ ، وَالْجُهَّالَ مِنَ الْأَطِبَّاءِ .

امام علی علیه السلام :

بر امام ، لازم است عالمان تبهکار و پزشکان ناآگاه را به زندان درافکند .

تهذیب الأحكام ، جلد 6 ، صفحه 319 ، حدیث - 878 ، کتاب من لا یحضره الفقیه ، جلد 3 ، صفحه 31 ، حدیث - 3266 دانش نامه احادیث پزشکی : 1 / 68

حدیث - 6

قال الامام علی علیه السلام : الْعَالَمُ یَنْظُرُ بِقَلْبِهِ وَ خَاطِرِهِ ، الْجَاهِلُ یَنْظُرُ بِعَیْنِهِ وَ نَاطِرُهُ .
امام علی علیه السلام فرمودند: عالم با دل و اندیشه خود می نگرد و نادان با چشم و دیده خود.

«غرر الحکم، ح 1241»

حدیث - 7

قال الامام الرضا علیه السلام : لَا تُمَارِینَ الْعُلَمَاءَ فَیَرْفُضُوكَ وَلَا تُمَارِینَ السُّفَهَاءَ فَیَجْهَلُوكَ .

امام رضا علیه السلام فرمودند: با علماء مراء و جدل مکن که تو را از پای درمی آورند و نیز با سفیهان مراء مکن که تو را به نادانی نسبت می دهند.

«منية المرید، ص 193»

حدیث - 8

قال امیر المؤمنین علیه السلام : كُلُّ عَالَمٍ غَیْرُهُ مُتَعَلِّمٌ .
امیر مؤمنان علیه السلام فرمودند: همه عالمان غیر او متعلم اند.
«نهج البلاغه، خطبه 65»

حدیث - 9

پیامبر خدا ﷺ :

إِنَّ الصَّفَاةَ الزُّلَالَ الذِيْلَا تَتَّبْتُ عَلَيْهِ أَقْدَامُ الْعُلَمَاءِ الطَّمَعُ .

آن تخته سنگ لغزنده‌ای که پای علما روی آن استوار نمی‌ماند ، طمع است .

تنبيه الخواطر : 1 / 49 منتخب میزان الحکمة : 344

حدیث - 10

پیامبر خدا ﷺ :

الطَّمَعُ يُذْهِبُ الْحِكْمَةَ مِنْ قُلُوبِ الْعُلَمَاءِ .

طمع ، حکمت را از دل دانشمندان می‌برد .

كنز العمال : 7576

حدیث - 11

امام علی علیه السلام :

لَا يَتَعَلَّمُ مَنْ يَتَكَبَّرُ .

کسی که تکبر داشته باشد ، عالم نمی‌شود .

غرر الحکم : 10586 منتخب میزان الحکمة : 482

حدیث - 12

پیامبر خدا ﷺ :

اَكْتُبُوا الْعِلْمَ قَبْلَ ذَهَابِ الْعُلَمَاءِ ، وَإِنَّمَا ذَهَابُ الْعِلْمِ بِمَوْتِ الْعُلَمَاءِ ؛
دانش را ، پیش از درگذشت دانشمندان ، بنویسید ؛ زیرا با مرگ
دانشمندان ، دانش (آنان) نیز می رود .

کنز العمال : 28733 منتخب میزان الحکمة : 482

حدیث - 13

امام علی علیه السلام :

عُقُولُ الْفُضَلَاءِ فِي أَطْرَافِ أَقْلَامِهَا ؛
خردهای دانشمندان ، در نوک قلم های آنهاست .
غرر الحکم : 6339 منتخب میزان الحکمة : 482

حدیث - 14

إمام علی علیه السلام :

نَمَّا زَهَّدَ النَّاسَ فِي طَلَبِ الْعِلْمِ كَثَرُهُمَا يَرَوْنَ مِنْ قَلَّةٍ مَنْ عَمِلَ بِمَا عِلْمٌ ؛
آنچه مردم را به تحصیل دانش بی رغبت کرده ، این است که می بینند کمتر
عالمی است که به علمش عمل کند .

غرر الحکم : 3895 منتخب میزان الحکمة : 402

حدیث - 15

هرکس که خداوند به او علم دین عطا کرده باشد و او آن را به مردم تعلیم ندهد، پس از مرگ خداوند را در حالی ملاقات می کند که بر دهانش لجام آهنین زده باشند.

بحارالانوار جلد 2 صفحه 68

حدیث - 16

امام صادق علیه السلام فرمودند:

إِنَّ الشَّيْطَانَ لَيَطْمَعُ فِي عَالِمٍ بَغَيْرِ آدَبٍ أَكْثَرُ مِنْ طَمَعِهِ فِي عَالِمٍ بِآدَبٍ ، فَتَأَدَّبُوا وَ
إِلَّا فَاتَتْكُمْ أَعْرَابٌ ؛

شیطان ، در عالم بی بهره از ادب بیشتر طمع می کند تا عالم برخوردار از ادب . پس ادب داشته باشید و گرنه شما، بیابانی (فاقد تمدن) هستید.

کنز العمال ، ح 45409

حدیث - 17

امام علی علیه السلام فرمودند:

عَلَيْكَ بِمُدَارَاةِ النَّاسِ وَ إِكْرَامِ الْعُلَمَاءِ وَ الصَّفْحِ عَنْ زَلَّاتِ الْأَخْوَانِ فَقَدْ أَدْبَكَ
سَيِّدُ الْأَوَّلِينَ وَ الْآخِرِينَ بِقَوْلِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : أَعْفُ عَمَّنْ ظَلَمَكَ وَ صِلْ مَنْ
قَطَعَكَ وَ أَعْطِ مَنْ حَرَمَكَ ؛

تو را سفارش می‌کنم به مدارای با مردم و احترام به علما و گذشت از لغزش برادران (دینی)؛ چرا که سرور اولین و آخرین، تو را چنین ادب آموخته و فرموده است: «گذشت کن از کسی که به تو ظلم کرده، رابطه برقرار کن با کسی که با تو قطع رابطه کرده و عطا کن به کسی که از تو دریغ نموده است».

اعلام الدین، ص 96

حدیث - 18

رسول اکرم ﷺ فرمودند:

الْعَدْلُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْأَمْرَاءِ أَحْسَنُ، وَالسَّخَاءُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْأَغْنِيَاءِ أَحْسَنُ، الْوَرَعُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْعُلَمَاءِ أَحْسَنُ، الصَّبْرُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْفُقَرَاءِ أَحْسَنُ، التَّوْبَةُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الشَّبَابِ أَحْسَنُ، الْحَيَاءُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي النِّسَاءِ أَحْسَنُ؛

عدالت نیکو است اما از دولتمردان نیکوتر، سخاوت نیکو است اما از ثروتمندان نیکوتر؛ تقوا نیکو است اما از علما نیکوتر؛ صبر نیکو است اما از فقرا نیکوتر، توبه نیکو است اما از جوانان نیکوتر و حیا نیکو است اما از زنان نیکوتر.

(نهج الفصاحه، ح 2006)

حدیث - 19

رسول اکرم ﷺ فرمودند :

يَا عَلِيُّ إِذَا لَمْ يَكُنِ الْعَالِمُ تَقِيًّا تَائِبًا زَلَّتْ مَوْعِظَتُهُ عَنْ قُلُوبِ النَّاسِ كَمَا تَزِلُّ
الْقَطْرَةُ عَنْ بَيْضَةِ النَّعَامَةِ وَالصَّفَا؛

یا علی هرگاه عالم با تقوا و توبه کار نباشد، موعظه اش از دل مردم می لغزد
همچنان که قطره آب از روی تخم شتر مرغ و سنگ صاف می لغزد.
(میراث حدیث - ، ج 2، ص 29، ح 81)

حدیث - 20

امام محمدباقر علیہ السلام فرمودند:

عَالِمٌ يُنْتَفَعُ بِعِلْمِهِ أَفْضَلُ مِنْ سَبْعِينَ أَلْفٍ عَابِدٍ؛

دانشمندی که از علمش سود برند، از هفتاد هزار عابد بهتر است .

بحارالانوار، ج 75، ص 173

حدیث - 21

امام علی علیه السلام فرمودند:

أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِالْفَقِيهِ حَقَّ الْفَقِيهِ؟ مَنْ لَمْ يُرَخِّصِ النَّاسَ فِي مَعَاصِي اللَّهِ ، وَلَمْ يُقْنِطْهُمْ مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ ، وَلَمْ يُؤْمِنْهُمْ مِنْ مَكْرِ اللَّهِ ، وَلَمْ يَدْعِ الْقُرْآنَ رَغْبَةً عَنْهُ إِلَى مَا سِوَاهُ؛

آیا شما را از فقیه حقیقی آگاه نکنم؟ کسی که در معاصی خدا به مردم جواز ندهد و از رحمت خدا نومیدشان نکند و از مکر و عذاب خدا آسوده خاطرشان نسازد و از قرآن ، به چیز دیگر رو نکند .
(تحف العقول، ص 204)

حدیث - 22

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند:

أَلَا إِنَّ شَرَّ الشَّرِّ شِرَارُ الْعُلَمَاءِ وَإِنَّ خَيْرَ الْخَيْرِ خِيَارُ الْعُلَمَاءِ؛
بدانید که بدترین بدها، علمای بدند و بهترین خوبان علمای خوبند.
(منية المريد، ص 137)

حدیث - 23

رسول اکرم ﷺ فرمودند:

يَا عَلِيُّ وَلِلْعَالَمِ ثَلَاثُ عِلَامَاتٍ: صِدْقُ الْكَلِمِ وَاجْتِنَابُ الْحَرَامِ وَأَنْ يَتَوَاضَعَ
لِلنَّاسِ كُلِّهِمْ؛

یا علی دانشمند سه نشانه دارد: راستگویی، حرام گریزی و فروتنی در برابر
همه مردم.

التوحيد، ص 127

حدیث - 24

امام علی علیه السلام فرمودند:

زَلَّةُ الْعَالِمِ كَانْكِسَارِ السَّفِينَةِ ، تَغْرَقُ وَتُغْرَقُ مَعَهَا غَيْرَهَا ؛

لغزش عالم ، مانند شکستن کشتی است : خود غرق می شود و با خود ،
دیگران را غرق می کند .

غرر الحکم و درر الکلم، حدیث - 5474

حدیث - 25

امام علی علیه السلام فرمودند:

خَيْرُ مَنْ شَاوَرْتَ ذَوْوُ النُّهْيِ وَالْعِلْمِ ، وَأُولُوا التَّجَارِبِ وَالْحَزَمِ ؛

بهترین کسان برای مشورت، خردمندان و عالمان و دارندگان تجربه و دور
اندیشان اند .

غرر الحکم و درر الکلم، حدیث - 4990

حدیث - 26

امام علی علیه السلام فرمودند:

جَالِسِ الْعُلَمَاءَ تَزِدَّ عِلْمًا ؛

با دانشمندان همنشین باش تا دانشت افزون شود .

غرر الحکم و درر الکلم، حدیث - 4721

حدیث - 27

امام علی علیه السلام فرمودند:

إِذَا رَأَيْتَ عَالِمًا فَكُنْ لَهُ خَادِمًا ؛

هرگاه دانشمندی دیدی ، به او خدمت کن .

غرر الحکم و درر الکلم، حدیث - 4044

حدیث - 28

امام علی علیه السلام فرمودند:

الْعَالِمُ مَنْ لَا يَشْبَعُ مِنَ الْعِلْمِ وَلَا يَتَشَبَّعُ بِهِ ؛

دانشمند، کسی است که از دانش، سیری نپذیرد و به سیری از آن نیز وانمود

نکند .

غرر الحکم و درر الکلم، حدیث - 1740

حدیث - 29

امام علی علیه السلام :

عُقُولُ الْفُضَلَاءِ فِي أَطْرَافِ أَقْلَامِهَا ؛

خردهای دانشمندان ، در نوک قلم‌های آنهاست .

غرر الحکم : 6339

حدیث - 30

قال : يا علي ! خمسة تنور القلب : كثرة قراءة قل هو الله احد و قلة الكلام و

مجالسة العلماء والصلاة في الليل و المشى الى المساجد؛

يا علي ! پنج چیز دل را نورانی می کند: کثرت تلاوت سوره (قل هو الله

احد) کم گویی ، مجالست با علما، نماز شب و گام برداشتن به سوی مسجد.

(المواعظ العدديه ، ص 258).

حدیث - 31

عن علی علیه السلام قال :

مروة الحضر قراءة القران و مجالسة العلماء و النظر في الفقه و المحافظة على

الصلاة في الجماعات ؛

از حضرت علی علیه السلام نقل شده که فرمودند: جوانمردی در حضور در وطن ،

قرآن خواندن ، هم نشینی با علماء، و نگرستن در احکام دین ، و مواظبت بر

نماز خواندن در جماعتهاست .

(بحارالانوار، ج 88، ص 10)

حدیث - 32

قال الصادق عليه السلام :

الصلاة خلف العالم بالف رکعة ؛

نماز در پشت سر یک عالم برابر هزار رکعت است .

(بحارالانوار، ج 88، ص 5)

حدیث - 33

قال رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم :

من صلى خلف عالم فكانما صلى خلف رسول الله ؛

کسی که پشت سر عالم نماز به جا آورد، مانند کسی است که پشت سر پیامبر

خدا نماز خوانده است .

(بحارالانوار، ج 88، ص 119)

حدیث - 34

قال رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم :

من اجاب المؤذن و اجاب العلماء كان يوم القيامة تحت لوائى و يكون فى

الجنة فى جوارى و له عند الله ثواب ستين شهيدا؛

هرکس به مؤذن و دانشمند روی آورد روز قیامت در زیر پرچم من و در

بهشت همسایه من خواهد بود و برای او در نزد خدا ثواب شصت شهید است .

(بحار الانوار، ج 84، ص 154)

حدیث - 35

امام صادق علیه السلام :

إِنَّ الْعَالِمَ إِذَا لَمْ يَعْمَلْ بِعِلْمِهِ زَلَّتْ مَوْعِظَتُهُ عَنِ الْقُلُوبِ كَمَا يَزِلُّ الْمَطَرُ عَنِ الصَّفَا ؛
عالم هرگاه به علم خود عمل نکند ، پند او از دل ها فرو غلتد ، آن گونه که
باران از روی تخته سنگ فرو می غلتد .

منیه المرید : 146

حدیث - 36

امام صادق علیه السلام فرمودند:

كن عالما او متعلما او احب اهل العلم و لا تكن راعبا فتهلك ببعضهم؛
یا دانشمند باش یا دانشجوی یا دوست دار دانشمندان و دشمن علم و اهل آن
مباش که به سبب آن هلاک می شوی.
اصول کافی، ج 1، ص 34.

حدیث - 37

امام باقر علیه السلام فرمودند:

عالم ينتفع بعلمه افضل من سبعين الف عابد؛
دانشمندی که از دانش او بهره ببرند، از هفتاد هزار عابد برتر است.
اصول کافی، ج 1، ص 33.

حدیث - 38

پیامبر خدا ﷺ :

إِنَّ فِي جَهَنَّمَ رَحَاءً مِّنْ حَدِيدٍ تُطْحَنُ بِهَا رُؤُوسُ الْقُرَّاءِ ، وَالْعُلَمَاءِ الْمَجْرَمِينَ؛
در دوزخ آسیابی آهنی است ، که با آن سرهای قاریان و عالمان گنهگار آرد
می شود .

جامع الأخبار : 130 / 254 منتخب میزان الحکمة : 460

حدیث - 39

امام محمد باقر علیّه السلام فرمودند:

هر که علم و دانش را جوید برای آنکه به علما فخر فروشی کند ، یا با
سفهبستیزد ، و یا مردم را متوجه خود نماید ، باید آتش را جای نشستن خود
گیرد .

بحارالانوار ، دار احیاء التراث العربی ، 2 ، ص 38

حدیث - 40

امام مهدی علیّه السلام فرمودند:

در رویدادهای دینی به راویان احادیث ما رجوع کنید زیرا آنها حجت من
بر شما و من حجت خدا بر آنانم.

(کمال الدین 454/2)

حدیث - 41

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:
وزن حبر العلماء بدم الشهداء فرج؛
مرکب دانشوران را با خون شهیدان هم سنگ کردند اولی سنگین تر بود.
نهج الفصاحه

حدیث - 42

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:
نوم العالم أفضل من عباده العابد؛
خواب دانشمند از عبادت عابد بهتر است.
نهج الفصاحه

حدیث - 43

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:
مثل العالم الذي يعلم الناس الخير و ينسى نفسه كمثل السراج يضيء للناس و
يحرق نفسه؛
حکایت دانشمندی که مردم را تعلیم دهد و خویشتن را فراموش کند چون
چراغ است که مردم را روشن کند و خویش را بسوزاند.
نهج الفصاحه

حدیث - 44

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

ما أتى الله عالما علما إلا أخذ عليه الميثاق أن لا يكتمه؛

خدا به عالمی علم نداده مگر آنکه از او پیمان گرفته که علم خویش را نهان

ندارد.

نهج الفصاحه

حدیث - 45

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

لا يشبع عالم من علمه حتى يكون منتهاه الجنّة؛

عالم از علم خویش سیر نگیرد تا سرانجام به بهشت رسد.

نهج الفصاحه

حدیث - 46

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

ليس مني إلا عالم أو متعلم؛

هیچ کس از من نیست به جز دانشمند یا دانش آموز.

نهج الفصاحه

حدیث - 47

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:
کلّ صاحب علم غرّان إلى علم؛
هر دانشمندی گرسنه علم دیگر است.
نهج الفصاحه

حدیث - 48

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:
فقیه واحد أشدّ على الشیطان من ألف عاب؛
تحمل یک فقیه برای شیطان از هزار عابد سخت تر است.
نهج الفصاحه

حدیث - 49

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:
فضل العالم على العابد سبعین درجه ما بین کلّ درجتین کما بین السماء و
الأرض؛
فضیلت عالم بر عابد هفتاد درجه است که فاصله هر دو درجه چون فاصله
زمین و آسمان است.
نهج الفصاحه

حدیث - 50

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

فضل العالم علی العابد کفضل القمر لیلہ البدر علی سائر الکواکب؛
فضیلت عالم بر عابد چون فضیلت ماه دو هفته بر سایر ستارگان است.
نهج الفصاحه

حدیث - 51

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

فضل العالم علی العابد کفضلی علی أدناکم إنَّ الله عزَّ وَّجلَّ و ملائکته و أهل
السَّموات و الأرضین حتّی النَّمله فی جحرها و حتّی الحوت لیصلّون علی معلّم
النّاس الخیر؛
فضیلت عالم بر عابد چون فضیلت من بر پست ترین شماست، خدای عز و
جل و فرشتگان او و اهل آسمانها و زمین ها حتی مورچه در سوراخ و حتی
ماهی کسی را که نیکی به مردم آموزد، دعا می کنند.
نهج الفصاحه

حدیث - 52

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

العدل حسن و لكن فی الامراء أحسن، السّخاء حسن و لكن فی الأغنياء أحسن، الورع حسن و لكن فی العلماء أحسن، الصّبر حسن و لكن فی الفقراء أحسن، التّوبه حسن و لكن فی الشّباب أحسن، الحياء حسن و لكن فی النّساء أحسن؛

عدالت نیک است ولی از زمامداران نیکوتر است، سخاوت نیک است ولی از اغنیا نیکوتر است، تقوی نیک است ولی از علما نیکوتر است صبر نیک است ولی از فقرا نیکوتر است. توبه نیک است ولی از جوانان نیکوتر است شرم نیک است ولی از زنان نیکوتر است.

نهج الفصاحه

حدیث - 53

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

العالم إذا أراد بعلمه وجه الله تعالى هابه كلّ شيء و إذا أراد أن يكثر به الكنوز هاب من كلّ شيء؛

عالم اگر از علم خویش رضای خدا خواهد همه چیز از او بترسد و اگر خواهد به وسیله آن گنجها بیندوزد از همه چیز بترسد.

نهج الفصاحه

حدیث - 54

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:
عالم ینتفع بعلمه خیر من ألف عابد؛
دانشمندی که از علم او سود برند، از هزار عابد بهتر است.
نهج الفصاحه

حدیث - 55

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:
صنفان من الناس إذا صلحا صلح الناس و إذا فسدا فسد الناس العلماء و
الامراء؛
دو گروه از مردمند که اگر صالح بودند مردم به صلاح آیند و اگر فاسد بودند
به فساد گرایند، دانشوران و زمامداران.
نهج الفصاحه

حدیث - 56

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

رکعتان من عالم أفضل من سبعین رکعه من غیر عالم؛
دو رکعت نماز دانشمند بهتر از هفتاد رکعت غیر دانشمند است.
نهج الفصاحه

حدیث - 57

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

الدّاعی و المؤمن فی الأجر شریکان و القاری و المستمع فی الأجر شریکان و
العالم و المتعلّم فی الأجر شریکان؛
آنکه دعا میکند و آنکه آمین گوید در پاداش شریکند و قاری و مستمع در
پاداش شریکند و دانشمند و دانش آموز در پاداش شریکند.
نهج الفصاحه

حدیث - 58

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

خيار أمتی علماؤها و خيار علمائها حلماؤها؛
بهترین امت من دانشمندانند و بهترین دانشمندان امت من بردبارانند.
نهج الفصاحه

حدیث - 59

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

جالسوا الکبراء و سائلوا العلماء و خالطوا الحكماء؛

با بزرگان مجالست کنید و از دانشمندان بپرسید و با حکیمان آمیزش کنید.

نهج الفصاحه

حدیث - 60

ثلاث من الإيمان: الإنفاق من الإقتار و بذل السّلام للعالم و الإنصاف من

نفسک؛

سه چیز از لوازم ایمان است: بخشش به هنگام تنگدستی و سلام به دانشمند

و رعایت انصاف بر ضرر خویش.

نهج الفصاحه

حدیث - 61

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

ثلاثة لا يستخفّ بحقّهم إلّا منافق ذو الشّیبه فی الإسلام و ذو العلم و إمام

مقسط؛

سه کسند که هر که تحقیرشان کند منافق است آن که مویش در اسلام سپید

شده باشد و دانشمند و پیشوای دادگستر.

نهج الفصاحه

حدیث - 62

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

تواضعوا لمن تعلّمون منه و تواضعوا لمن تعلّمونه و لا تكونوا جبابره العلماء؛
با استاد و با شاگرد خود تواضع کنید و دانشمندان سرکش مباشید.
نهج الفصاحه

حدیث - 63

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

بین العالم و العابد سبعون درجه؛
میان عالم و عابد هفتاد درجه است.
نهج الفصاحه

حدیث - 64

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

إنّ مثل العلماء فی الأرض کمثل النّجوم فی السّماء یهتدی بها فی ظلمات البرّ
و البحر، فإذا انطمست النّجوم أوشک أن تضلّ الهداه؛
دانشمندان در زمین مانند ستارگان آسمانند که در ظلمات خشکی و دریا به
کمک آن راه جویند و همین که ستارگان نهان شدند ممکن است ره یافتگان نیز
گمراه شوند.
نهج الفصاحه

حدیث - 65

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

إِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ دَعَامَةً وَدَعَامَةَ هَذَا الدِّينِ الْفَقْهُ وَلَفَقِيهِ وَاحِدٌ أَشَدُّ عَلَى الشَّيْطَانِ مِنْ أَلْفِ عَابِدٍ؛

هر چیزی اساسی دارد و اساس این دین دانش است و یک دانشمند برای شیطان از هزار عابد بدتر است.
نهج الفصاحه

حدیث - 66

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَعْافِي الْأَمِّيَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَا لَا يَعْافِي الْعُلَمَاءُ؛
خداوند روز رستاخیز بر بی سوادان چیزهایی را می بخشد که بر دانشمندان نمی بخشد.

نهج الفصاحه

حدیث - 67

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

إِنَّ الْفِتْنَةَ تَجِيءُ فِتْنَسُفَ الْعِبَادِ نَسْفًا وَيَنْجُو الْعَالَمُ مِنْهَا بِعِلْمِهِ؛
فتنه بیاید و بندگان را مغلوب کند و دانشمند به کمک دانش خود از آن رهایی یابد.

نهج الفصاحه

حدیث - 68

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

إِنَّ الْعُلَمَاءَ هُمْ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ وَرَثُوا الْعِلْمَ فَمَنْ أَخَذَهُ أَخَذَ بِحِظِّ وَافِرٍ؛
دانشمندان وارث پیامبرانند و دانش را از آن ها میراث برده اند هر کس دانش
فرا گیرد سهم فراوان از میراث پیامبران گرفته است.

نهج الفصاحه

حدیث - 69

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

إِنَّ الصِّفَا الزَّلَّالَ الَّذِي لَا تَثْبِتُ عَلَيْهِ أَقْدَامُ الْعُلَمَاءِ الطَّمْعِ.
طمع سنگ لغزانی است که پای دانشمندان بر آن استوار نمی ماند.

نهج الفصاحه

حدیث - 70

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

إِنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيَمَةِ عَالِمٌ لَمْ يَنْفَعَهُ اللَّهُ بِعِلْمِهِ؛
به روز رستاخیز عذاب دانشمندی که خداوند او را از دانشش منتفع نکرده از
همه مردم سخت تر است.

نهج الفصاحه

حدیث - 71

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

أَكْرَمُوا الْعُلَمَاءَ فَإِنَّهُمْ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ فَمَنْ أَكْرَمَهُمْ فَقَدْ أَكْرَمَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ؛
دانشمندان را گرامی دارید که آنها وارثان پیغمبرانند و هر که آنها را عزیز
دارد خدا و پیغمبر را عزیز داشته است.

نهج الفصاحه

حدیث - 72

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

أَعْلَمُ النَّاسِ مَنْ جَمَعَ عِلْمَ النَّاسِ إِلَى عِلْمِهِ؛
دانشمندتر از همه مردم کسی است که دانش دیگران را به دانش خود بیفزاید.

نهج الفصاحه

حدیث - 73

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

أَشَدُّ النَّاسِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَالِمٌ لَمْ يَنْفَعِهِ عِلْمُهُ؛
روز رستاخیز عذاب دانشمندی که از دانش خود بهره نمی برد از همه مردم
سخت تر است.

نهج الفصاحه

حدیث - 74

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

ارحموا عزیزا ذلّ و غنیّا افتقر و عالما ضاع بین جهّال؛
بر سه کس رحم کنید، عزیزی که خوار شده و ثروتمندی که فقیر گشته و
دانشمندی که میان جاهلان گمنام مانده.
نهج الفصاحه

حدیث - 75

امام علی علیه السلام :

جالس العلماء یزدّد علمک ، و یحسن أدبک ، وتزک نفسک؛
با دانشمندان بنشین تا بر دانشت افزوده گردد ، تربیت و ادبت نیکو شود و
روانت پاکیزه شود .

غرر الحکم : 4786 منتخب میزان الحکمة : 106

حدیث - 76

رسول اکرم ﷺ فرمودند :

لا تجلسوا إلّا عند كلّ عالمٍ یَدْعُوکُمْ مِنْ خَمْسٍ إلَى خَمْسٍ: مِنْ الشَّکِّ إلَى
الیقین، وَمِنْ الرِّیاءِ إلَى الإخلاصِ ، وَمِنْ الرَّغْبَةِ إلَى الرَّهْبَةِ ، وَمِنْ الْکِبَرِ إلَى
التّواضعِ ، وَمِنْ الْغَشِّ إلَى النّصیحةِ ؛

تنها در محضر دانشمندانی نشینید که شما را از پنج چیز به پنج چیز فرا می‌خوانند: از دودلی به یقین، از ریا به اخلاص، از دنیا خواهی به دنیا گریزی، از تکبر به فروتنی و از فریبکاری به خیر خواهی.

بحار الأنوار: 74 / 188 / 18 منتخب میزان الحکمة: 106

حدیث - 77

الإمامُ الكاظمُ عليه السلام: عَظَّمَ الْعَالِمَ لِعِلْمِهِ وَدَعَّ مُنَازَعَتَهُ، وَصَغَّرَ الْجَاهِلَ لِجَهْلِهِ وَلَا تَطْرُدُهُ، وَلَكِنْ قَرَّبُهُ وَعَلَّمَهُ؛

امام کاظم عليه السلام:

دانشمند را به خاطر دانشش احترام نه و با او ستیزه مکن و نادان را به سبب نادانیش کوچک شمار، اما او را از خود مران، بلکه به خود نزدیک گردان و او را علم بیاموز.

تحف العقول: 394 منتخب میزان الحکمة: 384

حدیث - 78

الإمامُ الصادقُ عليه السلام: لَمَّا سُئِلَ عَنِ الْقِيَامِ تَعْظِيمًا لِلرَّجُلِ: مَكْرُوهٌ إِلَّا لِلرَّجُلِ فِي الدِّينِ؛

امام صادق عليه السلام در پاسخ به پرسش درباره بلند شدن برای احترام نمودن کسی فرمودند: این کار ناپسند است، مگر برای شخصیتی دینی.

المحاسن: 1 / 364 / 786 منتخب میزان الحکمة: 384

حدیث - 79

امام هادی علیه السلام :

إِنَّ الْعَالِمَ وَالْمُتَعَلِّمَ شَرِيكَانِ فِي الرُّشْدِ؛
دانشمند و دانشجو در هدایت شریک‌اند.
علم و حکمت: ج 1 ص 300 ح 828

حدیث - 80

امام صادق علیه السلام :

الْعُلَمَاءُ حُكَّامٌ عَلَى الْمُلُوكِ؛
عالمان فرمانروای بر شهریاران هستند.
میزان الحکمة: ح 14038

حدیث - 81

امام باقر علیه السلام :

إِنَّ الْفَقِيهَ حَقَّ الْفَقِيهِ: الزَّاهِدُ فِي الدُّنْيَا، الرَّاعِبُ فِي الْآخِرَةِ؛
فقیه، حقیقتاً کسی است که به دنیا بی اعتنا و به آخرت مشتاق باشد.
الکافی: ج 1، ص 70، ح 8

حدیث - 82

امام کاظم علیه السلام :

قَلِيلُ الْعَمَلِ مِنَ الْعَالِمِ مَقْبُولٌ مُضَاعَفٌ؛

عمل کم از دانشمند، قبول و دو چندان می شود.

الکافی: ج 1، ص 17، ح 12

حدیث - 83

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله :

إِذَا ظَهَرَتِ الْبِدْعُ فِي أُمَّتِي فَلْيُظْهِرِ الْعَالِمُ عِلْمَهُ ، فَمَنْ لَمْ يَفْعَلْ فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ؛

هرگاه بدعت ها در میان امتم پدیدار شوند، بر عالم است که علم خود را

آشکار سازد. هر کس چنین نکند، لعنت خدا بر او باد.

الکافی: ج 1، ص 54، ح 2

حدیث - 84

امام باقر علیه السلام :

أَغْذُ عَالِمًا خَيْرًا؛

دانشمندی نیکو باش.

علم و حکمت: ج 1 ص 294 ح 801

حدیث - 85

امام باقر علیه السلام :

إِنَّ الْفَقِيهَ حَقَّ الْفَقِيهِ: الزَّاهِدُ فِي الدُّنْيَا، الرَّاعِبُ فِي الْآخِرَةِ؛
فقیه، حقیقتاً کسی است که به دنیا بی اعتنا و به آخرت مشتاق باشد.
الکافی: ج 1، ص 70، ح 8

حدیث - 86

امام کاظم علیه السلام :

إِنَّ الْمُؤْمِنِينَ الْفُقَهَاءَ حُصُونُ الْإِسْلَامِ؛
مؤمنان فقیه درهای اسلامند.
علم و حکمت: ج 2 ص 516 ح 1437

حدیث - 87

امام باقر علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ لَمْ يَدَعْ الْأَرْضَ بِغَيْرِ عَالِمٍ.
خداوند زمین را بدون عالم نگذاشته است.
میزان الحکمة: ح 867.

حدیث - 88

امام صادق علیه السلام :

إِنَّ الْعُلَمَاءَ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ؛

عالمان، وارثان پیامبران اند.

الكافی: ج 1، ص 32، ح 2

حدیث - 89

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند :

مومنی نیست که یک ساعت نزد عالمی نشیند جز آن که خدای عزوجل به
سوی او ندا کند نزد حبیب من نشستنی به عزت و جلالم سوگند تو را با او ساکن
بهشت نمایم و باکی از این کار ندارم.

امالی صدوق صفحه 37

حدیث - 90

النَّظَرُ فِي وَجْهِ الْعَالِمِ حُبًّا لَهُ عِبَادَةً؛

نگاه مهرآمیز به چهره عالم، عبادت است.

نوادر الراوندی: 11 منتخب میزان الحکمة: 398

حدیث - 91

پیامبر خدا ﷺ :

أَلَا أُخْبِرُكُمْ عَنْ الْأَجُودِ الْأَجُودِ ؟ اللَّهُ الْأَجُودُ الْأَجُودُ ، وَأَنَا أَجُودُ وَلَدِ آدَمَ ،
وَأَجُودُكُمْ مِنْ بَعْدِي رَجُلٌ عُلِّمَ عِلْمًا فَنَشَرَ عِلْمَهُ ، يُبْعَثُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أُمَّةً وَاحِدَةً ،
وَرَجُلٌ جَادَ بِنَفْسِهِ لِلَّهِ عِزٌّ وَجَلَّ حَتَّى يُقْتَلَ ؛

آیا شما را از بخشنده‌ترین بخشنده خبر ندهم؟ خداوند بخشنده‌ترین بخشنده
است . و من بخشنده‌ترین فرزند آدم هستم و بعد از من بخشنده‌ترین شما ،
مردی است که دانش را آموزش دهد و از این راه دانش او پخش شود . او در
روز قیامت به تنهایی همچون یک امت برانگیخته می‌گردد و نیز مردی که در راه
خداوند عز و جل جانبازی کند تا کشته شود .

الترغیب والترهیب : 1 / 119 / 5 منتخب میزان الحکمة : 400

حدیث - 92

امام صادق علیه السلام :

عَلَى الْعَالَمِ إِذَا عُلِّمَ أَنْ لَا يَعْنُفَ ، وَإِذَا عُلِّمَ أَنْ لَا يَأْنَفَ ؛

بر دانشمند است که هرگاه آموزش دهد ، درشتی و خشونت نکند و هرگاه
کسی بخواهد به او علم آموزد ، ننگش نیاید .

تنبيه الخواطر : 1 / 85 منتخب میزان الحکمة : 402

حدیث - 93

امام علی علیه السلام :

عَلَى الْعَالِمِ أَنْ يَعْمَلَ بِمَا عَلِمَ ، ثُمَّ يَطْلُبَ تَعْلَمَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ؛

بر دانشمند است که آنچه را می‌داند به کار بندد و سپس در پی یاد گرفتن دانشی رود که نمی‌داند .

غرر الحکم : 6196 منتخب میزان الحکمة : 402

حدیث - 94

امام علی علیه السلام :

الْعَالِمُ الَّذِي لَا يَمَلُّ مِنْ تَعْلُمِ الْعِلْمِ ؛

عالم کسی است ، که از آموختن دانش خسته نشود .

غرر الحکم : 1303 منتخب میزان الحکمة : 402

حدیث - 95

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ قَالَ : أَنَا عَالِمٌ فَهُوَ جَاهِلٌ ؛

هر که بگوید : من دانا هستم ، او شخص نادانی است .

منیه المرید : 137 منتخب میزان الحکمة : 402

حدیث - 96

پیامبر خدا ﷺ :

الْعُلَمَاءُ أُمْنَاءُ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ؛

عالمان، امنای خدا در میان خلق اویند .

کنز العمال : 28675 منتخب میزان الحکمة : 402

حدیث - 97

امام صادق علیه السلام :

عُلَمَاءُ شِيعَتِنَا مُرَابِطُونَ فِي الثَّغْرِ الَّذِي يَلِىْ إِبْلِيسَ وَعَفَارِيَتَهُ ، يَمْنَعُونَهُمْ عَنْ الْخُرُوجِ عَلَى ضُعَفَاءِ شِيعَتِنَا ، وَعَنْ أَنْ يَتَسَلَّطَ عَلَيْهِمْ إِبْلِيسُ وَشِيعَتُهُ؛

علمای شیعه ما ، نگهبانان مرزی هستند که در آن سویش ابلیس و دیوهای او قرار دارند و جلو یورش آنها به شیعیان ناتوان ما و تسلط یافتن ابلیس و پیروان او بر آنان را ، می گیرند .

الإحتجاج : 1 / 13 / 7 منتخب میزان الحکمة : 402

حدیث - 98

امام کاظم علیه السلام :

لَا عِلْمَ إِلَّا مِنْ عَالِمٍ رَبَّانِيٍّ ، وَمَعْرِفَةُ الْعَالِمِ بِالْعَقْلِ ؛

علم، جز از عالم ربّانی به دست نیاید (یا آن را جز از عالم ربّانی نباید فرا گرفت) و شناخت چنین عالمی به خرد است .

حدیث - 99

پیامبر خدا ﷺ :

فَضْلُ الْعَالِمِ عَلَى الْعَابِدِ بِسَبْعِينَ دَرَجَةً ، بَيْنَ كُلِّ دَرَجَتَيْنِ حُضْرُ الْفَرَسِ سَبْعِينَ
عَامًا ؛ وَذَلِكَ أَنَّ الشَّيْطَانَ يَضَعُ الْبِدْعَةَ لِلنَّاسِ فَيُبْصِرُهَا الْعَالِمُ فَيَنْهَى عَنْهَا ،
وَالْعَابِدُ مُقْبِلٌ عَلَى عِبَادَتِهِ لَا يَتَوَجَّهُ لَهَا وَلَا يَعْرِفُهَا ؛

عالم ، هفتاد درجه بر عابد برتری دارد که فاصله هر درجه از دیگری به
اندازه‌ای است که یک اسب هفتاد سال بدود . علت این برتری آن است که
شیطان در میان مردم بدعتی می‌گذارد و دانشمند به آن پی می‌برد و مردم را از
آن نهی می‌کند ، اما عابد سرگرم عبادت خود است و به بدعت نه توجهی دارد و
نه آن را می‌شناسد .

روضة الواعظین : 17 منتخب میزان الحکمة : 398

حدیث - 100

پیامبر خدا ﷺ :

وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ ! لَعَالِمٌ وَاحِدٌ أَشَدُّ عَلَى إِبْلِيسَ مِنْ أَلْفِ عَابِدٍ ؛ لِأَنَّ الْعَابِدَ
لِنَفْسِهِ وَالْعَالِمَ لِغَيْرِهِ ؛

سوگند که به آن که جان محمد در دست اوست ، هر آینه وجود یک عالم
برای ابلیس سخت‌تر از هزار عابد است ؛ زیرا عابد در فکر خود است و عالم
در اندیشه دیگران .

کنز العمال : 28908 منتخب میزان الحکمة : 398

حدیث - 101

امام علی علیه السلام :

هَلَكَ خُزَانُ الْأَمْوَالِ وَهُمْ أَحْيَاءُ ، وَالْعُلَمَاءُ بَاقُونَ مَا بَقِيَ الدَّهْرُ ، أَعْيَانُهُمْ مَفْقُودَةٌ ، وَأَمْثَالُهُمْ فِي الْقُلُوبِ مَوْجُودَةٌ ؛

مال اندوزان، با آن که زنده‌اند مرده‌اند و اهل علم ، تا دنیا هست زنده‌اند. پیکرهایشان از میان می‌رود ، اما یادشان در دلها هست .

نهج البلاغة : الحکمة 147 منتخب میزان الحکمة : 396

حدیث - 102

امیر المؤمنین علی علیه السلام :

لِسَائِلٍ سَأَلَهُ عَنْ مُعْضِلَةٍ: سَلْ تَفْقُهَا ، وَلَا تَسْأَلْ تَعْتُهَا ؛ فَإِنَّ الْجَاهِلَ الْمُتَعَلِّمَ شَبِيهُ بِالْعَالِمِ ، وَإِنَّ الْعَالِمَ الْمُتَعَسِّفَ (الْمُتَعَنِّفَ) شَبِيهُ بِالْجَاهِلِ الْمُتَعَنِّتِ .

امام علی علیه السلام در پاسخ به مردی که از آن حضرت سؤالی مشکل آفرین پرسید فرمودند: به قصد یاد گرفتن بپرس ، نه برای آزدن و خطا گرفتن ؛ زیرا جاهلی که درصدد آموختن باشد همانند عالم است و عالمی که در بیراهه قدم نهد همچون جاهلی است که به قصد خطا گرفتن می‌پرسد .

نهج البلاغة : الحکمة 320 منتخب میزان الحکمة : 260

حدیث - 103

امام صادق علیه السلام :

لا يَنْبَغِي لِمَنْ لَمْ يَكُنْ عَالِمًا أَنْ يُعَدَّ سَعِيدًا ؛

کسی که عالم نباشد سزاوار نیست که خوشبخت شمرده شود .

تحف العقول : 364 منتخب میزان الحکمة : 272

حدیث - 104

امام علی علیه السلام :

از جمله حقوق شخص دانشمند بر تو این است که (هر گاه در میان جمعی بود) بر همگان سلام کنی و به او نیز اختصاصا سلام گویی ، روبه رویش بنشیننی ، در حضور او با دست و چشم و ابرو اشاره نکنی ، در مخالفت با نظر او نگوئی : «فلانی چنین گفته است» . نزد او از کسی غیبت نکنی ، در مجلسش درگوشی صحبت نکنی ، جامه اش را نگیری ، اگر خسته بود ، در سؤال کردن اصرار نوری . از طول مجالسش به تنگ نیایی ؛ زیرا حکایت همنشینی با او حکایت درخت خرمایی است که انتظار می کشی تا کی از آن چیزی برای تو بیفتد .

کذا فی المصدر ، و لعلّ الصحيح «تُلِحَّ» .کنز العمال : 29363 منتخب میزان

الحکمة : 400

حدیث - 105

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

إذا علم العالم فلم يعمل كان كالمصباح يضيء للناس و يحرق نفسه؛
دانشمندی که بداند و بکار نبندد، مانند چراغ است که مردم را روشن کند و
خود را بسوزد.
نهج الفصاحه

حدیث - 106

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

إذا أراد الله بقوم خيراً ولى عليهم علماءهم و قضى بينهم علمائهم و جعل
المال فى سمحائهم و إذا أراد بقوم شراً ولى عليهم سفهائهم و قضى بينهم جهّالهم
و جعل المال فى بخلائهم؛
وقتی خداوند برای قومی نیکی خواهد خردمندانشان را بر آنها فرمانروا سازد
و دانشمندانشان میان آنها قضاوت کند و مال را به دست بخشندهگان دهد و وقتی
برای قومی بدی خواهد سفیهانسان را بر آنها فرمانروا سازد و نادانان میان آنها
قضاوت کنند و مال را به دست بخیلانشان دهد.
نهج الفصاحه

حدیث - 107

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

إذا اجتمع العالم و العابد علی الصراط قیل للعابد أدخل الجنّة و تنعم بعبادتک
و قیل للعالم قف هنا فاشفع لمن أحببت فإنک لا تشفع لأحد إلا شفعت فقام مقام
الأنبياء؛

وقتی عالم و عابد بر صراط اجتماع کنند به عابد گویند به بهشت درآی و از
عبادت خویش بهرمند شو و به عالم گویند اینجا بایست و برای هر که می
خواهی شفاعت کن زیرا هر که را شفاعت کنی شفاعت تو پذیرفته خواهد شد
آنگاه عالم در صف پیامبران می ایستد.

نهج الفصاحه

حدیث - 108

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

أحذروا زلّة العالم فإنّ زلّته تکبکبه فی النار؛
از لغزش عالم بپرهیزید که لغزش او در آتش نگون سارش خواهد کرد.

نهج الفصاحه

حدیث - 109

امام هادی علیه السلام می‌فرمایند:

علمای پیروان ما که به دوستان و پیروان ناتوان ما رسیدگی کنند، روز قیامت در حالی وارد می‌شوند که از تاج‌های آنها نورافشانی می‌شود.
(بحار الانوار/7/2)

حدیث - 110

قال الإمام الحسن المجتبی علیه السلام :

مَنْ أَكْثَرَ مُجَالِسَةَ الْعُلَمَاءِ أَطْلَقَ عِقَالَ لِسَانِهِ، وَفَتَقَ مَرَاتِقَ ذَهْنِهِ، وَ سَرَّ مَا وَجَدَ مِنْ الزِّيَادَةِ فِي نَفْسِهِ، وَكَانَتْ لَهُ وَلَايَةٌ لِمَا يَعْلَمُ، وَ إِفَادَةٌ لِمَا تَعْلَمُ؛
امام حسن مجتبی علیه السلام فرمودند:

هر که با علماء بسیار مجالست نماید، سخنش و بیانش در بیان حقایق آزاد و روشن خواهد شد، و ذهن و اندیشه اش باز و توسعه می‌یابد و بر معلوماتش افزوده می‌گردد و به سادگی می‌تواند دیگران را هدایت نماید.
احقاق الحق، ج 11، ص 238

حدیث - 111

قال الإمام علی علیه السلام :

إِنَّ الْعَالِمَ الْكَاتِمَ عِلْمُهُ يُبْعَثُ أَتْنِ أَهْلِ الْقِيَامَةِ، تَلْعَنُهُ كُلُّ دَابَّةٍ مِنَ دَوَابِّ الْأَرْضِ الصَّغَارِ؛

امام علی علیه السلام فرمودند:

آن عالم و دانشمندی که علم خود را در بیان حقایق برای دیگران کتمان کند، روز قیامت با بدترین بوها محشور می شود و مورد نفرت و نفرین تمام موجودات قرار می گیرد.

وسائل الشیعة، ج 16، ص 270، ح 21539

حدیث - 112

امام علی علیه السلام فرمودند:

یک ساعت در محضر علماء نشستن که انسان را به مبدأ و معاد آشنا سازند از هزار سال عبادت نزد خداوند محبوب تر خواهد بود. توجّه و نگاه به عالم از اعتکاف و یک سال عبادت مستحبّی در خانه خدا بهتر است. زیارت و دیدار علماء، نزد خداوند از هفتاد مرتبه طواف اطراف کعبه محبوب تر خواهد بود، و نیز افضل از هفتاد حجّ و عمره قبول شده می باشد. همچنین خداوند او را هفتاد مرحله ترفیع درجه می دهد و رحمت و برکت خود را بر او نازل می گرداند، و ملائکه شهادت می دهند به این که او اهل بهشت است.

بحار الأنوار، ج 1، ص 205، ح 33

حدیث - 113

قال رَسُولُ اللَّهِ ﷺ :

الْعَالَمُ بَيْنَ الْجُهَالِ كَالْحَيِّ بَيْنَ الْأَمْوَاتِ، وَإِنَّ طَالِبَ الْعِلْمِ يَسْتَغْفِرُ لَهُ كُلُّ شَيْءٍ
حَتَّى حَيْتَانِ الْبَحْرِ، وَهُوَامُهُ، وَسُبَاعُ الْبَرِّ وَأَنْعَامُهُ، فَاطْلُبُوا الْعِلْمَ، فَإِنَّهُ السَّبَبُ
بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ، وَإِنَّ طَلَبَ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ؛

رسول خدا ﷺ فرمودند:

دانشمندی که بین گروهی نادان قرار گیرد همانند انسان زنده ای است بین
مردگان، و کسی که در حال تحصیل علم باشد تمام موجودات برایش طلب
مغفرت و آمرزش می کنند، پس علم را فرا گیرید چون علم وسیله قرب و
نزدیکی شما به خداوند است، و فراگیری علم، بر هر فرد مسلمانی فریضه است.

بحار الأنوار، ج 1، ص 172، ح 25

حدیث - 114

امام صادق علیه السلام می فرمایند:

الصلاة خلف العالم بalf ركعة؛

نماز در پشت سر یک عالم برابر هزار رکعت است .

(بحار الانوار، ج 88، ص 5)

حدیث - 115

قال رسول الله ﷺ :

النَّظَرُ إِلَى الْعَالَمِ عِبَادَةٌ، وَ النَّظَرُ إِلَى الْإِمَامِ الْمَقْسُطِ عِبَادَةٌ، وَ النَّظَرُ إِلَى الْوَالِدَيْنِ بِرَافَةٌ وَ رَحْمَةٌ عِبَادَةٌ، وَ النَّظَرُ إِلَى أَخٍ تَوَدُّهُ فِي اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ عِبَادَةٌ؛
نگریستن به دانشمند عبادت است، نگریستن به پیشوای دادگر عبادت است،
نگاه دلسوزانه و مهرآمیز به پدر و مادر عبادت است و نگریستن به برادری که
برای خدای عزوجل دوستش داری عبادت است.
أَمَالِي الطُّوسِيّ: 454 / 1015.

حدیث - 116

امام جعفر صادق عليه السلام :

إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بَعْدَ خَيْرٍ فَقَهْهُ فِي الدِّينِ؛
چون خدا خیر بنده ای خواهد، او را در دین دانشمند کند .
اصول کافی ، ج 1 ، ص 39

حدیث - 117

حضرت رسوا اکرم ﷺ می فرمایند:

زمانی بر امت من خواهد آمد که مردم از علماء گریزان شوند، همان طوری
که گوسفند از گرگ گریزان است، خداوند چنین جامعه‌ای را به سه نوع عذاب
مبتلا می‌گرداند: 1 - برکت و رحمت خود را از اموال ایشان برمی‌دارد، 2 -

حکمرمائی ظالم و بی مروت را بر آن ها مسلط می گرداند. 3 - هنگام مرگ و جان دادن، بی ایمان از این دنیا خواهند رفت.

مستدرک الوسائل: ج 11، ص 376، ح 13301

حدیث - 118

امام صادق علیه السلام می فرمایند:

مردم هر شهری به سه چیز نیازمندند که در امور دنیا و آخرت خود به آنها رجوع کنند و اگر آن سه را نداشته باشند گرفتار سرگردانی می شوند: دین شناسِ دانای پرهیزکار، حاکم نیکوکاری که مردم از او اطاعت کنند و پزشک دانای مورد اعتماد.

تحف العقول، ص 321.

حدیث - 119

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم می فرمایند:

صِنْفَانِ مِنْ أُمَّتِي إِذَا صَلُحَا صَلُحَتِ أُمَّتِي وَإِذَا فَسَدَا، فَسَدَتِ أُمَّتِي، قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَنْ هُمَا؟ قَالَ: أَلْفُقَهَاءُ وَالْأُمَرَاءُ؛

دو گروه از امت من اگر صالح شوند، امت من صالح می شوند و اگر فاسد شوند، امت من فاسد می شوند. عرض شد ای رسول خدا آن دو گروه کدامند؟ فرمودند: عالمان و حاکمان.

خصال، ص 37.

حدیث - 120

امام صادق علیه السلام :

يُهْلِكُ اللَّهُ سِتًّا بَسِيتًا : الْأُمَرَاءَ بِالْجَوْرِ ، وَالْعَرَبَ بِالْعَصْبِيَّةِ ، وَالذَّهَّاقِينَ بِالْكِبَرِ ،
وَالْتُّجَّارَ بِالْخِيَانَةِ ، وَأَهْلَ الرُّسْتَاقِ بِالْجَهْلِ ، وَالْفُقَهَاءَ بِالْحَسَدِ ؛

خداوند شش گروه را به سبب شش خصلت نابود می‌کند : فرمانروایان را به سبب ستمگری ، عرب‌ها را به سبب تعصب ، ملاکان را به سبب کبر ، بازرگانان را به سبب خیانت ، روستاییان را به سبب نادانی و فقیهان را به سبب حسادت .

بحار الأنوار : 67 / 207 / 78

حدیث - 121

امام علی علیه السلام :

أَبْغَضُ الْعِبَادِ إِلَى اللَّهِ سَبْحَانَهُ الْعَالِمُ الْمُتَجَبِّرُ ؛

منفورترین بندگان نزد خدای سبحان دانشمند زورگو است .

غرر الحکم : 3164 منتخب میزان الحکمة : 76

حدیث - 122

امام عسکری علیه السلام :

فِي صِفَةِ عُلَمَاءِ السُّوءِ : وَهُمْ أَضَرُّ عَلَى ضُعْفَاءِ شِيعَتِنَا مِنْ جَيْشِ يَزِيدَ عَلَى الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ عليه السلام وَأَصْحَابِهِ ، فَإِنَّهُمْ يَسْلُبُونَهُمُ الْأَرْوَاحَ وَالْأَمْوَالَ ، وَهَؤُلَاءِ عُلَمَاءُ السُّوءِ ... يُدْخِلُونَ الشَّكَّ وَالشُّبْهَةَ عَلَى ضُعْفَاءِ شِيعَتِنَا فَيُضِلُّونَهُمْ ؛

امام عسکری علیه السلام در وصف علمای بدکردار فرمودند: زیان آنها برای شیعیان ناتوان (و آسیب پذیر) ما بیشتر از زیان سپاه یزید برای حسین بن علی علیه السلام و یاران اوست ؛ زیرا آنها جان و مال ایشان را گرفتند و این علمای بدکردار ... در دل شیعیان ناتوان ما شک و شبهه می اندازند و گمراهشان می کنند .

الإحتجاج : 2 / 512 / 337

حدیث - 123

امام صادق علیه السلام :

مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ عَالِمٌ يَوْمُ سُلْطَانَا جَائِرًا ، مُعِينَا لَهُ عَلَى جَوْرِهِ ؛

ملعون است، ملعون است، آن عالمی که پیشوای سلطانی ستمگر باشد و او را در ستمگریش یاری دهد.

بحار الأنوار : 75 / 381 / 45

حدیث - 124

پیامبر خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :

مَنْ أَزَادَ عِلْمًا وَلَمْ يَزِدْ هُدًى ، لَمْ يَزِدْ مِنَ اللَّهِ إِلَّا بُعْدًا ؛

هر که علمش فزونی گیرد و هدایتش افزون نشود ، جز بر دوری او از خدا افزوده نگردد .

تنبيه الخواطر : 2 / 21 منتخب میزان الحکمة : 404

حدیث - 125

امام علی علیه السلام :

قَصَمَ ظَهْرِي عَالِمٌ مُتَهَتِّكٌ، وَجَاهِلٌ مُتَنَسِّكٌ، فَالْجَاهِلُ يُغْشُ النَّاسَ
بِتَنَسُّكِهِ، وَالْعَالِمُ يُنْفِرُهُمْ بِتَهْتِكِهِ ؛

دانشمند پرده‌در و عابد نادان ، پشت مرا شکستند؛ زیرا نادان با عبادت
خود مردم را فریب می‌دهد و دانشمند با تباهکاریهای خود آنان را فراری
می‌دهد .

منیه المرید : 181 منتخب میزان الحکمة : 402

حدیث - 126

امام صادق علیه السلام :

أَشَدُّ النَّاسِ عَذَابًا عَالِمٌ لَا يُنْتَفَعُ مِنْ عِلْمِهِ بِشَيْءٍ ؛

در میان مردمان (گنهکار) سخت‌ترین عذاب را عالمی دارد که از علم خود
کمترین سودی نبرد .

بحار الأنوار : 2 / 37 / 53

حدیث - 127

امام صادق علیه السلام :

مَا مِنْ أَحَدٍ يَمُوتُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَحَبَّ إِلَى إِبْلِيسَ مِنْ مَوْتِ فَقِيهِ ؛

برای شیطان ، مرگ هیچ مؤمنی خوشایندتر از مرگ یک فقیه نیست.

الكافي : 1 / 38 / 1 منتخب ميزان الحكمة : 454

حديث - 128

امام رضا عليه السلام :

من علاماتِ الفقهِ الحِلْمُ والعِلْمُ والصَّمْتُ؛

از نشانه‌های فقاقت (و دین فهمی)، بردباری و دانش و خاموشی است.

الاختصاص : 232 منتخب ميزان الحكمة : 454

حديث - 129

امام علی عليه السلام :

أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِالْفَقِيهِ حَقَّ الْفَقِيهِ؟ مَنْ لَمْ يُرَخِّصِ النَّاسَ فِي مَعَاصِي اللَّهِ ، وَلَمْ يُقَنِّطْهُمْ مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ ، وَلَمْ يُؤْمِنْهُمْ مِنْ مَكْرِ اللَّهِ ، وَلَمْ يَدْعِ الْقُرْآنَ رَغْبَةً عَنْهُ إِلَى مَا سِوَاهُ ؛

آیا شما را از فقیه حقیقی آگاه نکنم ؟ کسی که در معاصی خدا به مردم جواز ندهد و از رحمت خدا نومیدشان نکند و از مکر و عذاب خدا آسوده خاطرشان نسازد و از قرآن ، به چیز دیگر رو نکند .

تحف العقول : 204

حدیث - 130

امام کاظم علیه السلام :

فَضْلُ الْفَقِيهِ عَلَى الْعَابِدِ كَفَضْلِ الشَّمْسِ عَلَى الْكَوَاكِبِ ، وَمَنْ لَمْ يَتَفَقَّهُ فِي دِينِهِ
لَمْ يَرْضَ اللَّهُ لَهُ عَمَلًا ؛

برتری فقیه بر عابد ، همچون برتری خورشید است بر ستارگان و هر که در
دین خود دانا نشود ، خداوند هیچ عملی از او را نپسندد .

بحار الأنوار : 19 / 321 / 78

حدیث - 131

رسولُ الله صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :

فَقِيهٌ وَاحِدٌ أَشَدُّ عَلَى إِبْلِيسَ مِنْ أَلْفِ عَابِدٍ ؛
وجود یک فقیه برای ابلیس ، سخت تر از هزار عابد است .

بحار الأنوار : 48 / 177 / 1

حدیث - 132

امام علی علیه السلام فرمودند:

إِذَا رَأَيْتَ عَالِمًا فَكُنْ لَهُ خَادِمًا ؛

هر گاه دانشمندی را دیدی، به او خدمت کن .

غرر الحكم : 402

حدیث - 133

رسولُ الله ﷺ :

مَنْ اسْتَقْبَلَ الْعُلَمَاءَ فَقَدْ اسْتَقْبَلَنِي ، وَمَنْ زَارَ الْعُلَمَاءَ فَقَدْ زَارَنِي ، وَمَنْ جَالَسَ الْعُلَمَاءَ فَقَدْ جَالَسَنِي ، وَمَنْ جَالَسَنِي فَكَأَنَّمَا جَالَسَ رَبِّي ؛

هر که به استقبال دانشمندان رود ، مرا استقبال کرده است و هر که به دیدار دانشمندان رود ، مرا دیدار کرده است و هر که با دانشمندان نشیند ، با من نشسته است و هر که با من نشیند ، چنان است که با پرودگار من همنشینی کرده باشد .
کنز العمال : 28883

حدیث - 134

امام علی ؑ :

مَنْ وَقَّرَ عَالِمًا فَقَدْ وَقَّرَ رَبَّهُ ؛

هر که دانشمندی را احترام نهد خدا را احترام کرده است .
غرر الحکم : 8704

حدیث - 135

لَنْ تَبْقَى الْأَرْضُ إِلَّا وَفِيهَا عَالِمٌ يَعْرِفُ الْحَقَّ مِنَ الْبَاطِلِ ؛

هرگز زمین باقی نمی ماند مگر آن که در آن دانشمندی وجود دارد که حق را از باطل می شناسد .

محاسن، ج 1، ص 234

حدیث - 136

رسول اکرم ﷺ می فرمایند:

إِنَّ شَرَّ النَّاسِ عِنْدَ اللَّهِ تَعَالَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَالِمٌ لَا يَنْتَفِعُ بِعِلْمِهِ؛

بدترین مردم نزد خداوند در روز قیامت عالمی است که از علم خود بهره نگیرد.

امالی، الطوسی، ص 527.

حدیث - 137

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

الْمُفْتُونَ سَادَةُ الْعُلَمَاءِ وَالْفُقَهَاءُ قَادَةُ أَخَذَ عَلَيْهِمْ آدَاءُ مَوَاقِفِ الْعِلْمِ وَالْجُلُوسُ إِلَيْهِمْ بَرَكَةٌ وَالنَّظَرُ إِلَيْهِمْ نُورٌ؛

فتوا دهندگان بزرگان دانشمندان اند و فقیهان پیشوایانی که از آنان بر ادای پیمان علم تعهد گرفته شده است، نشستن نزد آنان برکت است و نگاه به آنان روشنی است.

تاریخ بغداد، ج 4، ص 159

حدیث - 138

امام باقر علیّه السلام می فرمایند:

الْحِلْمُ لِبَاسُ الْعَالِمِ فَلَا تَغْرَيْنَ مِنْهُ؛

بردباری لباس عالم است، پس تو خود را از آن عریان مدار.

کافی، ج 8، ص 55 .

حدیث - 139

رسول خدا ﷺ می فرمایند :

آفت دین سه چیز است : دانای بدکار، پیشوای ستم کار و مجتهد نادان.
(نهج الفصاحه ، ح 4)

حدیث - 140

امام صادق علیه السلام فرمودند :

مردم به سه دسته شوند : دانشمند و دانشجو و خاشاک روی آب ، ما
دانشمندانیم و شیعیان ما دانشجویان و مردم دیگر خاشاک روی آب.
اصول کافی جلد 1 ص 41

حدیث - 141

امام علی علیه السلام می فرمایند:

با دانشمندان هم نشین شو تا نیکبخت شوی.
غررالحکم ، باب همنشینی

حدیث - 142

امام علی علیه السلام می فرمایند:
کسی مانند نادانان ، به دشمنی دانشمندان بر نخواستہ است.
غررالحکم ، باب جہل

حدیث - 143

امام علی علیه السلام می فرمایند:
جاهل ، درستی نظر و اندیشہ اش همانند لغزش عالم و داناست.
غررالحکم ، باب جہل

حدیث - 144

پیامبر اکرم صلی اللہ علیہ وسلم می فرمایند:
أَلَا إِنَّ شَرَّ الشَّرِّ شِرَارُ الْعُلَمَاءِ وَإِنَّ خَيْرَ الْخَيْرِ خِيَارُ الْعُلَمَاءِ؛
بدانید کہ بدترین بدها، علمای بدند و بہترین خوبان علمای خوبند.
منية المرید، ص 137.

حدیث - 145

امام صادق علیه السلام می فرمایند:

لَا يَنْبَغِي لِمَنْ لَا يَتَّقِي مَلَامَةَ الْعُلَمَاءِ وَ ذَمَّهُمْ أَنْ يُرْجَى لَهُ خَيْرُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ؛
کسی که از سرزنش و نکوهش علما پروا نمی‌کند، نمی‌توان به خیر دنیا و
آخرت او امید داشت.
تحف العقول، ص 364 .

حدیث - 146

امام علی علیه السلام :

لَوْ لَا... مَا أَخَذَ اللَّهُ عَلَى الْعُلَمَاءِ إِلَّا يُقَارَّوْا عَلَى كِظَّةِ ظَالِمٍ وَلَا سَغَبِ مَظْلُومٍ
لَأَلْقَيْتُ حَبْلَهَا عَلَى غَارِبِهَا؛
اگر خداوند از علما پیمان نگرفته بود که با پرخوری ظالم و گرسنگی مظلوم
آرام نگیرند، زمام خلافت را به حال خود رها می‌کردم.
نهج البلاغه، از خطبه 3.

حدیث - 147

امام علی علیه السلام :

زَلَّ الْعَالِمُ كَانْكِسَارِ السَّفِينَةِ تَغْرَقُ وَ تُغْرَقُ مَعَهَا غَيْرُهَا؛
لغزش عالم، مانند شکستن کشتی است. خود، غرق می‌شود و دیگران را هم
با خود غرق می‌کند.

غرر الحکم ، ح 5474.

حدیث - 148

پیامبر اکرم ﷺ :

ما مِنْ عَالِمٍ أَوْ مُتَعَلِّمٍ يَمُرُّ بَقَرْيَةٍ مِنْ قُرَى الْمُسْلِمِينَ أَوْ بِلَدَةٍ مِنْ بِلَادِ الْمُسْلِمِينَ وَ لَمْ يَأْكُلْ مِنْ طَعَامِهِمْ وَ لَمْ يَشْرَبْ مِنْ شَرَابِهِمْ وَ دَخَلَ مِنْ جَانِبٍ وَ خَرَجَ مِنْ جَانِبٍ إِلَّا رَفَعَ اللَّهُ تَعَالَى عَذَابَ قُبُورِهِمْ أَرْبَعِينَ يَوْمًا؛

هیچ دانشمند و یا دانش‌اندوزی از روستایی از روستاها و یا شهری از شهرهای مسلمانان نمی‌گذرد و از خوراک آنان نمی‌خورد و از نوشیدنی آنان نمی‌نوشد و از یک طرف وارد نمی‌شود و از طرف دیگر خارج نمی‌گردد، جز آنکه خدای متعال عذاب قبرهایشان را تا چهل روز بر می‌دارد.

جامع الأخبار ، ص 507، ح 1405.

حدیث - 149

پیامبر اکرم ﷺ :

لَا تَجْلِسُوا مَعَ كُلِّ عَالِمٍ، إِلَّا عَالِمًا يَدْعُوكُمْ مِنَ الْخَمْسِ إِلَى الْخَمْسِ : مِنَ الشَّكِّ إِلَى الْيَقِينِ، وَ مِنَ الْعَدَاوَةِ إِلَى النَّصِيحَةِ وَ مِنَ الْكِبَرِ إِلَى التَّوَاضُّعِ وَ مِنَ الرِّيَاءِ إِلَى الْإِخْلَاصِ وَ مِنَ الرَّغْبَةِ إِلَى الزُّهْدِ؛

با هر عالمی ننشینید، مگر عالمی که شما را از پنج چیز به پنج چیز دعوت کند: از شک به یقین، از دشمنی به خیرخواهی، از تکبر به تواضع، از ریا به اخلاص و از علاقه به دنیا به بی‌اعتنایی به آن.

تاریخ بغداد ، ج 5، ص 70، ح 2421.

حدیث - 150

جَالِسِ الْعُلَمَاءَ يَزِدُّكَ عِلْمُكَ وَ يَحْسُنُ آدَبُكَ وَ تَزْكُ نَفْسُكَ؛
با علما هم‌نشین باش، تا علمت زیاد و ادبیت نیکو و جانت پاک گردد.
غرر الحکم ، ح 4786.

حدیث - 151

امام باقر علیه السلام :

الْعُلَمَاءُ فِي أَنْفُسِهِمْ خَانَةٌ إِنْ كَتَمُوا النَّصِيحَةَ إِنْ رَأَوْا تَائِهًا ضَالًّا لَا يَهْدُونَهُ أَوْ
مَيِّتًا لَا يُحْيُونَهُ فَبِئْسَ مَا يَصْنَعُونَ لِأَنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى أَخَذَ عَلَيْهِمُ الْمِيثَاقَ فِي
الْكِتَابِ أَنْ يَأْمُرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ يَنْهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَ أَنْ يَتَعَاوَنُوا
عَلَى الْبِرِّ وَ التَّقْوَى وَ لَا يَتَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَ الْعُدْوَانِ؛

اگر دانشمندان نصیحت را پنهان دارند، خیانت کرده‌اند. اگر سرگشته گمراهی
را دیدند و او را راهنمایی نکردند و یا (دل) مرده‌ای را زنده ننمودند، وه که چه
کار زشتی کرده‌اند! چون خداوند تبارک و تعالی در کتاب از ایشان پیمان گرفته
که به معروف و آنچه فرمان یافته‌اند فرمان دهند و از آنچه نهی شده‌اند نهی کنند
و بر نیکوکاری و پرهیزکاری، یکدیگر را یاری کنند و در گناه و ستم یکدیگر را
یاری نکنند.

کافی ، ج 8، ص 54، ح 16.

حدیث - 152

رسول اکرم ﷺ :

إِنَّ لُقْمَانَ قَالَ لِابْنِهِ : يَا بُنَيَّ عَلَيْكَ بِمَجَالِسِ الْعُلَمَاءِ وَاسْتَمِعْ كَلَامَ الْحُكَمَاءِ فَإِنَّ اللَّهَ يُحْيِي الْقُلُوبَ الْمَيِّتَ بِنُورِ الْحِكْمَةِ كَمَا يُحْيِي الْأَرْضَ الْمَيِّتَةَ بِوَابِلِ الْمَطَرِ؛
لقمان به پسرش گفت: فرزندم! همواره در مجلس دانشمندان باش و سخنان حکیمان را بشنو، که خداوند، دل مرده را به نور حکمت زنده می‌کند؛ همان گونه که زمین مرده را با باران سیل آسا، زنده می‌گرداند.

معجم الكبير، ج 8، ص 199

حدیث - 153

امام علی علیه السلام می فرمایند:

تِسْعَةُ أَشْيَاءَ قَبِيحَةٌ وَهِيَ مِنْ تِسْعَةِ أَنْفُسٍ أَقْبَحُ مِنْهَا مِنْ غَيْرِهِمْ: ضَيْقُ الذَّرْعِ مِنْ الْمُلُوكِ وَالْبُخْلُ مِنَ الْأَغْنِيَاءِ وَ سُرْعَةُ الْغَضَبِ مِنَ الْعُلَمَاءِ وَالصَّبَا مِنَ الْكُهُولِ وَالْقَطِيعَةُ مِنَ الرُّؤُوسِ وَالْكَذِبُ مِنَ الْقُضَاةِ وَالزَّمَانَةُ مِنَ الْأَطِبَّاءِ وَالْبَذَاءُ مِنَ النِّسَاءِ وَالطَّيْشُ مِنْ ذَوِي السُّلْطَانِ؛

نه چیز زشت است، اما از نه گروه زشت‌تر: درماندگی و ناتوانی از دولتمردان؛ بخل از ثروتمندان؛ زود خشمی از دانشمندان؛ حرکات بچگانه از میانسالان؛ جدایی حاکمان از مردم؛ دروغ از قاضیان؛ بیماری کهنه از پزشکان؛ بدزبانی از زنان و سختگیری و ستمگری از سلاطین.

دعائم الإسلام، ج 1، ص 83

حدیث - 154

امام صادق علیه السلام می فرمایند :

لَسْتُ أَحِبُّ أَنْ أَرَى الشَّابَّ مِنْكُمْ إِلَّا غَادِيًا فِي حَالَيْنِ : إِمَّا عَالِمًا أَوْ مُتَعَلِّمًا ،
فَإِنْ لَمْ يَفْعَلْ فَرَطًا ، فَإِنْ فَرَطَ ضَيَّعَ ، وَإِنْ ضَيَّعَ أَثِمَ ، وَإِنْ أَثِمَ سَكَنَ النَّارَ وَالَّذِي
بَعَثَ مُحَمَّدًا بِالْحَقِّ ؛

دوست ندارم جوانان شما را جز در دو حالت ببینم : دانشمند یا دانش‌اندوز .
اگر جوانی چنین نکند ، کوتاهی کرده و اگر کوتاهی کرد ، تباه ساخته و اگر تباه
ساخت ، گناه کرده است و اگر گناه کند ، سوگند به آن کس که محمد
صلی الله علیه و آله را به حق برانگیخت ، دوزخ نشین خواهد شد .
امالی طوسی ، ص 303 ، ح 604 .

حدیث - 155

امام صادق علیه السلام می فرمایند :

إِنَّ الْعَالِمَ إِذَا لَمْ يَعْمَلْ بِعِلْمِهِ زَلَّتْ مَوْعِظَتُهُ عَنِ الْقُلُوبِ كَمَا يَزِلُّ الْمَطَرُ عَنِ الصَّفَا؛
هرگاه عالم به علمش عمل نکند. [اثر] موعظه‌اش از دل‌ها زایل می‌شود ؛ آن
چنان که باران از روی سنگ صاف می‌لغزد.

الکافی : ج 1 ، ص 44

حدیث - 156

رسول اکرم ﷺ می فرمایند:

إِذَا ظَهَرَتِ الْبِدْعُ فِي أُمَّتِي فَلْيُظْهِرِ الْعَالِمُ عِلْمَهُ ، فَمَنْ لَمْ يَفْعَلْ فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ؛
هرگاه بدعت‌ها در میان امت من آشکار شد، بر عالم است که علمش را
آشکار کند و هر کس نکند، لعنت خدا بر او.

الکافی : ج 1 ، ص 54 ، ح 2

حدیث - 157

امام علی علیه السلام فرمودند:

الْعَالِمُ مَنْ لَا يَشْبَعُ مِنَ الْعِلْمِ وَلَا يَتَشَبَّعُ بِهِ؛
دانشمند، کسی است که از دانش، سیری نپذیرد و به سیری از آن نیز وانمود
نکند.

غررالحکم و دررالکلم، ح 1740

حدیث - 158

امام علی علیه السلام می فرمایند:

جَالِسِ الْعُلَمَاءَ يَزِدُّدَ عِلْمُكَ وَ يَحْسُنُ آدَبُكَ وَ تَزَكُّ نَفْسُكَ
با علما معاشرت کن تا علمت زیاد، ادب نیکو و جانت پاک شود.

اعلام الدین، ص 96

حدیث - 159

امام علی علیه السلام فرمودند:

جالس العلماء یزدد علمک و یحسن أدبک و ترک نفسک؛

با علما معاشرت کن تا علمت زیاد، ادب تو نیکو و جانت پاک شود.

مطالب السؤل، ص 49

حدیث - 160

امام صادق علیه السلام فرمودند:

لا ینبغی لمن لا یتقی ملامة العلماء و ذمهم أن یرجى له خیر الدنیا و الآخرة

کسی که از سرزنش و نکوهش علما پروا نمی‌کند، نمی‌توان به خیر دنیا و

آخرت او امید داشت.

(تحف العقول، ص 364)

حدیث - 161

امام باقر علیه السلام فرمودند:

الحلم لباس العالم فلا تعرین منه

بردباری لباس عالم است، پس تو خود را از آن عریان مدار.

(کافی، ج 8، ص 55)

حدیث - 162

امام حسین علیه السلام فرمودند:

من دلائل العالم إنتقادة لحديث - ه و علمه بحقائق فنون النظر .
از نشانه های عالم ، نقد سخن و اندیشه خود و آگاهی از نظرات مختلف
است .

(بحار الانوار، ج 78، ص 119)

حدیث - 163

امام محمد باقر علیه السلام فرمودند:

عالم ینتفع بعلمه افضل من سبعین الف عابد
دانشمندی که از علمش سود برند ، از هفتاد هزار عابد بهتر است .
(بحار الانوار، ج 75، ص 173)

حدیث - 164

امام علی علیه السلام فرمودند:

رُبَّ عَالِمٍ قَدْ قَتَلَهُ جَهْلُهُ ، وَ عِلْمُهُ مَعَهُ لَا يَنْفَعُهُ .
چه بسیارند دانشمندانی که جهلشان آنها را کشته در حالی که علمشان با
آنهاست، اما به حالشان سودی نمی دهد.
(ارشاد ص 144)

حدیث - 165

امام علی عَلَيْهِ السَّلَام :

... زَلَّةُ الْعَالَمِ كَانْكَسَارِ السَّفِينَةِ تَغْرَقُ وَ تُغْرَقُ مَعَهَا غَيْرُهَا؛

لغزش عالم، مانند شکستن کشتی است. خود، غرق می‌شود و دیگران را هم با خود غرق می‌کند.

غرر الحکم ، ح 5474.

حدیث - 166

پیامبر اکرم صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ :

لَا تَجْلِسُوا مَعَ كُلِّ عَالِمٍ، إِلَّا عَالِمًا يَدْعُوكُمْ مِنَ الْخَمْسِ إِلَى الْخَمْسِ : مِنَ الشَّكِّ إِلَى الْيَقِينِ، وَ مِنَ الْعَدَاوَةِ إِلَى النَّصِيحَةِ وَ مِنَ الْكِبَرِ إِلَى التَّوَاضُعِ وَ مِنَ الرِّيَاءِ إِلَى الْإِخْلَاصِ وَ مِنَ الرَّغْبَةِ إِلَى الزُّهْدِ؛

با هر عالمی ننشینید، مگر عالمی که شما را از پنج چیز به پنج چیز دعوت کند: از شک به یقین، از دشمنی به خیرخواهی، از تکبر به تواضع، از ریا به اخلاص و از علاقه به دنیا به بی‌اعتنایی به آن.

تاریخ بغداد ، ج 5، ص 70، ح 2421.

حدیث - 167

امام علی علیه السلام :

جَالِسِ الْعُلَمَاءَ يَزِدُّكَ عِلْمُكَ وَ يَحْسُنُ آدَبُكَ وَ تَزَكُّ نَفْسُكَ؛

با علما هم نشین باش، تا علمت زیاد و ادبِت نیکو و جانت پاک گردد.

غرر الحکم ، ح 4786.

حدیث - 168

امام رضا علیه السلام :

رَحِمَ اللَّهُ عَبْدًا أَحْيَا أَمْرَنَا ... يَتَعَلَّمُ عُلُومَنَا وَ يُعَلِّمُهَا النَّاسَ ، فَإِنَّ النَّاسَ لَوْ عَلِمُوا

مَحَاسِنَ كَلَامِنَا لَا تَتَّبِعُونَا؛

رحمت خدا بر بنده‌ای را که امر ما را زنده کند، دانش‌های ما را فرا گیرد و

به مردم بیاموزد. اگر مردم زیبایی‌های سخنان ما را می‌دانستند، از ما پیروی

می‌کردند.

معانی الأخبار ، ص 180، ح 1.

حدیث - 169

امام سجاد علیه السلام :

لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي طَلَبِ الْعِلْمِ لَطَلَبُوهُ وَ لَوْ بِسَفْكِ الْمُهْجِ وَ خَوْضِ اللَّجَجِ

إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى أَوْحَى إِلَى دَانِيَالٍ : إِنَّ أَمَقَّتْ عَبِيدِي إِلَى الْجَاهِلِ الْمُسْتَخَفِّ

بِحَقِّ أَهْلِ الْعِلْمِ ، التَّارِكُ لِلْإِقْتِدَاءِ بِهِمْ وَإِنْ أَحَبَّ عَبِيدِي إِلَى التَّقَى الطَّالِبُ لِلثَّوَابِ
الْجَزِيلِ الْلاَزِمُ لِلْعُلَمَاءِ التَّابِعُ لِلْحُلَمَاءِ الْقَابِلُ عَنِ الْحُكَمَاءِ؛

اگر مردم می‌دانستند که در جستجوی دانش چه چیزی [نهفته] است، بی‌گمان
در پی آن می‌رفتند، حتی اگر با ریخته شدن خون و فرو رفتن در اعماق دریا
باشد. خدای تبارک و تعالی به دانیال وحی کرد: منفورترین بندگانم نزد من،
نادانی است که حق اهل علم را سبک بشمارد و پیروی از ایشان را رها کند و
محبوب‌ترین بندگانم نزد من، تقوا پیشه‌ای است که جویای پاداش فراوان، همراه
دانشمندان، پیرو بردباران و پذیرای حکیمان باشد.

کافی ، ج 1، ص 35، ح 5.

حدیث - 170

رسول اکرم ﷺ :

إِنْ لُقِمَانَ قَالَ لِابْنِهِ : يَا بُنَيَّ عَلَيْكَ بِمَجَالِسِ الْعُلَمَاءِ وَاسْتَمِعْ كَلَامَ الْحُكَمَاءِ فَإِنَّ
اللَّهَ يُحْيِي الْقُلُوبَ الْمَيِّتَ بِنُورِ الْحِكْمَةِ كَمَا يُحْيِي الْأَرْضَ الْمَيِّتَةَ بِوَابِلِ الْمَطَرِ؛
لقمان به پسرش گفت: فرزندم! همواره در مجلس دانشمندان باش و سخنان
حکیمان را بشنو، که خداوند، دل مرده را به نور حکمت زنده می‌کند؛ همان گونه
که زمین مرده را با باران سیل‌آسا، زنده می‌گرداند.

معجم الکبیر ، ج 8 ، ص 199، ح 7810.

حدیث - 171

امام هادی علیه السلام می فرمایند:

اگر بعد از غیبت قائم ما نبود وجود علمایی که به سوی او (مردم را فرا) می خوانند و به وجود او رهنمون می شوند و با حجت‌های الهی از دین او دفاع می کنند و بندگان ناتوان خدا را از دام ابلیس و پیروان او می رهانند، بی گمان همه ی مردم از دین خدا بر می گشتند.
بحار الانوار / ج 2 / ص 6.

حدیث - 172

امام علی علیه السلام می فرمایند:

العالم حی و إن کان میتا، الجاهل میت و ان حیا.
عالم زنده است، گرچه مرده باشد؛ نادان مرده است، گرچه زنده باشد.
غرر الحکم / ح 1125.

حدیث - 173

رسول اعظم صلی الله علیه و آله و سلم می فرمایند:

موت العالم ثلثة فی الإسلام لا تسد ماختلف الیل و النهار.
در گذشت عالم، رخنه ای است در اسلام که، تا شب و روز در گردش است، هیچ چیز آن را جبران نمی کند.
کنز العمال / ح 2876.

حدیث - 174

حضرت امام صادق علیه السلام فرمودند:

اذ كان يوم القيامة بعث الله عزوجل العالم و العابد، فاذا وقف بين يدي الله عزوجل قيل للعابد: انطلق الى الجنة، و قيل للعالم: فق، تشفع للناس بحسن تا ديبك لهم.

چون روز قیامت شود، خدای عزوجل عالم و عابد را برانگیزد. چون آن دو در پیشگاه خدای عزوجل بایستند، به عابد گفته شود: به بهشت برو و به عالم گفته شود: بایست و بسبب آن که مردم را نیکو تربیت کردی، شفاعتشان کن. علل الشرایع / 394.

حدیث - 175

حضرت امام باقر علیه السلام فرمودند:

عالم ینفع بعلمه، افضل من سبعین الف عابد. دانشمندی که از علمش بهره ببرند، برتر از هفتاد هزار عابد است. میزان الحکمه / ج 8 / ص 3942.

حدیث - 176

حضرت علی علیه السلام فرمودند:

العلماء باقون ما بقی اللیل و النهار. تا گردش شب و روز هست، علما هستند.

غررالحکم / ج 1481.

حدیث - 177

رسول اکرم (ﷺ) فرمودند:

موت العالم ثلثه فی الاسلام لا تسد ما اختلف الليل و النهار
در گذشت عالم، رخنه ای است در اسلام که تا شب و روز در گردش است،
هیچ چیز آن را جبران نمی کند.
کنز العمال / ج 28760.

حدیث - 178

رسول اکرم (ﷺ) فرمودند:

العلماء مصابيح الارض، و خلفاء الانبياء، و ورتنی و ورثه الانبياء.
علما چراغهای زمینند و جانشینان پیامبران و وارثان من و پیامبران هستند.
کنز العمال / 28677.

حدیث - 179

قال الإمام الصادق (عليه السلام) :

العالم لا يتكلم بالفضول.

امام صادق (عليه السلام) فرمودند:

دانا (و عالم)، زیاده گویی نمی کند.

«مستدرک الوسائل، ج 9، ص 33، ح 10127»

کتاب و کتابخوانی

حدیث - 1

امام علی علیه السلام فرمودند:

مَنْ تَسَلَّى بِالْكِتَابِ لَمْ تَفْتُهُ سَلَوَةٌ؛

هر که با کتاب آرامش یابد ، هیچ آرامش بخشی را از دست نداده است .

غرر الحکم و درر الکلم، حدیث - 8126

شعر، خط و نوشتار

حدیث - 1

پیامبر خدا ﷺ :

مَنْ مَاتَ وَمِيرَاثُهُ الدَّفَاتِرُ وَالْمَحَابِرُ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ؛

هر که بمیرد و میراث او دفترها و دوات باشد، بهشت بر او واجب است.

ارشاد القلوب، ج 1، ص 172

حدیث - 2

امام صادق علیه السلام :

اَكْتُبُوا؛ فَإِنَّكُمْ لَا تَحْفَظُونَ حَتَّى تَكْتُبُوا؛

بنویسید؛ تا ننویسید، حفظتان نمی شود.

الكافی: ج 1، ص 52، ح 9

حدیث - 3

قال الصادق علیه السلام :

مَنْ قَالَ فِينَا بَيْتَ شِعْرِ بَنِي اللَّهِ لَهُ بَيْتٌ فِي الْجَنَّةِ؛

امام صادق علیه السلام فرمودند:

هرکس در راه ما و برای ما یک بیت شعر بسراید، خداوند برای او خانه ای در بهشت ، بنا می کند.

وسائل الشیعه ، ج 10، ص 467

حدیث - 4

امام صادق علیه السلام :

مَا قَالَ فِينَا قَائِلٌ بَيْتًا مِنَ الشَّعْرِ حَتَّى يُؤَيَّدَ بِرُوحِ الْقُدُسِ؛

هیچ سراینده ای درباره ما بیت شعری نگفت، جز آن که روح القدس کمکش کرد .

عیون أخبار الرضا علیه السلام : 2 / 7 / 1

حدیث - 5

امام صادق علیه السلام :

مَنْ قَالَ فِينَا بَيْتَ شِعْرِ بَنَى اللَّهُ تَعَالَى لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ؛

هرکه درباره ما یک بیت شعر بگوید ، خداوند متعال در بهشت یک خانه برایش بسازد .

عیون أخبار الرضا علیه السلام : 1 / 7 / 1

حدیث - 6

پیامبر خدا ﷺ :

إِنَّ مِنَ الشَّعْرِ لِحِكْمًا ، وَإِنَّ مِنَ الْبَيَانِ لَسِحْرًا ؛

برخی شعرها حکمت آمیز است و برخی بیانشا افسونگر .

أمالی الصدوق : 6 / 495

حدیث - 7

پیامبر خدا ﷺ :

لَمَّا سُئِلَ عَنِ الشُّعْرَاءِ: إِنَّ الْمُؤْمِنَ مُجَاهِدٌ بِسَيْفِهِ وَلِسَانِهِ ، وَالذِي نَفْسِي بِيَدِهِ

لَكَأَنَّمَا يَنْضِحُونَهِم بِالنَّبْلِ؛

در پاسخ به سؤال از شاعران: همانا مؤمن با شمشیر و زبان خود جهاد

می کند ؛ سوگند به آن که جانم در دست اوست ، سخنان شاعران (مؤمن) چون

تیری است که به دشمن می زنند .

نور الثقلین : 105/70/4

حدیث - 8

امام علی علیه السلام :

افْتَحْ بَرِيَّةَ قَلَمِكَ ، وَأَسْمِكْ شَحْمَتَهُ ، وَأَيِّمِنْ قِطَّتَكَ يَجِدْ خَطُّكَ؛

نوک قلمت را بشکاف و پره آن را ستبر گردان و آن را از راست برش بزن تا

خطت خوش شود .

غرر الحکم : 2465

حدیث - 9

امام علی علیه السلام :

فیما قالَ لِکاتبِهِ عُبَیدِ اللَّهِ بنِ أبی رافعٍ لِقَ دَوَاتِکَ ، وَأَطِلْ جِلْفَةَ قَلَمِکَ ،
وَفَرِّجْ بَیْنَ السُّطُورِ ، وَقَرِّمِطْ بَیْنَ الحُرُوفِ ، فَإِنَّ ذَکَ أَجْدَرُ بِصَبَاحَةِ الخَطِّ ؛
خطاب به کاتب خود عبیدالله بن ابی رافع : در دوات خود لبقه بگذار و نوک
قلمت را دراز بتراش و میان خطها فاصله بگذار و حرفها را نزدیک هم بنویس ؛
زیرا این کار باعث زیبایی خط می شود .

نهج البلاغه، حکمت 315

حدیث - 10

امام علی علیه السلام فرمودند:

الخَطُّ لِسَانُ الْيَدِ ؛

خطّ ، زبانِ دست است .

غرر الحکم : 706

حدیث - 11

سُئِلَ رَسولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عَنِ الخَطِّ ، فَقَالَ : عَلَّمَهُ نَبِيٌّ ، وَمَنْ
كَانَ وَافِقَهُ عِلْمُ ؛

از پیامبر خدا ﷺ درباره خطّ سؤال شد ، فرمود ند: پیامبری آن را تعلیم داد و همراهانش آموختند .

الدرّ المنثور : 434 / 7

حدیث - 12

امام صادق علیه السلام می فرمایند :
لَا تَدْعُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَإِنْ كَانَ بَعْدَهُ شِعْرٌ ؛
بسم الله الرحمن الرحيم را فرو مگذار اگر چه قبل از (نوشتن) یک شعر باشد

الکافی : 1 / 672 / 2

حدیث - 13

پیامبر خدا ﷺ می فرمایند :
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مِفْتَاحُ كُلِّ كِتَابٍ ؛
بسم الله الرحمن الرحيم ، سر آغاز هر نوشته ای است .
الدرّ المنثور : 27 / 1

حدیث - 14

پیامبر خدا ﷺ می فرمایند:
مَنْ كَتَبَ عَنِّي عِلْمًا أَوْ حَدِيثًا - أَلَمْ يَزَلْ يُكْتَبْ لَهُ الْأَجْرُ مَا بَقِيَ ذَلِكَ الْعِلْمُ
والحدیث ؛

هر کس دانشی یا حدیثی از من بنویسد تا آن دانش و حدیث - باقی است ،
برایش اجر نوشته شود .

کنز العمال : 28951

حدیث - 15

اَكْتُبُوا ؛ فَإِنَّكُمْ لَا تَحْفَظُونَ حَتَّى تَكْتُبُوا؛
بنویسید ؛ زیرا تا ننویسید ، حفظ نمی کنید .

الكافی : 1 / 52 / 9

حدیث - 16

پیامبر خدا ﷺ فرمودند:
اَكْتُبُوا الْعِلْمَ قَبْلَ ذَهَابِ الْعُلَمَاءِ ، وَإِنَّمَا ذَهَابُ الْعِلْمِ بِمَوْتِ الْعُلَمَاءِ؛
دانش را ، پیش از درگذشت دانشمندان ، بنویسید ؛ زیرا با مرگ
دانشمندان ، دانش (آنان) نیز می رود .

کنز العمال : 28733

حدیث - 17

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله وسلم :
قَيِّدُوا الْعِلْمَ بِالْكِتَابِ؛
علم را ، با نوشتن در بند کشید .

کنز العمال : 29332

حدیث - 18

امام علی علیه السلام :

عُقُولُ الْفُضَلَاءِ فِي أَطْرَافِ أَقْلَامِهَا ؛

خردهای دانشمندان ، در نوک قلم‌های آنهاست .

غرر الحکم : 6339

حدیث - 19

امام علی علیه السلام :

كِتَابُ الرَّجُلِ عُنْوَانُ عَقْلِهِ وَبُرْهَانُ فَضْلِهِ ؛

نوشته (و نامه) انسان ، نشان خرد او و دلیل فضل اوست .

غرر الحکم : 7260 منتخب میزان الحکمة : 482

حدیث - 20

امام علی علیه السلام :

رَسُولُكَ تَرْجُمانُ عَقْلِكَ ، وَكِتَابُكَ أَبْلَغُ مَا يَنْطِقُ عَنْكَ؛

فرستاده تو ، ترجمان خرد توست و نوشته‌ات ، رساترین سخنگوی تو .

نهج البلاغه، حکمت 301

حدیث - 21

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

کرم الكتاب ختمه؛

اعتبار نامه به مهر است.

نهج الفصاحه

حدیث - 22

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

الشعر بمنزله الكلام فحسنه حسن الكلام و قبيحه قبيح الكلام؛

شعر چون سخن است شعر نیک سخن نیک است و شعر بد سخن بد است.

نهج الفصاحه

حدیث - 23

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

الخط الحسن يزيد الحق وضحا؛

خط نیکو وضوح حق را افزون می کند.

نهج الفصاحه

حدیث - 24

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

حقّ الولد علی والدہ آن یحسن اسمہ و یزوّجہ إذا أدرك و یعلمہ الكتاب؛
حقّ پسر بر پدر آن ست که نام او را نیک کند و همین که به بلوغ رسید زنش
دهد و خط نوشتن بدو بیاموزد.

نهج الفصاحه

حدیث - 25

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

إنّ لجواب الكتاب حقّا کرّد السّلام؛
جواب نامه مانند جواب سلام لازم است.

نهج الفصاحه

حدیث - 26

قال الإمامُ الحسنُ المُجتبى عليه السلام :

تعلّموا العِلْمَ، فإنّ لمّ تستطیعوا حفظه فاکتُبوه و ضَعُوهُ فی بیوتکم؛

امام حسن مجتبی علیه السلام فرمودند:

علم و دانش را از هر طریقی فرا گیرید، و چنانچه نتوانستید آن را در حافظه
خود نگه دارید، ثبت کنید و بنویسید و در منازل خود در جای مطمئن قرار
دهید.

احقاق الحق، ج 11، ص 235

حدیث - 27

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

اسْتَنْزِلُوا الرِّزْقَ بِالصَّدَقَةِ وَ الْبُكُورُ مُبَارَكٌ يَزِيدُ فِي جَمِيعِ النِّعَمِ خُصُوصاً فِي الرِّزْقِ وَ حُسْنُ الْخَطِّ مِنْ مَفَاتِيحِ الرِّزْقِ وَ طَيِّبُ الْكَلَامِ يَزِيدُ فِي الرِّزْقِ؛
با صدقه دادن روزی را فرود آورید، سحرخیزی با برکت است و همه نعمت‌ها، مخصوصاً روزی را زیاد می‌کند، خط زیبا از درهای رزق است و خوش‌زبانی [هم] روزی را زیاد می‌کند.
بحار الأنوار، ج 76، ص 318 .

حدیث - 28

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مِفْتَاحُ كُلِّ كِتَابٍ؛
بسم الله الرحمن الرحيم، کلید هر نوشته‌ای است.
الجامع الصغير، ج 1، ص 481 .

حدیث - 29

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

مَنْ كَتَبَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ فَجَوَّدَهُ تَعْظِيماً لِلَّهِ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ؛

هر کس بسم الله الرحمن الرحيم را برای بزرگداشت خداوند زیبا بنویسد،
خداوند او را می بخشد.

بحار الأنوار، ج 92، ص 35 .

حدیث - 30

امام صادق علیه السلام می فرمایند:

من انشد فی الحسین بیتا من شعر فبکی و ابکی عشره فله لهم الجنة.

هر کسی درباره حسین علیه السلام بیتی شعر بسراید و خود بگیرد و ده نفر را
بگریاند، برای او و آن ده نفر بهشت باشد.

ثواب الاعمال / ج 110.

حدیث - 31

امام علی علیه السلام :

عُقُولُ الْفُضَلَاءِ فِي أَطْرَافِ أَقْلَامِهَا ؛

خردهای دانشمندان ، در نوک قلم های آنهاست .

غرر الحكم : 6339 منتخب میزان الحکمة : 482

جدل و مرء

حدیث - 1

قال أمير المؤمنين عليه السلام: إِيَّاكُمْ وَ الْجِدَالَ فَإِنَّهُ يُورِثُ الشَّكَّ فِي دِينِ اللَّهِ.
أمیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند: بیرهیز از جدل، زیرا جدل موجب شک و تردید
در دین خدا می شود.
بحار الأنوار، ج 2، ص 139

حدیث - 2

عَنْ أمير المؤمنين عليه السلام قال: يَا كَمِيلُ إِيَّاكَ وَالْمِرَاءَ فَإِنَّكَ تُعْزِي بِنَفْسِكَ
السُّفْهَاءَ إِذَا فَعَلْتَ وَ تُفْسِدُ الْإِخَاءَ.
أمیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند: ای کمیل! بیرهیز از جدل، زیرا با دست خود
سفیهان را بر آن داشتی تا آزارت کنند و نیز (جدل) اخوت و دوستی را از میان
می برد.
«بحار الأنوار، ج 2، ص 139»

حدیث - 3

عَنْ الامام الرضا عليه السلام قال: الْمِرَاءُ فِي كِتَابِ اللَّهِ كُفْرٌ.

امام رضا علیه السلام فرمودند: مرء (جدال لفظی بر اساس هوای نفس) از دیدگاه
قرآن «کفر» است.

«وسائل الشیعه، ج 18، ص 150»

حدیث - 4

قال الامام الرضا عليه السلام : لا تُمارينَ العلماءَ فَيَرُفُضُوكَ وَلا تُمارينَ السُّفهاءَ فَيَجْهَلُوكَ.

امام رضا عليه السلام فرمودند: با علماء مراء و جدل مكن كه تو را از پاى درمى آورند و نيز با سفيهان مراء مكن كه تو را به نادانى نسبت مى دهند.
«منية المريد، ص 193»

حدیث - 5

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام : طَلَبَةُ الْعِلْمِ ثَلَاثَةٌ فَأَعْرِفُهُمْ بِأَعْيَانِهِمْ وَصِفَاتِهِمْ: صِنْفٌ يَطْلُبُهُ لِلْجَدَلِ وَالْمِرَاءِ، وَصِنْفٌ يَطْلُبُهُ لِلْإِسْطِلَالَةِ وَالْخَتْلِ وَصِنْفٌ يَطْلُبُهُ لِلْفَقْهِ وَالْعَقْلِ فَصَاحِبُ الْجَدَلِ وَالْمِرَاءِ

امام صادق عليه السلام فرمودند: جویندگان علم بر سه دسته اند پس آنان را با هویت واقعی شان بشناس: دسته ای از آنها دانش را به جهت جدل و مراء فرا می گیرند و دسته ای آن را جهت تفاخر و بزرگ نمائی می آموزند و دسته ای نیز آن را جهت فهمیدن و تعقل یاد می گیرند. پس اهل جدل و مراء آدم مردم آزار است، او در هنگام مناظره مانع از گفتار دیگران می شود و در میدان سخن مجالی برای دیگران قائل نیست و در عین حال خود را حلیم پارسا می نمایاند و حال آنکه باطن وی از خشوع و ورع تهی است و سرانجام خداوند نیز دماغ وی را به خاک می مالد.

«معالم الاصول و ملاذ المجتهدین، ص 15»

حدیث - 6

عن النبی ﷺ قال: المراء یفسد الصداقة القديمة.
پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: مراء و جدل (حتی) دوستی قدیمی را از بین می
برد.

«احقاق الحق، ج 19، ص 356»

حدیث - 7

عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: أَنَا زَعِيمٌ بَيْتٍ فِي رِبْضِ الْجَنَّةِ وَ بَيْتٍ فِي وَسْطِ الْجَنَّةِ
وَبَيْتٍ فِي أَعْلَى الْجَنَّةِ لِمَنْ تَرَكَ الْمِرَاءَ وَ إِن كَانَ مُحِقًّا وَ تَرَكَ الْكُذْبَ وَ إِن كَانَ
هَازِلًا وَ لِمَنْ حَسَنَ خُلُقُهُ.

پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: من مسئولیت خانه هایی در آغاز و بالا و وسط
بهشت را عهده دار هستم و این ها را به کسانی خواهم داد که جدل را ترک
کنند، گرچه حق با آنان باشد و نیز دروغگویی را ترک گویند گرچه بعنوان
شوخی باشد و نیز به کسانی که دارای حُسن خلق باشند.

«بحار الأنوار، ج 2، ص 137»

حدیث - 8

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ : قَالَ إِيَّاكُمْ وَالْمِرَاءَ وَالْخُصُومَةَ فَإِنَّهُمَا يُمْرِضَانِ الْقُلُوبَ عَلَى الْأَخْوَانِ وَيُنْبِتُ عَلَيْهَا النِّفَاقَ.

پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: از جدل و خصومت پرهیزید زیرا این دو باعث دلمردگی و بیماری دل و عامل رشد نفاق اند.

«بحار الأنوار، ج 73، ص 399»

حدیث - 9

أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِلْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ ؑ : اجْلِسْ حَتَّى تَنْتَظِرَ فِي الدِّينِ فَقَالَ: يَا هَذَا أَنَا بَصِيرٌ بِدِينِي مَكْشُوفٌ عَلَى هُدَايَ فَإِنْ كُنْتَ جَاهِلًا بِدِينِكَ فَادْهَبْ وَاطْلُبْهُ، مَالِي وَلِلْمُمَارَاةِ

مردی به امام حسین ؑ گفت: بنشینید تا با یکدیگر پیرامون مسائل دینی مناظره کنیم! امام فرمودند: من به مسائل دینی بصیر و آگاهم و راه هدایت برایم روشن است و اگر تو جاهل و ناآگاهی برو و یاد بگیر. من کجا و جدل؟ و سپس افزود: شیطان است که آدمی را وسوسه می کند و می گوید، با مردم مباحثه و مناظره راه بینداز تا دیگران نپندارند که تو نادان و ضعیف هستی.

«بحار الأنوار، ج 2، ص 135»

حدیث - 10

عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَنْ تَرَكَ الْمِرَاءَ وَهُوَ مُحِقُّ بُنَى لَهُ بَيْتٌ فِي أَعْلَى الْجَنَّةِ وَ مَنْ تَرَكَ الْمِرَاءَ وَهُوَ مُبْطِلٌ يُبْنَى لَهُ بَيْتٌ فِي رِبْضِ الْجَنَّةِ.

پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: کسی که جدل را ترک کند گرچه حق با او باشد در برترین جای بهشت، قصری برای وی ساخته می شود و کسی که مرء را ترک کند در حالی که حق با او نباشد، در آغاز بهشت قصری برایش بنا می گردد.

«بحار الأنوار، ج 2، ص 137»

حدیث - 11

عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: ذَرُّوا الْمِرَاءَ فَإِنَّهُ لَا تُفْهَمُ حِكْمَتُهُ وَلَا تُؤْمَنُ فِتْنَتُهُ ...

پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: جدل را کنار بگذارید که از فتنه و سرانجام آن کسی ایمن نیست.

«بحار الأنوار، ج 2، ص 137»

حدیث - 12

قال الامام الحسين عليه السلام : سَأَلْتُ أَبِي عَنْ مَخْرَجِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَحْزَنُ لِسَانَهُ إِلَّا عَمَّا يَعْنِيهِ قَدْ تَرَكَ نَفْسَهُ مِنْ ثَلَاثٍ، الْمِرَاءِ وَالْإِكْتَارِ ...

امام حسین علیه السلام فرمودند: از پدرم، درباره سیره پیامبر ﷺ پرسیدم، پاسخ دادند: رسول الله، زبان خود را همیشه از گفتار بی معنی حفظ می کرد و خود را

از سه چیز دور می داشت: مرء، پرحرفی، سخن پوچ و بی معنی، و نیز سه مسئله را ترک می کرد: هیچکس را مذمت نمی کرد، از کسی عیبجویی نمی نمود و در پی جمع آوری لغزش های این و آن نبود.

«مسند الامام الرضا، ج 2، ص 85»

حدیث - 13

قال رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يَا عَلِيُّ رَأَيْتُ عَلَى بَابِ الْجَنَّةِ مَكْتُوباً أَنْتَ مُحَرَّمَةٌ عَلَى كُلِّ بَخِيلٍ وَ مُرَاءٍ وَ عَاقٍ وَ نَمَامٍ.

پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: یا علی! بر درب بهشت نوشته شده است: تو (بهشت) بر بخیل و اهل مرء و عاق والدین و نمام (سخن چین) حرام می باشی.

«جامع الأخبار، ص 98»

حدیث - 14

عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمًا وَ نَحْنُ نَتَمَارَى فِي شَيْءٍ فِي أَمْرِ الدِّينِ فَغَضِبَ عَلَيْنَا غَضَباً شَدِيداً لَمْ يَغْضَبْ مِنْهُ ثُمَّ قَالَ: إِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِهَذَا ذُرُّوا الْمُرَاءَ ...

ابی الدرداء می گوید: روزی ما پیرامون یکی از مسائل دینی مشغول مرء و جدل بودیم، پیامبر اکرم وارد شدند و با دیدن این حالت در میان ما آنچنان غضبناک شدند که سابقه نداشت و فرمودند:

مردم قبل از شما بر اثر مرء به هلاکت رسیدند و افزود: مرء و جدل را کنار بگذارید، زیرا اهل مرء زیانکارند، جدل را کنار بگذارید زیرا اهل جدل را در

قیامت شفاعت نخواهند کرد، جدل را کنار بگذارید، زیرا من مسئول خانه هائی در بالا و آغاز و وسط بهشت هستم و کسی که مرا را ترک گوید گرچه حق با او باشد اسکان خواهم داد، مرا را کنار بگذارید، زیرا این عمل پس از نهی از بت پرستی اولین چیزی است که خداوند مرا از آن نهی کرده است.

«بحار الأنوار، ج 2، ص 138»

حدیث - 15

عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: لَا يَسْتَكْمِلُ عَبْدٌ حَقِيقَةَ الْإِيمَانِ حَتَّى يَدَعَ الْمِرَاءَ وَ إِنْ كَانَ مُحِقًّا.

پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: ایمان کسی کامل نمی گردد مگر آنکه مرا را و جدل را ترک کند، گرچه حق با او باشد.

«بحار الأنوار، ج 2، ص 137»

حدیث - 16

عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: ذَرُّوا الْمِرَاءَ فَإِنَّ أَوَّلَ مَا نَهَانِي عَنْهُ رَبِّي بَعْدَ عِبَادَةِ الْأَوْثَانِ الْمِرَاءَ.

پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: مرا را کنار بگذارید، زیرا اولین چیزی که بعد از بت پرستی پروردگارم مرا مورد نهی قرار داد، مرا و جدل بود.

«بحار الأنوار، ج 2، ص 138»

حدیث - 17

قال الامام الصادق عليه السلام : المؤمنُ يدارى و لا يمارى .
امام صادق عليه السلام فرمودند: مؤمن مدارا می کند و جدال نمی کند.
«أعلام الدين، ص 303»

حدیث - 18

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ: مَنْ يَضْمِنُ لِي أَرْبَعَةً بِأَرْبَعَةِ آيَاتٍ فِي الْجَنَّةِ؟ مَنْ أَنْفَقَ وَلَمْ يَخَفْ فَقْرًا وَأَنْصَفَ النَّاسَ مِنْ نَفْسِهِ وَأَفْشَى السَّلَامَ فِي الْعَالَمِ وَتَرَكَ الْمِرَاءَ وَإِنْ كَانَ مُحِقًّا.

امام صادق عليه السلام فرمودند: کسی که انجام چهار چیز را برایم ضمانت کند، من نیز چهار خانه در بهشت برای او ضمانت می کنم: کسی که انفاق کند و از فقر نترسد، کسی که درباره دیگران انصاف روا دارد و کسی که در برابر عالم آشکارا سلام و اداء احترام کند و کسی که جدل را گرچه حق با او باشد ترک گوید.
«الخصال، ج 1، ص 223»

حدیث - 19

قال الامام الصادق عليه السلام : الجهل في الثلاث ... شدة المراء
امام صادق عليه السلام فرمودند: جهل در سه چیز است: (یکی از آنها) شدت مراء
است.

«مستدرک الوسائل، ج 12، ص 28»

حدیث - 20

قال الامام الصادق عليه السلام : سبعةٌ يفسدون اعمالهم، (سابعهم) الذی لا یزال
یجادل اخاه مخاصما له.
امام صادق عليه السلام فرمودند: هفت نفر، اعمال خود را خراب می کنند، (هفتمین
نفر)، کسی است که با برادر دینی خود جدل خصمانه می کند.
«الخصال، ج 2، ص 348»

حدیث - 21

قال الامام الصادق عليه السلام : لا یُمارى فی اىِّ حالٍ کانَ إلاَّ مَنْ کانَ جاهِلاً بِنَفْسِهِ
وَ بَغَیْرِهِ مَحْرُوماً مِنْ حَقَائِقِ الدِّینِ .
امام صادق عليه السلام فرمودند: به جدل نخواهد پرداخت مگر کسی که نسبت به
خود و دیگران جاهل باشد و (اهل جدل) از درک حقایق دینی محروم خواهد
ماند.

«بحار الأنوار، ج 2، ص 134»

حدیث - 22

قال الامام الصادق عليه السلام : الْمِرَاءُ دَاءٌ رَدِيٌّ وَ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ خَصْلَةٌ شَرٌّ مِنْهُ وَ هُوَ خُلِقَ إِبْلِيسَ وَ نَسَبَتْهُ.

امام صادق عليه السلام فرمودند: مرء بیماری پستی است و برای آدمی خصلتی بدتر از آن نیست و آن از اخلاق شیطان و پیروان او است.
«بحار الأنوار، ج 2، ص 134»

حدیث - 23

عَنْ الامام علي عليه السلام قَالَ: سَبَبُ الشَّحْنَاءِ كَثْرَةُ الْمِرَاءِ.
أميرالمؤمنين عليه السلام فرمودند: کثرت جدل و مرء، باعث بغض و کینه است.
«غرر الحکم، ح 10646»

جهل و عقل

حدیث - 1

قال الامام الصادق عليه السلام : كَمَالُ الْاَدَبِ وَ الْمُرُوَّةِ فِي سَبْعِ خِصَالٍ الْعَقْلُ وَ الْحِلْمُ وَ الصَّبْرُ وَ الرَّفْقُ وَ الصَّمْتُ وَ حُسْنُ الْخُلُقِ وَ الْمُدَارَاةُ .
امام صادق عليه السلام فرمودند: کمال ادب و مروّت در هفت خصلت است: عقل و برد باری و صبر و نرم خوئی و سکوت و حسن خلق و مدارا کردن.
«مستدرک الوسائل، ج 9، ص 38»

حدیث - 2

قال الامام الصادق عليه السلام : الرِّيحُ الطَّيِّبَةُ تَشْدُّ الْعَقْلَ
امام صادق عليه السلام فرمودند: بوی خوش سبب زیاد شدن عقل می شود.
«مستدرک الوسائل، ج 1، ص 419»

حدیث - 3

قال الامام الصادق عليه السلام : خَمْسٌ مَنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ لَمْ يَكُنْ فِيهِ كَثِيرٌ مَسْتَمِيعٌ قُلْتُ
وَ مَا هِيَ قَالَ الْعَقْلُ وَ الْاَدَبُ وَ الدِّينُ وَ الْجُودُ وَ حُسْنُ الْخُلُقِ .

امام صادق علیه السلام فرمودند: پنج چیز است که اگر کسی نداشته باشد بهره‌ی زیادی نمی‌برد. (راوی) گفت: آن پنج چیز است؟ امام فرمودند: عقل و ادب و دین و بخشش و حسن خلق.
«وسائل الشیعه، ج 15، ص 208»

حدیث - 4

قال الامام الصادق علیه السلام : إِنَّ الثَّوَابَ عَلَى قَدْرِ الْعَقْلِ.
امام صادق علیه السلام فرمودند: ثواب دادن به اندازه عقل (آدمی) است.
«وسائل الشیعه، ج 1، ص 40»

حدیث - 5

قال الامام الصادق علیه السلام : لَيْسَ بَيْنَ الْإِيمَانِ وَالْكَفْرِ إِلَّا قِلَّةُ الْعَقْلِ
امام صادق علیه السلام فرمودند: (فاصله ای) بین ایمان و کفر نیست مگر کمی عقل.
«اصول کافی، ج 1، ص 28»

حدیث - 6

قال الامام الصادق علیه السلام : ... اعْرِفُوا الْعَقْلَ وَ جُنْدَهُ وَ الْجَهْلَ وَ جُنْدَهُ تَهْتَدُوا ...
امام صادق علیه السلام فرمودند: عقل و لشکرش و (نیز) جهل و لشکرش را بشناسید تا هدایت شوید.
«اصول کافی، ج 1، ص 21»

حدیث - 7

قال الامام الصادق عليه السلام : العقل دليل المؤمنين .
امام صادق عليه السلام فرمودند: عقل دليل (و نشانه) مؤمن است.
«اصول کافی، ج 1، ص 25»

حدیث - 8

قال الامام الصادق عليه السلام : حُجَّةُ الله عَلَى الْعِبَادِ النَّبِيُّ وَ الْحُجَّةُ فِيمَا بَيْنَ الْعِبَادِ وَ بَيْنَ اللهِ الْعَقْلُ .
امام صادق عليه السلام فرمودند: پیامبر حجت خدا بر بندگانش است و عقل حجت بین بندگان و خداوند است.
«اصول کافی، ج 1، ص 25»

حدیث - 9

قال الامام الصادق عليه السلام : (العقل) ما عُبِدَ بِهِ الرَّحْمَنُ وَ اكْتُسِبَ بِهِ الْجَنَانُ
امام صادق عليه السلام فرمودند: (عقل) چیزی است که به وسیله آن خدای بخشنده بندگی می شود و بهشت به واسطه آن بدست می آید.
«اصول کافی، ج 1، ص 11»

حدیث - 10

قال الامام الباقر عليه السلام : أَوْحَى اللَّهُ إِلَى مُوسَى عَلَى نَبِينَا وَآلِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَنَا أُؤَاخِذُ عِبَادِي عَلَى قَدَرِ مَا أُعْطِيتُمْ مِنَ الْعَقْلِ.

امام باقر عليه السلام فرمودند: خداوند به موسی عليه السلام وحی کرد که من بندگانم را به اندازه آن چه از عقل عطا کردم مؤاخذه می کنم.

«وسائل الشیعه، ج 1، ص 41»

حدیث - 11

قال الامام الباقر عليه السلام : لَمَّا خَلَقَ اللَّهُ الْعَقْلَ قَالَ لَهُ أَقْبِلْ فَأَقْبَلَ ثُمَّ قَالَ لَهُ أَدْبِرْ فَادْبَرَ فَقَالَ وَعِزَّتِي وَجَلَالِي مَا خَلَقْتُ خَلْقًا أَحْسَنَ مِنْكَ إِلَّاكَ أَمْرٌ وَإِيَّاكَ أَنْهَى وَإِيَّاكَ أُثِيبُ وَإِيَّاكَ أُعَاقِبُ.

امام باقر عليه السلام فرمودند: هنگامی که خداوند عقل را خلق کرد به او گفت: بیا جلو، (پس) جلو آمد؛ سپس گفت: برگرد، برگشت. سپس فرمودند: به عزّت و جلالم قسم مخلوقی بهتر از تو خلق نکردم، به خاطر تو امر می کنم و به خاطر تو نهی می کنم و به خاطر تو ثواب می دهم و به خاطر تو عقاب می کنم.

«اصول کافی، ج 1، ص 26»

حدیث - 12

قال الامام الكاظم عليه السلام : ... إِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ دَلِيلًا وَ دَلِيلُ الْعَقْلِ التَّفَكُّرُ وَ دَلِيلُ التَّفَكُّرِ الصَّمْتُ وَ لِكُلِّ شَيْءٍ مَطِيَّةٌ وَ مَطِيَّةُ الْعَقْلِ التَّوَاضُّعُ

امام کاظم عليه السلام فرمودند: ... برای هر چیزی دلیل (و نشانه ای) وجود دارد و دلیل عقل تفکر است و دلیل تفکر سکوت است و برای هر چیزی مرکبی است و مرکب عقل تواضع است.

«اصول کافی، ج 1، ص 15»

حدیث - 13

قال الامام علی عليه السلام : حَبَطَ جَبْرِئِيلُ عَلَى آدَمَ عَلَى نَبِينَا وَ الهِ وَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالَ يَا آدَمُ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أُخَيِّرَكَ وَاحِدَةً مِنْ ثَلَاثٍ فَاخْتَرِ وَاحِدَةً وَدَعَ اثْنَتَيْنِ، فَقَالَ لَهُ وَ مَا تِلْكَ الثَّلَاثُ، قَالَ الْعَقْلُ وَ الْحَيَاءُ وَ الدِّينُ

امام علی عليه السلام فرمودند: جبرئیل بر آدم عليه السلام وارد شد و گفت: ای آدم من مامور شدم تو را بین سه چیز مخیر کنم؛ پس یکی از این سه را اختیار کن و دو تا را واگذار. آدم عليه السلام گفت: آن سه چیز چیست؟ جبرئیل گفت: عقل، حیاء و دین است. آدم عليه السلام گفت من عقل را اختیار می کنم. جبرئیل گفت: از حیاء و دین منصرف شده و رها کردی؟ حیاء و دین گفتند: ما مامور شدیم هر جا عقل باشد ما نیز با او باشیم. جبرئیل گفت: شأن شما همین است و عروج کرد.

«من لا يحضره الفقيه، ج 4، ص 417»

حدیث - 14

قال الامام علی علیه السلام : لَا عُدَّةَ أَنْفَعُ مِنَ الْعَقْلِ وَلَا عَدُوٌّ أَضَرُّ مِنَ الْجَهْلِ.
امام علی علیه السلام فرمودند: وسیله و ابزاری پر سودتر از عقل نیست و دشمنی پر
ضررتر از جهل نیست.
«مستدرک الوسائل، ج 11، ص 206»

حدیث - 15

قال الامام علی علیه السلام : الْجَمَالُ فِي اللِّسَانِ وَالْكَمَالُ فِي الْعَقْلِ.
امام علی علیه السلام فرمودند: جمال و زیبایی در زبان و کمال در عقل است.
«مستدرک الوسائل، ج 11، ص 206»

حدیث - 16

قال الامام علی علیه السلام : الْحِلْمُ غَفْلَةٌ سَاتِرٌ وَالْعَقْلُ حِسَامٌ بَاتِرٌ فَاسْتَرِ خَلْلَ
خُلُقِكَ بِحِلْمِكَ وَ قَاتِلِ هَوَاكَ بِعَقْلِكَ.
امام علی علیه السلام فرمودند: بردباری پرده‌ی پوشیده‌ای است و عقل شمشیر برنده
ای است. پس لغزش‌های اخلاقی خود را به واسطه‌ی حلم و برد باریت بیوشان و
به وسیله‌ی عقلت، هوا و هوس را از بین ببر.
«بحارالانوار، ج 1، ص 95»

حدیث - 17

قال الامام علی علیه السلام : هِمَّةُ الْعَقْلِ تَرَكُ الذُّنُوبَ وَاصْلَاحُ الْعُيُوبِ .
امام علی علیه السلام فرمودند: همت عقل ترک گناهان و اصلاح عیب ها است.
«بحار الانوار، ج 1، ص 161»

حدیث - 18

قال الامام علی النقی علیه السلام : حُسْنُ الصُّورَةِ جَمَالٌ ظَاهِرٌ وَ حُسْنُ الْعَقْلِ جَمَالٌ بَاطِنٌ .
امام علی النقی علیه السلام فرمودند: صورت نیکو جمال (و زیبایی) ظاهر و عقل نیک جمال باطن است.
«اعلام الدین، ص 31»

حدیث - 19

قال الامام الرضا علیه السلام : ... الْعَقْلُ تُعْرَفُ بِهِ الصَّادِقُ عَلَى اللَّهِ فَتَصَدِّقُهُ وَ الْكَاذِبُ عَلَى اللَّهِ فَتَكْذِبُهُ .
امام رضا علیه السلام فرمودند: ... به سبب عقل آن کس که بر خداوند صداقت دارد شناخته می شود و در نتیجه عقل تصدیقش می کند و نیز به واسطه عقل غیر صادق بر خداوند شناخته می شود و در نتیجه عقل تکذیبش می کند.
«مستدرک الوسائل، ج 11، ص 202»

حدیث - 20

قال رسول الله ﷺ: الْعَقْلُ نُورٌ فِي الْقَلْبِ يَفْرُقُ بِهِ بَيْنَ الْحَقِّ وَالْبَاطِلِ.
پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: عقل نوری در قلب است که به سبب آن بین حق و باطل فرق گذاشته می شود.
«ارشاد القلوب، ج 1، ص 198»

حدیث - 21

قال رسول الله ﷺ: أَوَّلُ مَا خَلَقَ اللَّهُ الْعَقْلَ.
پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: اول چیزی که خداوند خلق کرد عقل است.
«بحار الانوار، ج 1، ص 97»

حدیث - 22

قال رسول الله ﷺ: سَيِّدُ الْأَعْمَالِ فِي الدَّارَيْنِ الْعَقْلُ وَ لِكُلِّ شَيْءٍ دِعَامَةٌ وَ دِعَامَةُ الْمُؤْمِنِ عَقْلُهُ فَبَقْدَرِ عَقْلِهِ تَكُونُ عِبَادَتُهُ لِرَبِّهِ.
رسول خدا ﷺ فرمودند: آقای اعمال در دنیا و آخرت عقل است و برای هر چیزی پشتیبانی است و پشتیبان مؤمن عقل او است. پس انسان به اندازه‌ی عقلش، عبادت و بندگی پروردگارش را می کند.
«بحار الانوار، ج 1، ص 96»

حدیث - 23

قال رسول الله ﷺ: لِكُلِّ شَيْءٍ آلَةٌ وَ عُدَّةٌ وَ آلَةُ الْمُؤْمِنِ وَ عُدَّتُهُ الْعَقْلُ
پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: برای هر چیزی وسیله و ابزار است و وسیله و
ابزار مؤمن عقل است
«مستدرک الوسائل، ج 11، ص 206»

حدیث - 24

قال رسول الله ﷺ: رَأْسُ الْعَقْلِ بَعْدَ الدِّينِ التَّوَدُّدُ النَّاسِ وَ اصْطِنَاعُ الْخَيْرِ إِلَى
كُلِّ بَرٍّ وَ فَاجِرٍ ...
پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: اساس عقل بعد از دین، دوستی با مردم و امر به
خیر و نیکی به هر انسان خوب و بد است.
«مستدرک الوسائل، ج 8، ص 353»

حدیث - 25

قال رسول الله ﷺ: إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْبَصَرَ النَّافِذَ عِنْدَ مَجِيءِ الشَّهَوَاتِ وَ الْعَقْلَ
الْكَامِلَ عِنْدَ نَزُولِ الشُّبُهَاتِ ...
رسول خدا ﷺ فرمودند: خداوند تیز بینی و تیز هوشی را به هنگام ظهور
شهوات دوست می دارد و نیز عقل کامل را به هنگام نازل شدن شبهات دوست
می دارد
«مستدرک الوسائل، ج 8، ص 297»

حدیث - 26

قال رسول الله ﷺ : قَوَامُ الْمَرْءِ عَقْلُهُ وَلَا دِينَ لِمَنْ لَا عَقْلَ لَهُ.
پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: پایداری انسان به عقل او است و کسی که عقل ندارد دینی برای او نیست، (دین ندارد).
«مستدرک الوسائل، ج 11، ص 208»

حدیث - 27

قال رسول الله ﷺ : إِذَا أَتَمَّ الْعَقْلُ نَقَصَ الْكَلَامَ.
پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: وقتی عقل کامل شود، سخن گفتن کم می شود.
«وسائل الشیعه، ج 12، ص 192»

حدیث - 28

قال رسول الله ﷺ : أَلْتَوَدُّ إِلَى النَّاسِ نِصْفُ الْعَقْلِ.
پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: دوستی با مردم نصف عقل است.
«اصول کافی، ج 2، ص 643»

حدیث - 29

قال رسول الله ﷺ : يَا عَلِيُّ لَا فَقْرَ أَشَدُّ مِنَ الْجَهْلِ وَ لَا مَالَ أَعْوَدُ مِنَ الْعَقْلِ .
پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: ای علی هیچ فقری بدتر از جهل و هیچ مالی پر سودتر از عقل نیست.
«اصول کافی، ج 1، ص 25»

حدیث - 30

پیامبر خدا ﷺ فرمودند: خداوند قسم نخورده است برای بندگانش به چیزی که برتر از عقل باشد.
«اصول کافی، ج 1، ص 12»

حدیث - 31

قال رسول الله ﷺ : (الْعَقْلُ) الْعَمَلُ بِطَاعَةِ اللَّهِ وَ إِنَّ الْعُمَالِ بِطَاعَةِ اللَّهِ هُمُ الْعُقَلَاءُ .
پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: (عقل) عمل به طاعت (و دستورات) خداوند است و عمل کنندگان به طاعت خداوند، همان عقلاء هستند.
«بحارالانوار، ج 1، ص 131»

حدیث - 32

قال رسول الله ﷺ: قُسِّمَ الْعَقْلُ عَلَى ثَلَاثَةِ أَجْزَاءٍ فَمَنْ كَانَتْ فِيهِ كَمُلٌ عَقْلُهُ وَ مَنْ لَمْ تَكُنْ فِيهِ فَلَا عَقْلَ لَهُ: حُسْنُ الْمَعْرِفَةِ بِاللَّهِ عَزَّوَجَلَّ وَ حُسْنُ الطَّاعَةِ لَهُ وَ حُسْنُ الصَّبْرِ عَلَى أَمْرِهِ.

رسول خدا ﷺ فرمودند: عقل بر سه قسم تقسیم شده است، هر کسی آن سه را دارا باشد عقل او کامل است و هر کس آن سه را نداشته باشد عقل ندارد:

1. شناخت خوب نسبت به خداوند عزوجل، 2. خوب اطاعت کردن از خداوند.
3. خوب صبر کردن بر امرش.

«بحارالانوار، ج 1، ص 106»

حدیث - 33

قال الامام العسكري عليه السلام: الْجَهْلُ خَضَمٌ. امام حسن عسکری علیه السلام فرمودند: نادانی دشمن (انسان) است.

«الدرة الباهرة، ص 44»

حدیث - 34

قال الامام الكاظم عليه السلام: تَعَجُّبُ الْجَاهِلِ مِنَ الْعَاقِلِ أَكْثَرُ مِنْ تَعَجُّبِ الْعَاقِلِ مِنَ الْجَاهِلِ. امام کاظم علیه السلام فرمودند: شگفتی نادان از خردمند، بیشتر از شگفتی خردمند از نادان است.

«بحار الانوار، ج 78، ص 326»

حدیث - 35

قال الامام الهادی عليه السلام : الجاهلُ أسيرُ لسانِهِ.
امام هادی عليه السلام فرمودند: نادان، اسیر زبان خود است.
«غرر الحکم، ح 41»

حدیث - 36

قال الامام علی عليه السلام : لِلْجَاهِلِ فِي كُلِّ حَالَةٍ خُسْرَانٌ.
امام علی عليه السلام فرمودند: نادان در همه حال بازنده و زیانکار است.
«غرر الحکم، ح 7329»

حدیث - 37

قال الامام علی عليه السلام : طَاعَةُ الْجَهْلِ تَدُلُّ عَلَى الْجَهْلِ.
امام علی عليه السلام فرمودند: فرمان بردن از نادان، نشانگر نادانی است.
«غرر الحکم، ح 5988»

حدیث - 38

قال الامام علی عليه السلام : لَا تَرَى الْجَاهِلَ إِلَّا مُفْرِطاً أَوْ مُفَرَّطاً.

امام علی علیه السلام فرمودند: هرگز نادانی را نمی‌یابی جز آن که در کارهایش یا افراط می‌کند یا تفريط.

«نهج البلاغه، حکمت 70»

حدیث - 39

قال الامام علی علیه السلام : الجاهلُ یَمِیلُ إلی شِکْلِهِ.
امام علی علیه السلام فرمودند: نادان، به همتای خود گرایش دارد.
«غرر الحکم، ح 327»

حدیث - 40

قال الامام علی علیه السلام : الجاهلُ مَنْ اِنْخَدَعَ لِهَوَاهُ وَ غُرُورِهِ.
امام علی علیه السلام فرمودند: نادان کسی است که فریب هوی و هوس و غرور خود را بخورد.
«غرر الحکم، ح 1285»

حدیث - 41

قال الامام علی علیه السلام : الْعَالِمُ یَنْظُرُ بِقَلْبِهِ وَ خَاطِرِهِ، الْجَاهِلُ یَنْظُرُ بِعَیْنِهِ وَ نَاطِرِهِ.
امام علی علیه السلام فرمودند: عالم با دل و اندیشه خود می‌نگرد و نادان با چشم و دیده خود.
«غرر الحکم، ح 1241»

حدیث - 42

قال الامام علی علیه السلام : الْعَاقِلُ يُعْتَمِدُ عَلَى عَمَلِهِ، الْجَاهِلُ يُعْتَمِدُ عَلَى أَمَلِهِ.
امام علی علیه السلام فرمودند: خردمند به عمل خود تکیه می‌کند و نادان به آرزوی خود.

«غرر الحکم، ح 1240»

حدیث - 43

قال الامام علی علیه السلام : الْجَاهِلُ يَسْتَوْحِشُ مِمَّا يَأْنِسُ بِهِ الْحَكِيمُ.
امام علی علیه السلام فرمودند: آدم نادان از آنچه آدم دانا و حکیم با آن انس می‌گیرد، می‌گریزد.

«غرر الحکم، ح 1772»

حدیث - 44

قال الامام علی علیه السلام : الْجَاهِلُ صَخْرَةٌ لَا يَنْفَجِرُ مَاؤُهَا وَ شَجَرَةٌ لَا يَخْضَرُ عَوْدُهَا، وَ أَرْضٌ لَا يَظْهَرُ عُشْبُهَا.
امام علی علیه السلام فرمودند: نادان صخره‌ای است که چشمه‌ای از آن نمی‌جوشد، درختی است که شاخه‌اش سبز نمی‌شود و زمینی است که سبزه‌اش نمی‌روید.

«غرر الحکم، ح 2081»

حدیث - 45

قال الامام علی علیه السلام : الجاهلُ كزلةِ العالمِ صوابُهُ.
امام علی علیه السلام فرمودند: کار درست آدم نادان، مانند لغزش عالم است.
«غرر الحکم، ح 1162»

حدیث - 46

قال الامام علی علیه السلام : الجاهلُ لا یرتدعُ و بالموعةِ لا ینتفعُ.
امام علی علیه السلام فرمودند: آدم نادان، نصیحت بردار نیست و پند و اندرز در او
کارگر نمی‌افتد.
«غرر الحکم، ح 1729»

حدیث - 47

قال الامام علی علیه السلام : الجاهلُ لا یعرفُ تقصیرَهُ و لا یقبلُ مِنَ النصیحِ لَهُ.
امام علی علیه السلام فرمودند: نادان به عیب و تقصیر خود آگاه نیست و نصیحت
خیر خواه خود را (هم) نمی‌پذیرد.
«غرر الحکم، ح 1809»

حدیث - 48

قال الامام الباقر عليه السلام : لَوْ أَنَّ الْعِبَادَ إِذَا جَهِلُوا وَقَفُوا، لَمْ يَجْحَدُوا وَ لَمْ يَكْفُرُوا.
امام باقر عليه السلام فرمودند: اگر بندگان آن گاه که نمی دانستند، توقف می کردند،
گرفتار انکار و کفر نمی شدند.
«المحاسن، ج 1، ص 340، ح 700»

حدیث - 49

قال الامام علی عليه السلام : إِنَّ الزُّهْدَ فِي الْجَهْلِ بِقَدْرِ الرَّغْبَةِ فِي الْعَقْلِ.
امام علی عليه السلام فرمودند: همانا بی رغبتی به نادانی، به اندازه رغبت به دانایی
است.
«غرر الحکم، ح 3444»

حدیث - 50

قال الامام علی عليه السلام : عَمَلُ الْجَاهِلِ وَبَالٌ وَعِلْمُهُ ضَلَالٌ.
امام علی عليه السلام فرمودند: کار نادان ورز و وبال است و دانش او مایه گمراهی.
«غرر الحکم، ح 6327»

حدیث - 51

قال الامام علی عليه السلام : الْجَهْلُ مَعْدِنُ الشَّرِّ.

امام علی علیه السلام فرمودند: نادانی، معدن و جایگاه بدی است.
«غرر الحکم، ح 658»

حدیث - 52

قال الامام علی علیه السلام : الجهلُ أصلُ كُلِّ شَرٍّ.
امام علی علیه السلام فرمودند: نادانی، ریشه همه بدیهاست.
«غرر الحکم، ح 819»

حدیث - 53

قال الامام علی علیه السلام : الجهلُ فسَادُ كُلِّ أَمْرٍ.
امام علی علیه السلام فرمودند: نادانی، مایه تباهی همه چیز است.
«غرر الحکم، ح 930»

حدیث - 54

قال الامام علی علیه السلام : الجهلُ یُفسِدُ المَعَادَ.
امام علی علیه السلام فرمودند: نادانی، آخرت را تباه می کند.
«غرر الحکم، ح 848»

حدیث - 55

قال الامام علی علیه السلام : الجهلُ مُمِیتُ الأَحْیَاءِ و مُخَلِّدُ الشَّقَاءِ.

امام علی علیه السلام فرمودند: نادانی مایه مرگ زندگان و جاودانی بدبختی است.
«غرر الحکم، ح 1464»

حدیث - 56

قال الامام علی علیه السلام : الجهلُ یُزِلُّ الْقَدَمَ.
امام علی علیه السلام فرمودند: نادانی، گام را می لغزاند.
«غرر الحکم، ح 485»

حدیث - 57

قال الامام علی علیه السلام : الجهلُ مَطِیَّةٌ شَمُوسٌ، مَنْ رَكِبَهَا زَلَّ.
امام علی علیه السلام فرمودند: نادانی مرکبی چموش است که هر که سوارش شود به
زمینش می زند.
«غرر الحکم، ح 1969»

حدیث - 58

قال الامام علی علیه السلام : الجهلُ دَاءٌ وَ عِیَاءٌ.
امام علی علیه السلام فرمودند: نادانی، درد و ناتوانی است.
«غرر الحکم، ح 689»

حدیث - 59

قال الامام علی علیه السلام : الْجَهْلُ فِي الْإِنْسَانِ أَضَرُّ مِنَ الْآكِلَةِ فِي الْبَدَنِ.
امام علی علیه السلام فرمودند: نادانی برای انسان، زیانبارتر است از خوره برای بدن.
«غرر الحکم، ح 1830»

حدیث - 60

امام علی علیه السلام فرمودند: - نادانی، بدترین درد است.
«غرر الحکم، ح 820»

حدیث - 61

قال الامام علی علیه السلام : الْعَالِمُ مَنْ عَرَفَ قَدْرَهُ، الْجَاهِلُ مَنْ جَهِلَ أَمْرَهُ.
امام علی علیه السلام فرمودند: عالم کسی است که قدر و اندازه خویش را بشناسد و
نادان کسی است که شأن و منزلت خود را نشناسد.
«غرر الحکم، ح 247 و 1087»

حدیث - 62

قال الامام علی علیه السلام : الْجَاهِلُ مَيِّتٌ وَإِنْ كَانَ حَيًّا.
امام علی علیه السلام فرمودند: نادان مرده است، هر چند به ظاهر زنده باشد.
«غرر الحکم، ح 1125»

حدیث - 63

قال الامام علی علیه السلام : الْجَهْلُ مَوْتُ.
امام علی علیه السلام فرمودند: نادانی مرگ است.
«غرر الحکم، ج 1162»

حدیث - 64

قال الامام الرضا علیه السلام : ... إِنَّ الْخَلَ يَشُدُّ الذَّهْنَ وَ يَزِيدُ فِي الْعَقْلِ.
امام رضا علیه السلام فرمودند: ... سرکه، ذهن (انسان) را بیشتر و عقل را زیاد می کند.
«اصول کافی، ج 6، ص 229»

تفکر

حدیث - 1

قال الامام الصادق عليه السلام : أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ إِذْمَانُ التَّفَكُّرِ فِي اللَّهِ وَقُدْرَتِهِ.
امام صادق عليه السلام فرمودند: برترین عبادت، اندیشیدن مداوم درباره خدا و قدرت اوست.
«الكافي، ج 2، ص 55»

حدیث - 2

قال الامام الصادق عليه السلام : كَانَ أَكْثَرُ عِبَادَةِ أَبِي ذَرٍّ التَّفَكُّرَ وَالْإِعْتِبَارَ.
امام صادق عليه السلام فرمودند: بیشترین عبادت ابوذر رضي الله عنه اندیشیدن و پند گرفتن بود.
«بحارالانوار، ج 71، ص 323»

حدیث - 3

قال الامام الحسن عليه السلام : عَلَيْكُمْ بِالتَّفَكُّرِ فَإِنَّهُ حَيَاةُ قَلْبِ الْبَصِيرِ وَ مِفَاتِيحُ أَبْوَابِ الْحِكْمَةِ.
امام حسن عليه السلام فرمودند: بر شما باد اندیشیدن پس به درستی که آن مایه زندگی دل (و حیات قلب) شخص باینش و کلید درهای حکمت است.

«بحارالانوار، ج 78، ص 115»

حدیث - 4

قال الامام الكاظم عليه السلام : ... إِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ دَلِيلًا وَ دَلِيلُ الْعَقْلِ التَّفَكُّرُ وَ دَلِيلُ التَّفَكُّرِ الصَّمْتُ وَ لِكُلِّ شَيْءٍ مَطِيَّةٌ وَ مَطِيَّةُ الْعَقْلِ التَّوَاضُّعُ
امام کاظم عليه السلام فرمودند: ... برای هر چیزی دلیل (و نشانه ای) وجود دارد و دلیل عقل تفکر است و دلیل تفکر سکوت است و برای هر چیزی مرکبی است و مرکب عقل تواضع است.
«اصول کافی، ج 1، ص 15»

حدیث - 5

قال الامام على عليه السلام : التَّفَكُّرُ فِي مَلَكُوتِ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ عِبَادَةُ الْمُخْلِصِينَ.
امام علی عليه السلام فرمودند: اندیشیدن درباره ملکوت آسمان ها و زمین، عبادت مخلصان است.
«غررالحکم، ج 1792»

حدیث - 6

قال الامام على عليه السلام : مَنْ تَفَكَّرَ فِي عَظَمَةِ اللَّهِ أَبْلَسَ.
امام علی عليه السلام فرمودند: هر که در عظمت خدا بیندیشد، متحیر شود.
«غررالحکم، ج 9207»

حدیث - 7

قال الامام علی علیه السلام : مَنْ كَثُرَ فِكْرُهُ فِي اللِّذَاتِ غَلَبَتْ عَلَيْهِ.
امام علی علیه السلام فرمودند: هر که زیاد درباره لذتها بیندیشد، آن لذتها بر او چیره شوند.

«غررالحکم، ح 8564»

حدیث - 8

قال الامام علی علیه السلام : مَنْ كَثُرَ فِكْرُهُ فِي الْمَعَاصِي دَعَتْهُ إِلَيْهَا.
امام علی علیه السلام فرمودند: کسی که زیاد درباره گناهان بیندیشد، گناهان او را به سوی خود بکشانند.

«غررالحکم، ح 8561»

حدیث - 9

قال الامام علی علیه السلام : الْفِكْرُ فِي غَيْرِ الْحِكْمَةِ هَوَسٌ.
امام علی علیه السلام فرمودند: اندیشیدن در غیر حکمت، هوس (بیهودگی و سبک مغزی) است.

«غررالحکم، ح 1278»

حدیث - 10

قال الامام علی علیه السلام : کَیْفَ تَصْفُو فِکْرَهُ مَنْ یَسْتَدِیْمُ الشَّعْبَ ؟
امام علی علیه السلام فرمودند: چگونه صاف و زلال گردد، اندیشه کسی که پیوسته
شکمش سیر است؟
«غررالحکم، ح 6975»

حدیث - 11

قال الامام علی علیه السلام : مَنْ قَلَّ أَكْلُهُ صَفَا فِکْرُهُ.
امام علی علیه السلام فرمودند: هر که کم بخورد اندیشه اش صاف (و نیک) گردد.
«غررالحکم، ح 8462»

حدیث - 12

قال الامام علی علیه السلام : اَلْتَّفَكُّرُ یَدْعُو اِلَی الْبِرِّ وَ الْعَمَلِ بِهِ.
امام علی علیه السلام فرمودند: اندیشیدن، (انسان را) به نیکی و عمل به آن فرا
می خواند.
«الکافی، ج 2، ص 55»

حدیث - 13

قال الامام علی علیه السلام : مَا ذَلَّ مَنْ أَحْسَنَ الْفِكْرَ.

امام علی علیه السلام فرمودند: کسی که اندیشه‌اش نیکو باشد، خوار نگردد.

«غررالحکم، ح 9458»

حدیث - 14

قال الامام علی علیه السلام : مَنْ طَالَتْ فِكْرَتُهُ حَسُنَتْ بَصِيرَتُهُ.

امام علی علیه السلام فرمودند: هر که مدت طولانی بیندیشد، بینشش نیکو شود.

«غررالحکم، ح 8319»

حدیث - 15

امام علی علیه السلام فرمودند: اندیشه کردن موجب عبرت گرفتن می شود و از

لغزش ایمن می گرداند و احتیاط و هوشیاری به بار می آورد.

«غررالحکم، ح 2124»

حدیث - 16

قال الامام علی علیه السلام : بِالْفِكْرِ تَنْجَلِي غِيَابِ الْأُمُورِ.

امام علی علیه السلام فرمودند: با اندیشه است که تاریکیهای امور روشن می شود.

«غررالحکم، ح 4322»

حدیث - 17

قال الامام علی علیه السلام : أَلْفِكُرُ فِي الْعَوَاقِبِ يُنْجِي مِنَ الْمَعَاطِبِ.
امام علی علیه السلام فرمودند: اندیشه در عواقب امور (انسان را) از افتادن در
مهلکه ها نجات می دهد.
«غررالحکم، ح 1460»

حدیث - 18

قال الامام علی علیه السلام : أَلْفِكُرُ فِي الْخَيْرِ يَدْعُوا إِلَى الْعَمَلِ بِهِ.
امام علی علیه السلام فرمودند: اندیشه کردن در خوبیها انگیزه به کار بستن آنها
می شود.
«غررالحکم، ح 1395»

حدیث - 19

قال الامام علی علیه السلام : مَنْ أَسْهَرَ عَيْنَ فِكْرَتِهِ بَلَغَ كُنْهَ هِمَّتِهِ.
امام علی علیه السلام فرمودند: هرکه دیده اندیشه خود را شب ها بیدار نگه دارد به
کنه خواست خویش دست یابد.
«غررالحکم، ح 8784»

حدیث - 20

قال الامام علی علیه السلام : مَنْ أَكْثَرَ الْفِكْرَ فِيمَا تَعَلَّمَ اتَّقَنَ عِلْمَهُ وَفَهُمَ مَا لَمْ يَكُنْ يَفْهَمُ.

امام علی علیه السلام فرمودند: هر که در آنچه آموخته است بسیار اندیشه کند، دانش خود را استوار گرداند و آنچه را نمی فهمیده است، بفهمد.
«غررالحکم، ح 8917»

حدیث - 21

قال الامام علی علیه السلام : الْفِكْرُ يُفِيدُ الْحِكْمَةَ.

امام علی علیه السلام فرمودند: اندیشه حکمت به بار می آورد.
«غررالحکم، ح 878»

حدیث - 22

قال الامام علی علیه السلام : فَضْلُ فِكْرٍ وَ تَفْهَمٍ أَنْجَعُ مِنْ فَضْلِ تِكْرَارٍ وَ دِرَاسَةٍ.

امام علی علیه السلام فرمودند: زیاد اندیشیدن و فهمیدن سودمندتر از زیاد تکرار کردن و خواندن است.
«غررالحکم، ح 4708»

حدیث - 23

قال الامام علی علیه السلام : **الْفِكْرُ يُنِيرُ الْقُلُوبَ**.
امام علی علیه السلام فرمودند: اندیشه دل و خرد را روشن می گرداند.
«غررالحکم، ح 369»

حدیث - 24

قال الامام علی علیه السلام : **الْفِكْرُ رُشْدٌ، الْعِفْلَةُ فَقْدٌ**.
امام علی علیه السلام فرمودند: اندیشه مایه رشد و کمال است و غفلت موجب
گمراهی.
«غررالحکم، ح 85»

حدیث - 25

قال الامام علی علیه السلام : **الْفِكْرُ جَلَاءُ الْعُقُولِ**.
امام علی علیه السلام فرمودند: اندیشه صیقل دهنده خردهاست.
«غررالحکم، ح 935»

حدیث - 26

قال الامام علی علیه السلام : **لَا عِلْمَ كَالْتَفَكْرِ**.
امام علی علیه السلام فرمودند: هیچ دانشی چون اندیشیدن نیست.

«نهج البلاغه، حکمت 113»

حدیث - 27

قال الامام علی علیه السلام : فِكْرُ سَاعَةٍ قَصِيرَةٍ خَيْرٌ مِنْ عِبَادَةٍ طَوِيلَةٍ.
امام علی علیه السلام فرمودند: ساعتی کوتاه اندیشیدن، بهتر از عبادت طولانی است.
«غررالحکم، ح 6537»

حدیث - 28

قال الامام علی علیه السلام : اَلْتَفَكُّرُ فِي آلَاءِ اللَّهِ نِعَمَ الْعِبَادَةِ.
امام علی علیه السلام فرمودند: اندیشیدن درباره نعمتهای خدا، نیکو عبادتی است.
«غررالحکم، ح 1792»

حدیث - 29

قال الامام علی علیه السلام : فِكْرُ الْمَرْءِ مِرْآةً تُرِيهِ حُسْنَ عَمَلِهِ مِنْ قُبْحِهِ.
امام علی علیه السلام فرمودند: اندیشه آدمی آینه‌ای است که کردار نیک و بدش را
به او نشان می‌دهد.
«غررالحکم، ح 6546»

حدیث - 30

قال الامام علی علیه السلام : أَصْلُ الْعَقْلِ الْفِكْرُ وَ ثَمَرَتُهُ السَّلَامَةُ.
امام علی علیه السلام فرمودند: ریشه عقل، اندیشه است و ثمره اش سالم ماندن. (از
خطا، لغزش و گناه یا عذاب آخرت)
«غررالحکم، ح 3093»

حدیث - 31

قال الامام علی علیه السلام : تَمَيِّزُ الْبَاقِي مِنَ الْفَانِي مِنْ أَشْرَفِ النَّظَرِ.
امام علی علیه السلام فرمودند: تمییز دادن و تشخیص امور ماندنی از امور فانی و
رفتنی، از برترین اندیشه هاست.
«غررالحکم، ح 4494»

حدیث - 32

قال الامام علی علیه السلام : لَا عِبَادَةَ كَالْتَفَكُّرِ فِي صَنْعَةِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ.
امام علی علیه السلام فرمودند: هیچ عبادتی مانند اندیشیدن در صنع (خلق) خدای
عزوجل نیست.
«امالی طوسی، ص 146»

حدیث - 33

قال رسول الله ﷺ : فِكْرَةُ سَاعَةٍ خَيْرٌ مِنْ عِبَادَةِ سَنَةٍ.
رسول خدا ﷺ فرمودند: ساعتی اندیشه کردن بهتر از یک سال عبادت است.

«بحارالانوار، ج 71، ص 326»

حدیث - 34

قال الامام المجتبیٰ علیہ السلام : اَوْصِيكُمْ بِتَقْوَى اللَّهِ وَ اِدَامَةِ التَّفَكُّرِ، فَإِنَّ التَّفَكُّرَ أَبُو كُلِّ خَيْرٍ وَ أُمُّهُ.

امام حسن علیہ السلام فرمودند: شما را به تقوای الهی و اندیشیدن مدام سفارش می‌کنم، زیرا که اندیشیدن پدر و مادر همه خوبیهاست.

«مجموعه ورام، ج 1، ص 52»

فهرست مطالب

3	علم و دانش
3	حدیث - 1
3	حدیث - 2
3	حدیث - 3
4	حدیث - 4
4	حدیث - 5
6	حدیث - 6
6	حدیث - 7
6	حدیث - 8
7	حدیث - 9
7	حدیث - 10
7	حدیث - 11
8	حدیث - 12
8	حدیث - 13
9	حدیث - 14
9	حدیث - 15
9	حدیث - 16
10	حدیث - 17
10	حدیث - 18
10	حدیث - 19
11	حدیث - 20

11	حدیث - 21
11	حدیث - 22
12	حدیث - 23
12	حدیث - 24
12	حدیث - 25
13	حدیث - 26
13	حدیث - 27
14	حدیث - 28
14	حدیث - 29
14	حدیث - 30
15	حدیث - 31
15	حدیث - 32
15	حدیث - 33
16	حدیث - 34
16	حدیث - 35
17	حدیث - 36
17	حدیث - 37
17	حدیث - 38
18	حدیث - 39
18	حدیث - 40
18	حدیث - 41
19	حدیث - 42
19	حدیث - 43
19	حدیث - 44

20	حدیث - 45
20	حدیث - 46
21	حدیث - 47
21	حدیث - 48
21	حدیث - 49
22	حدیث - 50
22	حدیث - 51
23	حدیث - 52
23	حدیث - 53
24	حدیث - 54
24	حدیث - 55
24	حدیث - 56
25	حدیث - 57
25	حدیث - 58
25	حدیث - 59
26	حدیث - 60
26	حدیث - 61
26	حدیث - 62
27	حدیث - 63
27	حدیث - 64
27	حدیث - 65
28	حدیث - 66
28	حدیث - 67
28	حدیث - 68

29	حدیث - 69
29	حدیث - 70
29	حدیث - 71
30	حدیث - 72
30	حدیث - 73
31	حدیث - 74
31	حدیث - 75
31	حدیث - 76
32	حدیث - 77
33	حدیث - 78
33	حدیث - 79
34	حدیث - 80
34	حدیث - 81
35	حدیث - 82
35	حدیث - 83
35	حدیث - 84
36	حدیث - 85
36	حدیث - 86
37	حدیث - 87
37	حدیث - 88
37	حدیث - 89
38	حدیث - 90
38	حدیث - 91
38	حدیث - 92

39	حدیث - 93
39	حدیث - 94
40	حدیث - 95
40	حدیث - 96
41	حدیث - 97
41	حدیث - 98
41	حدیث - 99
42	حدیث - 100
42	حدیث - 101
42	حدیث - 102
43	حدیث - 103
43	حدیث - 104
43	حدیث - 105
44	حدیث - 106
44	حدیث - 107
45	حدیث - 108
45	حدیث - 109
45	حدیث - 110
46	حدیث - 111
46	حدیث - 112
47	حدیث - 113
47	حدیث - 114
48	حدیث - 116
48	حدیث - 117

48	حدیث - 118
49	حدیث - 119
49	حدیث - 120
49	حدیث - 121
50	حدیث - 122
50	حدیث - 123
50	حدیث - 124
51	حدیث - 125
51	حدیث - 126
52	حدیث - 128
52	حدیث - 129
52	حدیث - 130
53	حدیث - 131
53	حدیث - 132
54	حدیث - 133
54	حدیث - 134
55	حدیث - 135
55	حدیث - 136
55	حدیث - 137
56	حدیث - 138
56	حدیث - 139
56	حدیث - 140
57	حدیث - 141
57	حدیث - 142

58	حدیث - 143
58	حدیث - 144
58	حدیث - 145
59	حدیث - 146
59	حدیث - 147
59	حدیث - 148
60	حدیث - 149
60	حدیث - 150
60	حدیث - 151
61	حدیث - 152
61	حدیث - 153
61	حدیث - 154
62	حدیث - 155
62	حدیث - 156
62	حدیث - 157
63	حدیث - 158
63	حدیث - 159
64	حدیث - 160
64	حدیث - 161
64	حدیث - 162
65	حدیث - 163
65	حدیث - 164
66	حدیث - 165
66	حدیث - 166

66	حدیث - 167
67	حدیث - 168
67	حدیث - 169
67	حدیث - 170
68	حدیث - 171
68	حدیث - 172
68	حدیث - 173
69	حدیث - 174
69	حدیث - 175
69	حدیث - 176
70	حدیث - 177
70	حدیث - 178
70	حدیث - 179
71	حدیث - 180
71	حدیث - 181
71	حدیث - 182
72	حدیث - 183
72	حدیث - 184
72	حدیث - 185
73	حدیث - 186
73	حدیث - 187
74	حدیث - 188
74	حدیث - 189
74	حدیث - 190

75	حدیث - 191
75	حدیث - 192
75	حدیث - 193
76	حدیث - 194
76	حدیث - 195
77	حدیث - 196
77	حدیث - 197
77	حدیث - 198
78	حدیث - 199
78	حدیث - 200
79	حدیث - 201
79	حدیث - 202
80	حدیث - 203
80	حدیث - 204
80	حدیث - 205
81	حدیث - 206
81	حدیث - 207
81	حدیث - 208
82	حدیث - 209
82	حدیث - 210
83	حدیث - 211
83	حدیث - 212
84	حدیث - 213
84	حدیث - 214

85	حدیث - 215
85	حدیث - 216
85	حدیث - 217
86	حدیث - 218
86	حدیث - 219
87	حدیث - 220
87	حدیث - 221
87	حدیث - 222
88	حدیث - 223
88	حدیث - 224
89	حدیث - 225
89	حدیث - 226
90	حدیث - 227
90	حدیث - 228
90	حدیث - 229
91	حدیث - 230
91	حدیث - 231
91	حدیث - 232
92	حدیث - 233
92	حدیث - 234
93	حدیث - 235
93	حدیث - 236
93	حدیث - 237
94	حدیث - 238

94	حدیث - 239
95	حدیث - 240
95	حدیث - 241
95	حدیث - 242
96	حدیث - 243
96	حدیث - 244
96	حدیث - 245
97	حدیث - 246
97	حدیث - 247
98	حدیث - 248
98	حدیث - 249
98	حدیث - 250
99	حدیث - 251
99	حدیث - 252
99	حدیث - 253
100	حدیث - 254
100	حدیث - 255
101	حدیث - 256
101	حدیث - 257
102	حدیث - 258
103	حدیث - 259
103	حدیث - 260
104	حدیث - 261
104	حدیث - 262

104	حدیث - 263
105	حدیث - 264
105	حدیث - 265
106	حدیث - 266
106	حدیث - 267
106	حدیث - 268
107	حدیث - 269
107	حدیث - 270
107	حدیث - 271
108	حدیث - 272
108	حدیث - 273
108	حدیث - 274
109	حدیث - 275
109	حدیث - 276
109	حدیث - 277
110	حدیث - 278
110	حدیث - 279
110	حدیث - 280
111	حدیث - 281
112	حدیث - 282
112	حدیث - 283
113	حدیث - 284
113	حدیث - 285
113	حدیث - 286

114	حدیث - 287
115	حدیث - 288
115	حدیث - 289
115	حدیث - 290
116	حدیث - 291
116	حدیث - 292
117	حدیث - 293
117	حدیث - 294
118	حدیث - 295
118	حدیث - 296
119	حدیث - 297
119	حدیث - 298
119	حدیث - 299
120	حدیث - 300
120	حدیث - 301
121	حدیث - 302
121	حدیث - 303
122	حدیث - 304
122	حدیث - 305
123	حدیث - 306
123	حدیث - 307
124	حدیث - 308
124	حدیث - 309
125	حدیث - 310

125	حدیث - 311
125	حدیث - 312
126	حدیث - 313
126	حدیث - 314
127	حدیث - 315
127	حدیث - 316
128	حدیث - 317
128	حدیث - 318
128	حدیث - 319
129	حدیث - 320
129	حدیث - 321
129	حدیث - 322
130	حدیث - 323
130	حدیث - 324
130	حدیث - 325
131	حدیث - 326
131	حدیث - 327
131	حدیث - 328
132	حدیث - 329
132	حدیث - 330
132	حدیث - 331
132	حدیث - 332
133	حدیث - 333
133	حدیث - 334

133	حدیث - 335
134	حدیث - 336
134	حدیث - 337
134	حدیث - 338
134	حدیث - 339
135	حدیث - 340
135	حدیث - 341
135	حدیث - 342
136	حدیث - 343
136	حدیث - 344
136	حدیث - 345
137	حدیث - 346
137	حدیث - 347
137	حدیث - 348
138	حدیث - 349
138	حدیث - 350
138	حدیث - 351
139	حدیث - 352
139	حدیث - 353
139	حدیث - 354
140	حدیث - 355
140	حدیث - 356
140	حدیث - 357
141	حدیث - 358

141	حدیث - 359
142	حدیث - 361
143	علما و دانشمندان
143	حدیث - 1
143	حدیث - 2
144	حدیث - 3
144	حدیث - 4
144	حدیث - 5
145	حدیث - 6
145	حدیث - 7
145	حدیث - 8
146	حدیث - 9
146	حدیث - 10
146	حدیث - 11
147	حدیث - 12
147	حدیث - 13
147	حدیث - 14
148	حدیث - 15
148	حدیث - 16
148	حدیث - 17
149	حدیث - 18
150	حدیث - 19
150	حدیث - 20
151	حدیث - 21

151	حدیث - 22
152	حدیث - 23
152	حدیث - 24
152	حدیث - 25
153	حدیث - 26
153	حدیث - 27
153	حدیث - 28
154	حدیث - 29
154	حدیث - 30
154	حدیث - 31
155	حدیث - 32
155	حدیث - 33
155	حدیث - 34
156	حدیث - 35
156	حدیث - 36
156	حدیث - 37
157	حدیث - 38
157	حدیث - 39
157	حدیث - 40
158	حدیث - 41
158	حدیث - 42
158	حدیث - 43
159	حدیث - 44
159	حدیث - 45

159	حدیث - 46
160	حدیث - 47
160	حدیث - 48
160	حدیث - 49
161	حدیث - 50
161	حدیث - 51
162	حدیث - 52
162	حدیث - 53
163	حدیث - 54
163	حدیث - 55
164	حدیث - 56
164	حدیث - 57
164	حدیث - 58
165	حدیث - 59
165	حدیث - 60
165	حدیث - 61
166	حدیث - 62
166	حدیث - 63
166	حدیث - 64
167	حدیث - 65
167	حدیث - 66
167	حدیث - 67
168	حدیث - 68
168	حدیث - 69

168.....	حدیث - 70
169.....	حدیث - 71
169.....	حدیث - 72
169.....	حدیث - 73
170.....	حدیث - 74
170.....	حدیث - 75
170.....	حدیث - 76
171.....	حدیث - 77
171.....	حدیث - 78
172.....	حدیث - 79
172.....	حدیث - 80
172.....	حدیث - 81
173.....	حدیث - 82
173.....	حدیث - 83
173.....	حدیث - 84
174.....	حدیث - 85
174.....	حدیث - 86
174.....	حدیث - 87
175.....	حدیث - 88
175.....	حدیث - 89
175.....	حدیث - 90
176.....	حدیث - 91
176.....	حدیث - 92
177.....	حدیث - 93

177	حدیث - 94
177	حدیث - 95
178	حدیث - 96
178	حدیث - 97
178	حدیث - 98
179	حدیث - 99
179	حدیث - 100
180	حدیث - 101
180	حدیث - 102
181	حدیث - 103
181	حدیث - 104
182	حدیث - 105
182	حدیث - 106
183	حدیث - 107
183	حدیث - 108
184	حدیث - 109
184	حدیث - 110
184	حدیث - 111
185	حدیث - 112
186	حدیث - 113
186	حدیث - 114
187	حدیث - 115
187	حدیث - 116
187	حدیث - 117

188	118 - حدیث
188	119 - حدیث
189	120 - حدیث
189	121 - حدیث
189	122 - حدیث
190	123 - حدیث
190	124 - حدیث
191	125 - حدیث
191	126 - حدیث
191	127 - حدیث
192	128 - حدیث
192	129 - حدیث
193	130 - حدیث
193	131 - حدیث
193	132 - حدیث
194	133 - حدیث
194	134 - حدیث
194	135 - حدیث
195	136 - حدیث
195	137 - حدیث
195	138 - حدیث
196	139 - حدیث
196	140 - حدیث
196	141 - حدیث

197	حدیث - 142
197	حدیث - 143
197	حدیث - 144
198	حدیث - 145
198	حدیث - 146
198	حدیث - 147
199	حدیث - 148
199	حدیث - 149
200	حدیث - 150
200	حدیث - 151
201	حدیث - 152
201	حدیث - 153
202	حدیث - 154
202	حدیث - 155
203	حدیث - 156
203	حدیث - 157
203	حدیث - 158
204	حدیث - 159
204	حدیث - 160
204	حدیث - 161
205	حدیث - 162
205	حدیث - 163
205	حدیث - 164
206	حدیث - 165

206	حدیث - 166
207	حدیث - 167
207	حدیث - 168
207	حدیث - 169
208	حدیث - 170
209	حدیث - 171
209	حدیث - 172
209	حدیث - 173
210	حدیث - 174
210	حدیث - 175
210	حدیث - 176
211	حدیث - 177
211	حدیث - 178
211	حدیث - 179
212	کتاب و کتابخوانی
212	حدیث - 1
213	شعر، خط و نوشتار
213	حدیث - 1
213	حدیث - 2
213	حدیث - 3
214	حدیث - 4
214	حدیث - 5
215	حدیث - 6
215	حدیث - 7

215	حدیث - 8
216	حدیث - 9
216	حدیث - 10
216	حدیث - 11
217	حدیث - 12
217	حدیث - 13
217	حدیث - 14
218	حدیث - 15
218	حدیث - 16
218	حدیث - 17
219	حدیث - 18
219	حدیث - 19
219	حدیث - 20
220	حدیث - 21
220	حدیث - 22
220	حدیث - 23
221	حدیث - 24
221	حدیث - 25
221	حدیث - 26
222	حدیث - 28
222	حدیث - 29
223	حدیث - 30
223	حدیث - 31
224	جدل و مرآء

224	حدیث - 1
224	حدیث - 2
224	حدیث - 3
226	حدیث - 4
226	حدیث - 5
227	حدیث - 6
227	حدیث - 7
228	حدیث - 8
228	حدیث - 9
229	حدیث - 10
229	حدیث - 11
229	حدیث - 12
230	حدیث - 13
230	حدیث - 14
231	حدیث - 15
231	حدیث - 16
232	حدیث - 17
232	حدیث - 18
233	حدیث - 19
233	حدیث - 20
233	حدیث - 21
234	حدیث - 22
234	حدیث - 23
235	جہل و عقل

235	حدیث - 1
235	حدیث - 2
235	حدیث - 3
236	حدیث - 4
236	حدیث - 5
236	حدیث - 6
237	حدیث - 7
237	حدیث - 8
237	حدیث - 9
238	حدیث - 10
238	حدیث - 11
239	حدیث - 12
239	حدیث - 13
240	حدیث - 14
240	حدیث - 15
240	حدیث - 16
241	حدیث - 17
241	حدیث - 18
241	حدیث - 19
242	حدیث - 20
242	حدیث - 21
242	حدیث - 22
243	حدیث - 23
243	حدیث - 24

243	حدیث - 25
244	حدیث - 26
244	حدیث - 27
244	حدیث - 28
245	حدیث - 29
245	حدیث - 30
245	حدیث - 31
246	حدیث - 32
246	حدیث - 33
246	حدیث - 34
247	حدیث - 35
247	حدیث - 36
247	حدیث - 37
247	حدیث - 38
248	حدیث - 39
248	حدیث - 40
248	حدیث - 41
249	حدیث - 42
249	حدیث - 43
249	حدیث - 44
250	حدیث - 45
250	حدیث - 46
250	حدیث - 47
251	حدیث - 48

251.....	حدیث - 49
251.....	حدیث - 50
251.....	حدیث - 51
252.....	حدیث - 52
252.....	حدیث - 53
252.....	حدیث - 54
252.....	حدیث - 55
253.....	حدیث - 56
253.....	حدیث - 57
253.....	حدیث - 58
254.....	حدیث - 59
254.....	حدیث - 60
254.....	حدیث - 61
254.....	حدیث - 62
255.....	حدیث - 63
255.....	حدیث - 64
256.....	تفکر
256.....	حدیث - 1
256.....	حدیث - 2
256.....	حدیث - 3
257.....	حدیث - 4
257.....	حدیث - 5
257.....	حدیث - 6
258.....	حدیث - 7

258	حدیث - 8
258	حدیث - 9
259	حدیث - 10
259	حدیث - 11
259	حدیث - 12
260	حدیث - 13
260	حدیث - 15
260	حدیث - 16
261	حدیث - 17
261	حدیث - 18
261	حدیث - 19
262	حدیث - 20
262	حدیث - 21
262	حدیث - 22
263	حدیث - 23
263	حدیث - 24
263	حدیث - 25
263	حدیث - 26
264	حدیث - 27
264	حدیث - 28
264	حدیث - 29
265	حدیث - 30
265	حدیث - 31
265	حدیث - 32

266.....	حدیث - 33
266.....	حدیث - 34
267.....	فہرست مطالب